

Henrik Ibsen

Kejser og Galilæer I:
Cæsars frafall

PERSONERNE

KEJSER KONSTANZIOS.

KEJSERINDE EUSEBIA.

FYRSTINDE HELENA, kejserens søster.

FYRST GALLOS, kejserens fætter.

FYRST JULIAN, Gallos's yngre halvbroder.

MEMNON, en Æthiopier, kejserens livslave.

GULDSMEDEN POTAMON.

FARVEREN FOKION.

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS.

EN FRUGTHANDLER.

EN VAGTFØRER.

EN SOLDAT.

EN SMINKET KVINDE.

EN VÆRKBRUDEN MAND.

EN BLIND BETLER.

AGATHON, en vingårdsmands søn fra Kappadokia.

VISDOMSLÆREREN LIBANIOS.

GREGOR FRA NAZIANZ.

BASILIOS FRA CÆSARÆA.

SALLUST FRA PERUSIA.

SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS.

MYSTIKEREN MAXIMOS.

HUSMESTEREN EUTHERIOS.

QUÆSTOREN LEONTES.

SLAVINDEN MYRRHA.

TRIBUNEN DECENTIUS.

STALDMESTEREN SINTULA.

HÆRFØREREN FLORENTIUS.

HÆRFØREREN SEVERUS.

LÆGEN ORIBASES.

UNDERFØREREN LAIPSO.

UNDERFØREREN VARRO.

FANEBÆREREN MAUROS.

SOLDATER, KIRKEGÆNGERE, HEDENSKE TILSKUERE, HOFFOLK, PRESTER, LÆRLINGER VED VISDOMS-
SKOLERNE, DANSERINDER,

TJENERE, QUÆSTORENS FØLGE, GALLISKE KRIGSFOLK.

SYNER og RØSTER.

(Første akt foregår i Konstantinopel, anden akt i Athen, tredje akt i Efesos, fjerde akt ved Lutetia i Gallien, og femte akt i
Vienna sammesteds. Tiden omfatter mellemrummet mellem året 351 og året 361.)

FØRSTE AKT

(Påskemat i Konstantinopel. Skuepladsen forestiller et åbent anlæg med træer, busker og omstyrkede billedstøtter i nærheden af det kejserlige slot. I baggrunden, rigt oplyst, ligger hofkirken. Til højre et marmorrækværk, hvorfra en trappe fører ned til vandet. Mellem pinier og cypresser udsigt til Bosporus og den asiatiske kyst.)
(Gudstjeneste. Kejserlige hustrupper på kirketrappen. Store skarer af andægtige strømmer ind. Betlere, krøblinge og blinde ved indgangen. Hedenske tilskuere, frugthandlere og vandsælgere, opfylder pladsen.)

LOVSANG *(inde i kirken).*

Evindeligt være korset pris og ære! Slangen er henvejret i afgrundens svælg; lammet har sejret; på jorden er helg!

GULDSMEDEN POTAMON *(med en papirlygte, kommer fra venstre, pikker en af soldaterne på akslen og spørger):* Pst, gode ven, – når kommer kejseren?

SOLDATEN. Véd ikke.

FARVEREN FOKION *(vender hovedet i trængselen).* Kejseren? Jeg synes der var nogen, som spurgte om kejseren? Kejseren kommer lidt før midnat. Ganske lidt før. Jeg har det fra Memnon selv.

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS *(kommer ilførdig løbende og støder en frugthandler til side).* Af vejen, hedning!

FRUGTHANDLEREN. Sagte, herre!

GULDSMEDEN POTAMON. Svinet mukker!

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS. Hund, hund!

FARVEREN FOKION. Mukke imod en velklædt kristen; – imod en mand af kejserens egen tro!

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS *(støder frugthandleren omkuld).* I smudset med dig!

GULDSMEDEN POTAMON. Ret så! Søl dig der, ligesom dine guder.

FARVEREN FOKION *(slår ham med sin stok).* Tag det, – og det, – og det!

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS *(sparker ham).* Og der; og der! Jeg skal mygne dit gudsfornadte skind.
(Frugthandleren skynder sig ud.)

FARVEREN FOKION *(med den øjensynlige hensigt, at det skal høres af vagt-føreren).* Jeg vilde højligens ønske, at en eller anden bragte dette oprin for vor velsignede kejsers øren. Kejseren har nylig udtalt sin misnøje med, at vi kristne borgere holder samkvem med hedningerne, ret ligesom om intet skilte imellem os –

GULDSMEDEN POTAMON. Du sigter til hint oplag på torvene? Det har jeg også læst. Og jeg synes, at ligesom der findes både ægte og uægte guld i verden –

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS. Man bør ikke skære alle over én kam; det er *min* mening. Der gives dog, Gud være lovet, endnu ivrige sjæle iblandt os.

FARVEREN FOKION. Vi er langt fra ikke ivrige nok, I kære brødre! Se blot hvor kæphøje disse spottere ter sig. Eller tror I det er mange af disse lurvede, som bærer korsets og fiskens tegn på armen?

GULDSMEDEN POTAMON. Nej, – tænk bare, de mydrer og kryr foran selve hofkapellet –

FARVEREN FOKION. – i slig en høj-hellig nat –

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS. – spærrer vejen for kirkens rene lemmer –

EN SMINKET KVINDE *(i trængselen).* Er Donatister rene?

FARVEREN FOKION. Hvad? Donatist! Er du en Donatist?

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS. Hvad nu? Er ikke du det samme?

FARVEREN FOKION. Jeg? Jeg! Gid lynet slå din tunge!

GULDSMEDEN POTAMON *(gør korsets tegn).* Gid pest og bylder –!

FARVEREN FOKION. En Donatist! Du ådsel; du rådne træ!

GULDSMEDEN POTAMON. Ret så; ret så!

FARVEREN FOKION. Spån på Satans ildsted!

GULDSMEDEN POTAMON. Ret så! Skæld ham; skæld ham, kære broder!

FARVEREN FOKION *(støder guldsmeden bort).* Hold mund; vig langt ifra mig. Nu kender jeg dig; – du er Manikæeren Potamon!

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS. En Manikæer? En stinkende kætter! Tvi, tvi!

GULDSMEDEN POTAMON *(holder sin papirlygte frem).* Eja! Det er jo farveren Fokion fra Antiokia! Kainiten!

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS. Ve mig, som er kommen i løgnens samkvem!

FARVEREN FOKION. Ve mig, som hjalp en djævelens søn!

HÅRSKÆREREN EUNAPIOS *(slår ham på øret).* Tag det, som løn for hjælpen!

FARVEREN FOKION *(slår igen).* O, du ryggesløse køter!

GULDSMEDEN POTAMON. Forbandet, forbandet være I begge!

(Almindeligt slagsmål; latter og spot mellem tilskuerne.)

VAGT-FØREREN *(råber til soldaterne).* Kejseren kommer!

(De stridende skilles ad og strømmer med de øvrige andægtige ind i kirken.)

LOVSANG *(fra højaltret).*

Slangen er henvejret i afgrundens svælg; – lammet har sejret, – på jorden er helg!

(Hoffet kommer i stort optog fra venstre. Prester med røgelsekar går foran; derefter drabanter og fakkeltænder, hofmænd og livvagt. I midten kejser Konstanzios, en fireogtretti-årig mand af fornemt ydre, skæggløs og med brunt krøllet hår; hans øjne har et mørkt og mistroisk udtryk; hans gang og hele holdning forråder uro og svækkelse. Ved hans venstre side går kejserinde Eusebia, en bleg og fin kvindeskikkelse, af samme alder som kejseren. Bag efter kejserparret følger fyrst Julian, en endnu ikke fuldt udviklet yngling på nitten år. Han er sorthåret, med begyndende skægvækst, har spillende brune øjne med et pludseligt kast; hofdragten vanklæder ham; hans lader er kejtede, påfaldende og hæftige. Kejserens søster, fyrstinde Helena, en yppig femogtyve-årig skønhed, følger efter, ledsaget af jomfruer og ældre kvinder. Hoffolk og drabanter slutter

toget. Kejserens livslave, Memnon, en sværbygge, prægtigt klædt Æthiopier, er iblandt følget.)

KEJSER KONSTANZIOS (*standser pludselig, vender sig om til fyrst Julian og spørger hvast*): Hvor er Gallos?

FYRST JULIAN (*blegner*). Gallos? Hvad vil du Gallos?

KEJSER KONSTANZIOS. Der greb jeg dig!

FYRST JULIAN. Herre —!

KEJSERINDE EUSEBIA (*fatter kejserens hånd*). Kom; kom!

KEJSER KONSTANZIOS. Samvittigheden skreg. Hvad pønser I to på?

FYRST JULIAN. Vi?

KEJSER KONSTANZIOS. Du og han!

KEJSERINDE EUSEBIA. O, kom; kom, Konstanzios!

KEJSER KONSTANZIOS. Så sort en dåd! Hvad svar gav oraklet?

FYRST JULIAN. Oraklet? Ved min hellige frelser —

KEJSER KONSTANZIOS. Lyver nogen jer på, så skal han bøde på bålet.

(drager fyrsten tilside.) O, lad os holde sammen, Julian!

Dyre frænde, lad os det!

FYRST JULIAN. Alt ligger i dine hænder, elskede herre!

KEJSER KONSTANZIOS. Mine hænder —!

FYRST JULIAN. O, stræk dem i nåde over os!

KEJSER KONSTANZIOS. Mine hænder? Hvad tænkte du om mine hænder?

FYRST JULIAN (*griber hans hænder og kysser dem*). Kejserens hænder er hvide og kølige.

KEJSER KONSTANZIOS. Hvad skulde de ellers være? Hvad tænkte du? Nu greb jeg dig igen!

FYRST JULIAN (*kysser dem atter*). De er som rosenbladene her i måneskinsnatten.

KEJSER KONSTANZIOS. Ja, ja, ja, Julian!

KEJSERINDE EUSEBIA. Fremad; det er på tiden.

KEJSER KONSTANZIOS. At skulle ind for Herrens åsyn! Jeg, jeg! O, bed for mig, Julian! De vil byde mig den hellige vin. Jeg ser den! Den spiller, som slangeøjne i guldkalken —. *(skriger.)* Blodige øjne —! O, Jesus Kristus, bed for mig!

KEJSERINDE EUSEBIA. Kejseren er syg —!

FYRSTINDE HELENA. Hvor er Cæsarios? Livlægen, livlægen, — hent ham!

KEJSERINDE EUSEBIA (*vinke*). Memnon, gode Memnon! *(hun taler sagte med slaven.)*

FYRST JULIAN (*dæmpet*). Herre, hav barmhjertighed, og skik mig langt herfra.

KEJSER KONSTANZIOS. Hvor vilde du helst hen?

FYRST JULIAN. Til Ægypten. Helst did, hvis du så synes. Der går jo så mange did, — ind i den store ensomhed.

KEJSER KONSTANZIOS.

Ind i ensomheden? Så? I ensomheden grubler man. Jeg forbyder dig at gruble.

FYRST JULIAN. Jeg skal ikke gruble, hvis du blot vilde tillade mig —. Her vokser min sjælenød med hver dag. Onde tanker flokkes om mig. I ni døgn har jeg båret hårskjorte, og den har ikke værget mig; i ni nætter har jeg pisket mig med bodssvøben, men det fordriver dem ikke.

KEJSER KONSTANZIOS. Vi må være standhaftige, Julian! Djævelen er såre virksom i os alle. Tal med Hekebolios —

SLAVEN MEMNON (*til kejseren*). Nu er det på tiden —

KEJSER KONSTANZIOS. Nej, nej, jeg vil ikke —

SLAVEN MEMNON (*tager ham om håndledet*). Kom, nådigste herre; — kom, siger jeg.

KEJSER KONSTANZIOS (*retter sig ivejret og siger med værdighed*): Ind i Herrens hus!

SLAVEN MEMNON (*sagte*). Og siden det andet —

KEJSER KONSTANZIOS (*til Julian*). Gallos skal møde frem for mig.

FYRST JULIAN (*bag kejserens ryg, folder hænderne bønligt imod kejserinden*)

KEJSERINDE EUSEBIA (*hurtigt og dæmpet*). Frygt ikke!

KEJSER KONSTANZIOS. Bliv udenfor. Ikke ind i kirken med det sind, du nu har. Når du beder for alteret, så er det for at nedbede ondt over mig. — O, læss ikke slig skyld på dig, min elskede frænde!

(Toget går imod kirken. På trappen flokkes betlere, krøblinge og blinde om kejseren.)

EN VÆRKBRUDEN. O, verdens mægtigste hersker, lad mig røre ved din kjortelflig, at jeg kan vorde helbredet.

EN BLIND. Bed for mig, du Herrens salvede, at jeg får mit syn igen!

KEJSER KONSTANZIOS. Vær trostig, søn! — Memnon, strø sølvpenge for dem. Ind, ind!

(Hoffet bevæger sig ind i kirken, hvis port lukkes; menneskesvømmen adspredt sig efterhånden; kun fyrst Julian bliver tilbage i en af alléerne.)

FYRST JULIAN (*ser mod kirken*). Hvad vil han Gallos? I denne hellige nat kan han da ikke tænke på at —! O, den, som vidste — — *(vender sig og støder imod den bortgående blinde.)* Se dig for, ven!

DEN BLINDE. Jeg er blind, herre!

FYRST JULIAN. Endnu? Kan du virkelig ikke se så meget som hin tindrende stjerne? Tvi dig, du lidet troende. Lovte ikke Guds salvede at bede for dit syn?

DEN BLINDE. Hvo er du, som spotter en blind broder?

FYRST JULIAN. En broder i vantrø og blindhed.

(han vil gå ud ad vejen til venstre.)

EN STEMME (*sagte, bag ham, mellem buskerne*). Julian, Julian!

FYRST JULIAN (*med et skrig*). Ah!

STEMMEN (*nærmere*). Julian!

FYRST JULIAN. Stå, stå; — jeg er væbnet! Vogt dig vel.

EN UNG MAND, (*i ringe klæder og med vandringsstav, kommer tilsyne mellem træerne*) Stille; det er mig —

FYRST JULIAN. Bliv hvor du er! Kom ikke nær mig, menneske!

DEN UNGE MAND. O, mindes du da ikke Agathon —?

FYRST JULIAN. Agathon! Hvad siger du? Agathon var jo en dreng —

AGATHON. For sex år siden. — Jeg kendte dig straks. *(kommer nærmere.)*

FYRST JULIAN. Agathon; — ja, ved det hellige kors, tror jeg ikke det er dig!

AGATHON. Se på mig; se rigtig —

FYRST JULIAN (*omfavner og kysser ham*). Barndomsven! Legebroder! Du kæreste af dem alle! Og du er her? Hvilket under! Du har rejst den lange vej over bergene, og siden over havet, — hele den lange vej fra Kappadokia!

AGATHON. Jeg kom for to dage siden med et skib fra Efesos.
O, hvor har jeg ikke forgæves søgt dig i disse to dage.
Ved slots-portene vilde ikke vagten lade mig slippe ind
og –

FYRST JULIAN. Nævnte du mit navn for nogen? eller at du
søgte mig?

AGATHON. Nej, sligt turde jeg slet ikke nævne, thi –

FYRST JULIAN. Det har du gjort ret i; man bør aldrig lade
nogen vide mere, end højst nødvendigt. – Hid,
Agathon; frem i det fulde måneskin, at jeg kan se dig. –
Du; du! Hvor du er vokset, Agathon; – hvor du ser
stærk ud.

AGATHON. Og du er blegere.

FYRST JULIAN. Jeg kan ikke tåle luften i slottet. Jeg tror her
er usundt. – Det er ikke her, som i Makellon. Makellon
ligger højt. Der ligger ingen anden stad så højt i hele
Kappadokia; ah, hvor stryger ikke den friske snevind fra
Tauros henover –! Er du træt, Agathon?

AGATHON. O, ingenlunde.

FYRST JULIAN. Lad os dog sætte os. Her er så stilt og
ensomt. Tæt sammen; se så! (*drager ham ned på en bænk
ved rækværket.*) – «Kan der komme noget godt fra
Kappadokia», siges der. Ja, – venner kan komme. Gives
der noget bedre?

(*ser længe på ham.*) Ufatteligt, at jeg ikke straks kendte
dig. O du, min elskede ejendom, er det ikke som i
børneårene –?

AGATHON (*ned foran ham*). Jeg for dine fødder, ligesom da.

FYRST JULIAN. Nej, nej, nej –!

AGATHON. O, lad mig ligge så!

FYRST JULIAN. Ak, Agathon, det er synd og bespottelse at
knæle for mig. Du skulde vide, hvor skyldbetyngt jeg
er bleven. Hekebolios, min dyrebare lærer, har megen
sorg af mig, Agathon. Han kunde fortælle dig – –
Hvor dit hår er vorden fyldigt og fugtigt. Og hvor
lokket det er. – Men Mardonios, – hvorledes går det
ham? Nu er han vel næsten hvidhåret?

AGATHON. Han er ganske hvidhåret.

FYRST JULIAN. Hvor Mardonios forstod at tyde Homer! Jeg
tror ikke min gamle Mardonios har sin lige i det
stykke. – Helte mod helte i kamp; – og ildnende guder
over dem. Jeg så det med øjnene.

AGATHON. Dengang stod dit sind til at vorde en stor og
lykkelig kriger.

FYRST JULIAN. Det var glade år, hine seks i Kappadokia. Var
årene længere i den tid, end nu? Det tykkes så, når jeg
drages til minde alt, hvad de rummer. – – Ja, det var
glade år. Vi ved vore bøger, og Gallos på sin persiske
hest. Som skyggen af en sky jog han over sletten. – O,
men ét må du dog sige mig. Kirken –?

AGATHON. Kirken? Over den hellige Mamas's grav?

FYRST JULIAN (*smiler svagt*). Som Gallos og jeg bygged.
Gallos fik sin fløj færdig; men jeg –; det vilde aldrig ret
lykkes. – Hvorledes er det gåt siden?

AGATHON. Det gik ikke. Bygfolkene sagde, at det var
ugørligt på den måde.

FYRST JULIAN (*tankefuld*). Ja visst; ja visst. Jeg gjorde dem
uret, da jeg mente, at de var ukyndige. Nu véd jeg,
hvorfor det ikke kunde gå. Jeg skal sige dig det,
Agathon; – Mamas var en falsk helgen.

AGATHON. Var den hellige Mamas?

FYRST JULIAN. Hin Mamas har aldrig været noget
blodvidne. Det hele sagn om ham var en sælsom
vildfarelse. Hekebolios har med overmåde megen
lærdom udfundet den rette sammenhæng, og jeg selv
har for nylig affattet et ringe skrift om denne sag, et
skrift, min Agathon, som visse visdoms-venner,
ubegribeligt nok, skal have omtalt med ros i
læresalene. – Herren holde mit hjerte rent for al
forfængelighed! Den onde frister har talløse snigveje; en
kan aldrig vide –. At det skulde lykkes for Gallos, men
ikke for mig! Ak, min Agathon, når jeg tænker på hin
kirkebygning, så ser jeg Kains alter –.

AGATHON. Julian!

FYRST JULIAN. Gud vil ikke vide af mig, Agathon!

AGATHON. O, tal ikke så! Var ikke Gud stærk i dig, da du
ledte mig ud af hedenskabets mørke og gav mig lys for
alle tider, – du, et barn, som du dengang var!

FYRST JULIAN. Ja, den sag er mig som en drøm.

AGATHON. Og dog så livsalig en sandhed.

FYRST JULIAN (*tungt*). Det skulde været *nu!* – Hvor tog jeg
ordets ild fra? Der var lovsang i luften, – en stige
mellem himmel og jord – (*stirrer ud.*) Så du den?

AGATHON. Hvilken?

FYRST JULIAN. Stjernen, som faldt; *der*, bag de to cypresser.
(*tier lidt og slår pludselig om.*) – Har jeg fortalt dig, hvad
min moder drømte natten før jeg blev født?

AGATHON. Det mindes jeg ikke.

FYRST JULIAN. Nej, nej, det er sandt, jeg erfor det først
senere.

AGATHON. Hvad drømte hun?

FYRST JULIAN. Min moder drømte, at hun fødte Akilleus.

AGATHON (*levende*). Tror du endnu lige stærkt på drømme?

FYRST JULIAN. Hvorfor spørger du?

AGATHON. Du skal få høre; thi det hænger sammen med
hint, som drev mig over havet –

FYRST JULIAN. Du har et særligt ærend her? Det har jeg
sletikke tænkt på at spørge dig om –

AGATHON. Et sælsomt ærend; og just derfor nøler jeg i tvil
og uro. Der er så meget, jeg gad vide først, – om livet i
staden, – om dig selv, – om kejseren –

FYRST JULIAN (*ser visst på ham*). Sig sandheden, Agathon; –
hvem har du talt med her, før du traf mig?

AGATHON. Ikke med nogen.

FYRST JULIAN. Hvad tid kom du?

AGATHON. Det sagde jeg dig før, – for to dage siden.

FYRST JULIAN. Og straks vil du vide –? Hvad er det for ting,
du vil vide om kejseren? Er der nogen, som har bedt
dig –? (*slår armene om ham.*) O, tilgiv mig, Agathon, ven!

AGATHON. Hvad? Hvilket?

FYRST JULIAN (*rejser sig og lytter*). Hyss! – Nej, det var intet;
det var kun en fugl i buskene. – – Jeg er såre lykkelig
her. Hvorfor tror du det ikke? Hvi skulde jeg ikke være
lykkelig? Har jeg ikke her al min slægt samlet? ja, jeg
mener – alle dem, som en nådig frelser har holdt sin
hånd over.

AGATHON. Og kejseren er dig jo i faders sted?

FYRST JULIAN. Kejseren er over al måde vis og god.

AGATHON (*som også har rejst sig*). Julian, er det rygte sandt, at
du engang skal være kejserens efterfølger?

FYRST JULIAN (*hastigt*). Tal ikke om de farlige ting. Jeg véd ikke, hvad tåbelige rygter fortæller. – Hvorfor fritter du mig så meget? Ikke et ord får du ud, før du siger mig, hvad du vil i Konstantinopel.

AGATHON. Jeg kommer på Gud Herrens vegne.

FYRST JULIAN. Har du din frelser og din frelse kær, så drag hjem igen. (*lytter ud over rækværket.*) Tal sagte; der lægger en båd til. –

(*han drager ham over mod den anden side.*) Hvad vil du her?

Kysse splinten af det hellige kors? – Drag hjem igen, siger jeg! Véd du, hvad Konstantinopel er blevet i de sidste femten måneder? Et bespottelsens Babylon. – Har du ikke hørt det, – véd du ikke, at Libanios er her?

AGATHON. Ak, Julian, jeg kender ikke Libanios.

FYRST JULIAN. Du ensomme Kappadokier! Lykkelige egn, hvor hans røst og lære ikke har slået ned.

AGATHON. Ah, han er en af hine hedenske vranglærere –?

FYRST JULIAN. Den farligste af dem alle.

AGATHON. Dog ikke farligere end Ædesios i Pergamon?

FYRST JULIAN. Ej, hvad; – hvem tænker længere på Ædesios i Pergamon? Ædesios er affældig –

AGATHON. Er han også farligere, end hin gådefulde Maximos?

FYRST JULIAN. Maximos! Tal ikke om denne gøgler. Hvem véd noget pålideligt om denne Maximos?

AGATHON. Han siger sig at have sovet tre år i en hule hinsides Jordan.

FYRST JULIAN. Hekebolios holder ham for en bedrager, og deri har han visselig ikke megen uret. – Nej, nej, Agathon, – Libanios er den farligste. Vor syndige jord har ligesom våndet sig under denne svøbe. Der gik tegn forud for hans ankomst. En pestagtig syge myrded mennesker for fode i staden. Og så, da den var over, i November måned, regned her ild hver nat fra himlen. Du må ikke tvile, Agathon! Jeg har selv set stjernerne løsne sig fra sine ringe, dale ned imod jorden og slukne undervejs. – Siden har han lært her, han, visdomselskeren, taleren. Alle kalder ham veltalenhedslærernes konge. Ja, det må de vel. Jeg siger dig, han er forfærdelig. Ynglinge og mænd flokkes om ham; han binder deres sjæle, så de *må* følge ham; fornægtelsen flyder dårende fra hans læber, lig digt og sang om Trojanere og Grækere –

AGATHON (*i skræk*). O, du har også søgt ham, Julian!

FYRST JULIAN (*viger tilbage*). Jeg! – Gud skærme mig mod sligt! Skulde visse rygter komme dig for øre, så fæst ikke lid til dem. Det er ikke sandt, at jeg har søgt Libanios om natten eller i forklædning. Hans nærhed vilde være mig en rædsel. Kejseren har desuden forbudt det, og Hekebolios endnu mere indtrængende. – Alle troende, som kommer denne spidsfindige mand nær, de falder fra og bliver spottere. Og ikke *de* alene. Hans ord bæres fra mund til mund lige ind i kejserslottet. Hans legende hån, hans uomstødelige grunde, hans spottedigte slår ned i min bøn; – alt dette tilhobe er for mig som hine uhyrer i fugleskikkelse, der for dum tilsølte maden for en from omflakkende helt. Jeg føler stundom med forfærdelse, at jeg ækles ved troens og ordets føde – (*med et udbrud af ubændighed.*) Havde jeg kejserlig magt, skulde jeg sende dig Libanios's hoved på et sølvfad!

AGATHON. Men hvor er det muligt, at kejseren tåler dette? Hvor kan vor fromme troende kejser –?

FYRST JULIAN. Kejseren? Priset være kejserens tro og fromhed! Men kejseren har ikke tanke for andet, end den ulykkelige Perser-krig. Den fylder alles sind. Ingen agter den krig, som her føres imod Golgatas fyrste. Ah, min Agathon, det er ikke nu som for to år siden. Dengang måtte mystikeren Maximos's tvende brødre bøde med livet for sine vrang lærdomme. Du véd ikke, hvilke mægtige støtter Libanios har. En eller anden af de ringere visdomslærere udjages stundom af staden. *Ham* vover ingen at røre ved. Jeg har tryglet, jeg har bønfalet både Hekebolios og kejserinden om at virke for hans udvisning. Men nej, nej! – Hvad hjælper det, at de andre fjernes? Dette ene menneske forgifter luften for os alle. O, du min frelser, om jeg kunde flygte fra al denne hedenske vederstyggelighed! At leve her, er at leve i løvens hule –

AGATHON (*livfuldt*). Julian, – hvad sagde du der!

FYRST JULIAN. Jo, jo; kun et under kan fri os.

AGATHON. O, så hør! Det under er sket.

FYRST JULIAN. Hvad mener du vel?

AGATHON. Du skal høre det, Julian; thi nu tør jeg ikke længer tvile på, at det er dig, det gælder. Hvad der drev mig til Konstantinopel var et syn –

FYRST JULIAN. Et syn, siger du!

AGATHON. En hellig åbenbaring –

FYRST JULIAN. O, for Guds nådes skyld, tal! – Hyss; tal ikke. Vent; der kommer nogen. Stå her; ganske lige gyldig; – lad som intet.

(*de blir begge stående ved rækværket.*)

(*En høj smuk middelaldrende mand, klædt, efter visdomslærernes skik, i en kort kappe, kommer gennem alléen fra venstre. En skare ynglinge ledsager ham, alle i opkiltrede klæder, med vedbend-krans i håret og bærende bøger, papirer og pergamenter. Latter og højroset samtale mellem de kommende.*)

VISDOMSLÆREREN. Tab intet i vandet, min glade Gregor! Husk på, hvad du bærer er mere værd, end guld.

FYRST JULIAN (*som står lige ved ham*). Med tilladelse, – gives der noget håndfast gode, som er mere værd, end guld?

VISDOMSLÆREREN. Kan du købe dit livs frugter igen for guld?

FYRST JULIAN. Sandt; sandt. Men når så er, skulde du ikke lide på de troløse vande.

VISDOMSLÆREREN. Menneskegunst er troløser.

FYRST JULIAN. Det ord var visdom. Og hvor sejler du så hen med dine skatte?

VISDOMSLÆREREN. Til Athen.

(*han vil gå forbi.*)

FYRST JULIAN (*med undertrykt latter*). Til Athen? O, rige herre, så ejer du jo ikke din egen rigdom.

VISDOMSLÆREREN (*standser*). Hvi så?

FYRST JULIAN. Er det vismands værk at føre ugler til Athen?

VISDOMSLÆREREN. Mine ugler forliges ikke med kirkelyset i kejserstaden.

(*til en af de unge mænd.*) Ræk mig hånden, Sallust! (*han vil stige ned.*)

LÆRLINGEN SALLUST (*halvt nede på trappen, sagte*). Ved guderne, det er *ham*!

VISDOMSLÆREREN. Ham –?

LÆRLINGEN SALLUST. Så sandt jeg lever! Jeg kender ham! – jeg har set ham gå sammen med Hekebolios.

VISDOMSLÆREREN. Ah!

(*han betragter Julian med dulgt opmærksomhed; derpå går han et skridt nærmere og siger*): Du smilte nys. Hvad smilte du ad?

FYRST JULIAN. Da du klagede over kirkelyset, tænkte jeg på, om det ikke snarere var kongelyset i læresalen, som skar dig for stærkt i øjnene.

VISDOMSLÆREREN. Misundelse rummes ikke under den korte kappe.

FYRST JULIAN. Hvad ikke rummes, det stikker frem.

VISDOMSLÆREREN. Du har en spids tunge, høje Galilæer!

FYRST JULIAN. Hvorfor Galilæer? Hvad er mit Galilæermærke?

VISDOMSLÆREREN. Hofklædningen.

FYRST JULIAN. Jeg er visdomsven indenfor; thi jeg bærer en såre grov skjorte. – Men sig mig, hvad søger du i Athen?

VISDOMSLÆREREN. Hvad søgte Pontius Pilatus?

FYRST JULIAN. Ej, hvad! Er ikke sandheden her, hvor Libanios er?

VISDOMSLÆREREN (*ser stivt på ham*). Hm! – Libanios, ja! Libanios vil snart forstumme. Libanios er ked af kampen, herre!

FYRST JULIAN. Ked? Han, – den usårlige, den altid sejrende –?

VISDOMSLÆREREN. Han er ked af at vente på sin ligemand.

FYRST JULIAN. Nu spørger du, fremmede? Hvor kan Libanios tænke at finde sin ligemand?

VISDOMSLÆREREN. Hans ligemand findes.

FYRST JULIAN. Hvem? Hvor? Nævn ham!

VISDOMSLÆREREN. Det turde være farligt.

FYRST JULIAN. Hvorfor?

VISDOMSLÆREREN. Er du ikke hofmand?

FYRST JULIAN. Og hvad så?

VISDOMSLÆREREN (*sagtere*). Har du selv den forvoenhed at prise kejserens efterfølger?

FYRST JULIAN (*gennemrystet*). Ah!

VISDOMSLÆREREN (*hurtigt*). Forråder du mig, så nægter jeg alt!

FYRST JULIAN. Jeg forråder ingen. Visselig, visselig ikke! – Kejserens efterfølger, siger du? Jeg véd ikke, hvem du mener; – kejseren har ingen kåret. – Men hvorfor hin spøg? Hvorfor talte du om Libanios's ligemand?

VISDOMSLÆREREN.

Ja eller nej, – lever der ved kejserhoffet en yngling, som med magt og hårde bud, gennem bønner og overtalelser, holdes fjernt fra læresalens lys?

FYRST JULIAN (*med hast*). Sligt sker for at holde hans tro ren!

VISDOMSLÆREREN (*smiler*). Har denne unge mand så ringe tro til sin tro? Hvad véd han om sin tro? Hvad véd en kriger om sit skjold, før det har skærmet ham?

FYRST JULIAN. Sandt, sandt; – men det er kærlige frænder og lærere, hører du –

VISDOMSLÆREREN. Talemåder, herre! Jeg vil sige dig det. Det er for kejserens skyld, at hans unge slægtning holdes borte fra visdomsvennerne. Kejseren har ikke

ordets guddommelige gave. Kejseren er stor forresten; men han tåler ikke, at hans efterfølger lyser over riget – FYRST JULIAN (*forvirret*). Og det vover du –!

VISDOMSLÆREREN. Ja, ja, du vredes på din herskers vegne, men –

FYRST JULIAN. Langt fra; tvert imod –; ja, det vil sige – Hør, jeg står denne unge fyrste så temmelig nær. Det skulde være mig kært at erfare –

(*vender sig*.) Gå længere tilside, Agathon; jeg må tale i enrum med denne mand.

(*fjerner sig nogle skridt med den fremmede*.) Du sagde lyse? Lyse over riget? Hvad véd du, hvad véd I alle om fyrst Julian?

VISDOMSLÆREREN. Kan Sirios dølgtes af en sky? Vil ikke den drivende vind hist eller her flænge en rift i skyen, så at den –

FYRST JULIAN. Lige til; jeg beder dig.

VISDOMSLÆREREN. Slottet og kirken er som et dobbelt bur, hvori fyrsten holdes fangen. Buret er ikke tæt nok. Stundom lader han et sælsomt ord falde; – hofkrybet – tilgiv mig, herre – hofmændene bærer det ud, til spot; den dybe mening er ikke til for disse herrer, – tilgiv, herre, – for de fleste af dem er den ikke til.

FYRST JULIAN. For ingen. Du kan trygt sige, for ingen.

VISDOMSLÆREREN. For dig synes det dog. Og i al fald for os. – Ja, han kunde lyse over riget! Går der ikke sagn om ham fra hans barne-år i Kappadokia, da han under ordkamp med sin broder Gallos tog gudernes sag og forsvarede dem mod Galilæeren?

FYRST JULIAN. Det var spøg, taleøvelser –

VISDOMSLÆREREN. Hvad har ikke Mardonios optegnet om ham? Og Hekebolios siden! Hvad kunst lå der ikke allerede i drengens tale, – hvad skønhed, hvad ynde i tankernes lette leg!

FYRST JULIAN. Og det tykkes dig?

VISDOMSLÆREREN. Ja, vel kunde han vorde os en modstander, som vi både måtte frygte for og længes efter. Hvad fattes der ham for at nå en så ærefuld højde. Fattes der ham andet, end at gå den samme skole igennem, som den Paulus gik igennem, og som han gik så uskadt igennem, at han bagefter kunde slutte sig til Galilæerne, lysende mere, end alle de andre forkyndere tilhobe, fordi han havde viden og veltalenhed! Hekebolios frygter for sin lærings tro. O, jeg véd det godt; det er fra ham det kommer. Men glemmer han da, denne overvættede samvittighedsfulde mand, at han selv i sin ungdom har drukket af de kilder, som han nu vil tilstoppe for sin lærling? Eller er det ikke hos os, at han har lært at bruge de sprogets våben, som han nu med en så højt lovprist færdighed svinger imod os?

FYRST JULIAN. O, sandt, ustridig sandt!

VISDOMSLÆREREN. Og hvad gaver har så denne Hekebolios i sammenligning med de gaver, der så underfuldt åbenbared sig hos hint fyrstelige barn, som, efter hvad der siges, i Kappadokia, på de henrettede Galilæeres grave, forkyndte en lære, hvilken jeg holder for vildfarende og som derfor desto vanskeligere vinder indgang, men som han dog forkyndte med en sådan åndens henrevethed, at – ifald jeg tør tro et såre udbredt rygte – mangfoldige børn af hans egen alder gav sig

under ham og fulgte ham som lærlinge! Ah, Hekebolios er, som I andre, – mere nidsyg end nidkær; derfor har Libanios ventet forgæves.

FYRST JULIAN (*griber ham om armen*). Hvad har Libanios sagt? For Gud – jeg besværges dig, lad mig vide det!

VISDOMSLÆREREN. Han har sagt alt, hvad du nys har hørt. Og han har sagt mere end det. Han har sagt: se hin fyrstelige Galilæer; han er åndens Akilleus.

FYRST JULIAN. Akilleus! (*sagtere*.) Min moders drøm.

VISDOMSLÆREREN. Hist inde i de åbne læresale står kampen. Dag og glæde er over striden og over de stridende. Ordets pile hviner; viddets hvasse sværd knitrer i slaget; de salige guder sidder smilende i skyen –

FYRST JULIAN. O, vig fra mig med dit hedenskab –

VISDOMSLÆREREN. – og heltene går hjem til lejren, armomslyngede, uden nag, med blussende kinder, med blodets svulmende strøm i alle årer, med erkendelsens bytte og med løv om panden. Ah, hvor er Akilleus? Jeg ser ham ikke. Akilleus er vred –

FYRST JULIAN. Akilleus er ulykkelig! – Men kan jeg tro det! O, sig mig –; jeg svimler –; alt det har Libanios sagt?

VISDOMSLÆREREN. Hvi kom Libanios til Konstantinopel? Kom han hid af en anden grund, end for at søge en viss ynglings hædrende venskab?

FYRST JULIAN (*spændt*). Tal sandhed! Nej, nej, dette kan ikke være sandt. Hvorledes skulde det forliges med al den hån og spot, som –? Man håner ikke den, hvis venskab man søger.

VISDOMSLÆREREN. Galilæer-rænker, for at tårne en mur af had og vrede imellem de to kæmper.

FYRST JULIAN. Du vil dog vel ikke nægte, at det var Libanios –?

VISDOMSLÆREREN. Jeg vil nægte alt sligt til det yderste.

FYRST JULIAN. Spottedigtene skulde ikke komme fra *ham*?

VISDOMSLÆREREN. Ikke et eneste. De er alle tilhobe blevne til i kejserslottet og udsprede under hans navn –

FYRST JULIAN. Ah, hvad siger du der –?

VISDOMSLÆREREN. Hvad jeg tør vedstå for hvem det skal være. Du har en hvas tunge; – hvo véd, om ikke du selv –

FYRST JULIAN. Jeg –! Men kan jeg tro dette? Libanios skulde ikke have skrevet dem? Ingen af dem?

VISDOMSLÆREREN. Nej, nej!

FYRST JULIAN. Ikke engang det skændige digt om Atlas med de skrå skuldre?

VISDOMSLÆREREN. Nej, nej, siger jeg.

FYRST JULIAN. Heller ikke hint tåbelige og højst uforskammede vers om abekatten i hofklæder?

VISDOMSLÆREREN. Ha-ha; det er skrevet i kirken og ikke i læresalen. Du tror det ikke? Jeg siger dig, det er Hekebolios –

FYRST JULIAN. Hekebolios!

VISDOMSLÆREREN. Ja, Hekebolios; Hekebolios selv, som for at lægge ondt imellem sin uven og sin lærling –

FYRST JULIAN (*med knyttede hænder*). Ah, om så var!

VISDOMSLÆREREN. Havde denne forblindede og bedragne yngling kendt os visdomsvenner, så havde han ikke handlet så hårdt imod os.

FYRST JULIAN. Hvad taler du om?

VISDOMSLÆREREN. Nu er det for sent. Lev vel, herre! (*han vil gå*.)

FYRST JULIAN (*griber hans hånd*). Ven og broder, – hvem er du?

VISDOMSLÆREREN. En mand, som sørger fordi han ser det guddoms-bårne gå under.

FYRST JULIAN. Hvad kalder du det guddoms-bårne?

VISDOMSLÆREREN. Det uskabte i det skiftende.

FYRST JULIAN. Lige mørkt for mig.

VISDOMSLÆREREN. Der gives en hel og herlig verden, som I Galilæere er blinde for. I den er tilværelsen en højtid mellem billedstøtter og under tempelsange, med fyldte skummende skåler og med roser i håret. Svimlende broer spænder sig mellem ånd og ånd, lige til de fjerneste lys i rummet. – Jeg kender den, som kunde være hersker i dette store solfulde rige.

FYRST JULIAN (*angst*). Ja, med salighedens forlis!

VISDOMSLÆREREN. Hvad er salighed? Genforening med ophavet.

FYRST JULIAN. Ja, i medvidende liv; genforening for mig, som den jeg er!

VISDOMSLÆREREN. Genforening, som regndråbens med havet, som det smuldrende løvs med den jord, der fostred det.

FYRST JULIAN. O, havde jeg lærdom! Havde jeg våben at løfte mod dig!

VISDOMSLÆREREN. Hent dig våben, unge mand! Læresalen er en tankernes og evnernes fægtesal –

FYRST JULIAN (*vigende*). Ah!

VISDOMSLÆREREN. Se hine glade ynglinge derborte. Der er Galilæere iblandt dem. Vildfarelser i de guddommelige ting volder ingen splid imellem os. – Lev vel! I Galilæere har gjort sandheden landflygtig. Se nu du, hvorledes vi bærer skæbnens slag. Se os med løv om de løftede pander. Således går vi bort, – kortende natten med sang, og forventende Helios. (*han stiger ned af trappen, hvor lærlingerne har biet på ham; derpå hører man båden ro bort med dem*.)

FYRST JULIAN (*ser længe ud over vandet*). Hvem var han, den gådefulde mand?

AGATHON (*kommer nærmere*). Hør mig, Julian –!

FYRST JULIAN (*i livfuld bevægelse*). Han forstod mig! Og Libanios selv; den store, uforlignelige Libanios –! Tænk dig, Agathon, Libanios har sagt –. O, hvor skarpt må dog ikke det hedenske øje være!

AGATHON. Dette var et fristelsens værk, tro mig!

FYRST JULIAN (*uden at agte på ham*). Jeg holder det ikke længer ud imellem disse mennesker. Fra dem kom altså hine vederstyggelige spottedigte! Her forhånes jeg; de ler bag min ryg; her er ingen, som tror på det, jeg bærer i mig. De går efter mig; de vrænger ad mine lader og min tale; Hekebolios selv –! O, jeg føler det, – Kristus viger fra mig; jeg bliver ond her.

AGATHON. O, du véd det ikke, – just du er særlig under nåden.

FYRST JULIAN (*går op og ned ved rækværket*). Jeg er den, som Libanios gad kæmpe med. Hvilket sælsomt ønske! Libanios holder mig for sin ligemand. Det er mig, han venter på –

AGATHON. Hør og lyd; Kristus venter på dig!

FYRST JULIAN. Ven, hvad mener du?
 AGATHON. Synet, som drev mig til Konstantinopel –
 FYRST JULIAN. Ja, ja, synet; det havde jeg næsten glemt. En åbenbaring, sagde du jo? O, fortæl, fortæl!
 AGATHON. Det var hjemme i Kappadokia for en måned siden, eller lidt mere. Da kom det rygte ud, at hedningerne igen havde begyndt at holde lønlige sammenkomster ved nattetid i Kybeles tempel –
 FYRST JULIAN. De dumdristige! Det er dem jo strengt forbudt –
 AGATHON. Alle troende rejste sig også i harme. Øvrigheden lod templet bryde ned, og vi sønderslog de forargelige afgudsbilleder. Ja, de mere nidkære iblandt os dreves af Herrens ånd til at gå videre. Under salmesang, og med hellige faner foran, drog vi gennem staden og faldt som vredens sendebud over de ugudelige; vi tog deres kostbarheder fra dem; mange huse blev stukne i brand; mange hedninger omkom i ilden; end flere flygtende dræbte vi i gaderne. O, det var en stor tid til Guds ære!
 FYRST JULIAN. Og så? Synet, min Agathon!
 AGATHON. Tre fulde nætter og dage var hævnens herre stærk i os. Men se, da kunde ikke kødets skrøbelighed længer holde skridt med åndens iver, og vi afstod fra forfølgelsen. – Jeg lå på mit leje; jeg kunde hverken våge eller sove. Det tyktes mig, at jeg var hul indvendig, og at ånden var vegen fra mig. Jeg lå i brændende hede; jeg afrev mit hår, jeg græd, jeg bad, jeg sang; – jeg véd ikke mere, hvorledes det var. – Da, med ét, så jeg foran mig ved væggen et hvidt skinnende lys, og i lys-skæret stod en mand i en fodsid kåbe. Der gik stråler ud fra hans hoved; han holdt et rør i armen og fæsted sine øjne mildt på mig.
 FYRST JULIAN. Det så du!
 AGATHON. Jeg så det. Og da talte han og sagde: stat op, Agathon; søg ham, som skal arve riget; byd ham gå ind i hulen og brydes med løverne.
 FYRST JULIAN. Brydes med løverne? O, sælsomt, sælsomt! – Ah, om det var –! Mødet med hin vismand –. En åbenbaring; et bud til mig –; jeg skulde være under udvælgelsen?
 AGATHON. Det er du visselig.
 FYRST JULIAN. Brydes med løverne! – Ja, jeg ser det; – således er det, min Agathon! Det er Guds vilje, at jeg skal søge Libanios –
 AGATHON. Nej, nej, hør mig tilende!
 FYRST JULIAN. – liste ham hans kunst og hans lærdom af, – fælde de vantro med deres egne våben, – slå, slå, som Paulus, – sejre, som Paulus, i Herrens sag!
 AGATHON. Nej, nej, det er ikke således ment.
 FYRST JULIAN. Kan du tvile? Libanios, – er ikke han vældig som bergenes løve, og er ikke læresalen –?
 AGATHON. Jeg siger dig, det er ikke så; thi skikkelsen føjed til: forkynd den kårne, at han skal ryste kejserstadens støv af sine fødder, og aldrig mere gå ind ad dens porte.
 FYRST JULIAN. Og det er du viss på, Agathon?
 AGATHON. Ja, tilfulde.
 FYRST JULIAN. Altså ikke her. Brydes med løverne? Hvor, hvor? O, hvor finder jeg lys i dette!
 (*Fyrst Gallos, en smuk stærkbygget mand på femogtyve år,*

med lyst krøllet hår og fuldt væbnet, kommer gennem alléen på venstre side.)
 FYRST JULIAN (*imod ham*). Gallos!
 FYRST GALLOS. Hvad godt? (*peger på Agathon.*) Hvem er det menneske?
 FYRST JULIAN. Agathon.
 FYRST GALLOS. Hvilken Agathon? Du søger omgængelse med så mange slags –. Ah, for Gud, det er jo Kappadokieren! Du er bleven en hel mand –
 FYRST JULIAN. Véd du det, Gallos, – kejseren har spurgt efter dig.
 FYRST GALLOS (*spændt*). Nu? I nat?
 FYRST JULIAN. Ja, ja; han vil tale med dig. Han syntes at være i den yderste vrede.
 FYRST GALLOS. Hvoraf véd du det? Hvad sagde han?
 FYRST JULIAN. Jeg forstod det ikke. Han vilde vide, hvad et orakel havde svaret.
 FYRST GALLOS. Ah!
 FYRST JULIAN. Dølg intet for mig. Hvad gælder det?
 FYRST GALLOS. Det gælder død eller landsforvisning.
 AGATHON. Nådige frelser!
 FYRST JULIAN. Hvad aned jeg ikke! Dog nej, kejserinden var trøstig. O, men tal, tal!
 FYRST GALLOS. Hvad skal jeg tale? Véd jeg mere, end du? Har kejseren ymtet om et orakel, så må et visst sendebud være fængslet, eller nogen har forrådt mig –
 FYRST JULIAN. Sendebud? – Gallos, hvad er det, du har vovet!
 FYRST GALLOS. O, kunde jeg da længer leve dette liv i uvished og angst? Lad ham handle med mig, som han vil; alt andet er bedre, end dette –
 FYRST JULIAN (*sagte, fører ham nogle skridt tilside*). Varsom, Gallos! Hvad er det med sendebudet?
 FYRST GALLOS. Jeg har rettet et spørgsmål til Osiris-presterne i Abydos –
 FYRST JULIAN. Ah, oraklet! Og dette hedenskab –!
 FYRST GALLOS. Hedenskabet skulde man nok sætte sig ud over; men – ja, nu kan du gerne vide det – jeg har spurgt om udfaldet af Perser-krigen –
 FYRST JULIAN. Hvilket afsind! – Gallos, – jeg ser det på dig; du har spurgt om mere!
 FYRST GALLOS. Hold op; jeg har ikke spurgt –
 FYRST JULIAN. Jo, jo; du har spurgt om en mægtig mands liv eller død!
 FYRST GALLOS. Og om nu så var? Hvad ligger os begge mere på hjerte, end dette?
 FYRST JULIAN (*falder ham i armene*). Ti stille, du rasende!
 FYRST GALLOS. Væk fra mig! Kryb du for ham, som en hund; – jeg er ikke tilsinds at tåle det længer. Jeg vil skribe det ud på alle torve – (*råber til Agathon.*) Har du set ham, Kappadokier? Har du set morderen?
 FYRST JULIAN. Gallos! Broder!
 AGATHON. Morderen!
 FYRST GALLOS. Morderen i den røde kåbe; min faders morder, min stedmoders, min ældste broders –
 FYRST JULIAN. O, du kalder fordærvelse over os!
 FYRST GALLOS. Elleve hoveder i en eneste nat; elleve lig; vor hele slægt. – Ah, men du kan tro, samvittigheden

- tumler med ham; den risler ham gennem benpiberne som en orme-mylder.
- FYRST JULIAN. Hør ikke på ham! Bort, bort!
- FYRST GALLOS (*griber Julian i skulderen*). Stå; – du ser så bleg og forstyrret ud; er det måske dig, som har forrådt mig?
- FYRST JULIAN. Jeg! Din egen broder –!
- FYRST GALLOS. Ah, hvad broder, broder! Broderskabet skærmer ingen i vor slægt. Har du lønligt eftersporet mine veje, så sig det! Hvem anden skulde det være? Tror du ikke jeg véd, hvad her hviskes om? Kejseren tænker jo på dig til sin efterfølger.
- FYRST JULIAN. Aldrig! Jeg sværger dig, elskede Gallos, det skal aldrig ske! Jeg vil ikke. En stærkere har kåret mig. – O, tro mig, Gallos; min vej er mærket. Jeg går ikke did, siger jeg. O, du hærskarernes Gud, – jeg på kejsersædet; – nej, nej, nej!
- FYRST GALLOS. Ha-ha; godt spillet, gøgler!
- FYRST JULIAN. Ja, du kan vel spotte, du, som ikke véd, hvad der er håndt. Jeg véd det knapt selv. O, Agathon, – om dette hoved skulde salves! Var det ikke et frafald, – en synd til døden? Vilde ikke Herrens hellige olje brænde mig som dryppende bly!
- FYRST GALLOS. Da måtte vor høje frænde være mere skaldet, end Julius Cæsar.
- FYRST JULIAN. Forbryd dig ikke –! Giv kejseren, hvad kejserens er –
- FYRST GALLOS. Min faders blod, – din faders og din moders –!
- FYRST JULIAN. O, hvad véd vi om hine rædsler? Vi var jo små dengang. Det meste var soldaternes skyld; det var oprørerne, – onde rådgivere –
- FYRST GALLOS (*ler*). Efterfølgeren øver sig!
- FYRST JULIAN (*i gråd*). O, Gallos, gid jeg fik dø eller forjages i dit sted! Jeg forspilder min sjæl her. Jeg skulde tilgive, – og jeg kan det ikke. Det onde vokser i mig; had og hævn hvisker –
- FYRST GALLOS (*hurtigt, ser imod kirken*). Nu kommer han!
- FYRST JULIAN. Vær sindig, dyrebare broder! – Ah, Hekebolios!
(*Kirkedøren er imidlertid bleven åbnet. Menigheden strømmer ud; nogle går bort, andre blir stående udenfor for at se hoffet drage forbi. Mellem de kommende er skriftlæreren Hekebolios; han bærer prestelig klædning.*)
- SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS (*idet han vil gå forbi til venstre*). Er det dig, min Julian? Ak, jeg har atter havt en tung stund for din skyld.
- FYRST JULIAN. Desværre; det har du visst altfor ofte.
- SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS. Kristus er fortørnet på dig, min søn! Det er dit trodsige sindelag, som han vredes over; det er dine kærlighedsløse tanker, al denne verdslige forfængelighed –
- FYRST JULIAN. Jeg véd det, min Hekebolios! Du siger mig det så tidt.
- SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS. Nys løfted jeg mig i bøn for din bedring. O det var som om vor ellers så nåderige frelser slog det hen, – som om han ikke vilde høre på mig; han lod tant og spredthed snige sig ind i mine tanker –
- FYRST JULIAN. Du bad for mig? O, du kærlighedsfulde Hekebolios, – du beder selv for os umælende dyr, – at sige, når vi går i hofklæder!
- SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS. Hvad siger du, min søn!
- FYRST JULIAN. Hekebolios, hvorledes kunde du skrive hint forsmædelige digt?
- SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS. Jeg! Jeg sværger dig ved alt, hvad højt og helligt er –!
- FYRST JULIAN. Det står i dine øjne, at du lyver! Jeg véd med fuld visshed, at du har skrevet det. Hvorledes kunde du skrive det, spørger jeg, – og det til og med i Libanios's navn?
- SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS. Nu vel, min inderlig kære, når du véd det, så –
- FYRST JULIAN. Ah, Hekebolios! Svig og løgn og falskhed –
- SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS. Se, du dyrebare, så højt elsker jeg dig! Alt kan jeg gøre for den mands sjæl, hvem Herren engang skal salve. Har jeg sveget og løjet af omhu for dig, så véd jeg, at en nådefuld Gud har med velbehag skuet ned på min færd og udstrakt sin billigende hånd derover.
- FYRST JULIAN. Jeg blinde! Lad mig trykke disse mensvorne fingre –
- SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS. Kejseren!
(*Kejser Konstanzios med hele sit følge kommer fra kirken. Agathon er allerede under det foregående trådt tilbage mellem buskerne på højre side.*)
- KEJSER KONSTANZIOS. O, denne livsalige himmelfred over mig!
- KEJSERINDE EUSEBIA. Du føler dig styrket, min Konstanzios?
- KEJSER KONSTANZIOS. Ja ja! Jeg så duen dale levende ned over mig. Den tog alle skyld-byrder med. – Nu tør jeg vove meget, Memnon!
- SLAVEN MEMNON (*sagte*). Vov straks, herre!
- KEJSER KONSTANZIOS. Der står de begge.
(*han går hen imod dem.*)
- FYRST GALLOS (*griber uvilkårligt efter sværdet og råber angst*): Gør mig ikke noget ondt!
- KEJSER KONSTANZIOS (*med udstrakte arme*). Gallos! Frænde!
(*han omfavner og kysser ham.*) Se, i lys af påskennattens stjerner vælger jeg den, som ligger mit hjerte nær. – Bøj jer alle til jorden. Hils Cæsar Gallos!
(*Almindelig forbauselse blandt følget; uvilkårlige udråb høres.*)
- KEJSERINDE EUSEBIA (*med et skrig*). Konstanzios!
- FYRST GALLOS (*fortumlet*). Cæsar!
- FYRST JULIAN. Ah!
(*han griber, ligesom i glæde, efter kejserens hænder.*)
- KEJSER KONSTANZIOS (*slår afværgende imod ham*). Nærm dig ikke! Hvad vil du? Er ikke Gallos den ældste? Hvad håb har du gjort dig? Hvilke rygter har du i dit forblindede hovmod –? Bort; bort!
- FYRST GALLOS. Jeg – jeg Cæsar!
- KEJSER KONSTANZIOS. Min arving og min efterfølger. Inden tre dage drager du til hæren i Asien. Perserkrigen ligger dig jo stærkt på hjerte –
- FYRST GALLOS. O, min nådigste herre –!
- KEJSER KONSTANZIOS. Tak mig i gerning, elskede Gallos! Kong Sapoers står vest for Eufkrat. Jeg véd jo, hvor bekymret du er for mit liv; lad det altså være dit hverv at

slå ham.
(han vender sig om, griber Julian med begge hænder om hovedet og kysser ham.) Og du, Julian, fromme ven og broder, – det måtte så være.

FYRST JULIAN. Velsignelse over kejserens vilje!

KEJSER KONSTANZIOS. Ingen ønsker! Dog hør, – jeg har også tænkt på dig. Vid, Julian, at nu kan du ånde frit i Konstantinopel –

FYRST JULIAN. Ja, lovet være Kristus og kejseren!

KEJSER KONSTANZIOS. Du véd det allerede? Hvem har sagt dig det?

FYRST JULIAN. Hvilket, herre?

KEJSER KONSTANZIOS. At Libanios er forvist?

FYRST JULIAN. Libanios – forvist!

KEJSER KONSTANZIOS. Jeg har forvist ham til Athen.

FYRST JULIAN. Ah!

KEJSER KONSTANZIOS. Der ude ligger skibet; han sejler inat

FYRST JULIAN *(sagte)*. Ham selv; ham selv!

KEJSER KONSTANZIOS. Du har jo længe ønsket det. Jeg har ikke kunnet føje dig før; men nu –; lad dette være dig et ringe vederlag, min Julian –

FYRST JULIAN *(griber raskt hans hånd)*. Herre, vis mig én nåde til!

KEJSER KONSTANZIOS. Kræv alt, hvad du vil.

FYRST JULIAN. Lad mig rejse til Pergamon. Du véd, den gamle Ædesios lærer der –

KEJSER KONSTANZIOS. Et højt sælsomt ønske. Du, imellem hedningerne –?

FYRST JULIAN. Ædesios er ikke farlig; han er en højsindet olding og derhos affældig –

KEJSER KONSTANZIOS. Og hvad vil du ham, broder?

FYRST JULIAN. Jeg vil lære at brydes med løverne.

KEJSER KONSTANZIOS. Jeg forstår din fromme tanke. Og du ræddes ikke –; du tror dig stærk nok –?

FYRST JULIAN. Gud Herren har råbt på mig med høj røst. Lig Daniel går jeg tryk og glad ind i løvekulen.

KEJSER KONSTANZIOS. Julian!

FYRST JULIAN. I denne nat var du selv hans redskab uden at vide det. O, lad mig gå og rense verden!

FYRST GALLOS *(sagte til kejseren)*. Føj ham, herre; det vil holde ham fra at pønse på større ting!

KEJSERINDE EUSEBIA. Jeg beder dig, Konstanzios, – stå ikke denne dragende længsel imod.

SKRIFTLÆREREN HEKEBOLIOS *(sagte)*. Høje kejser, lad ham rejse til Pergamon. Jeg mistviler om at bøje ham her, og nu ligger der jo ikke så megen magt på –

KEJSER KONSTANZIOS. Hvor skulde jeg kunne nægte dig noget i denne stund? Gå med Gud, Julian!

FYRST JULIAN *(kysser hans hænder)*. O, tak, – tak!

KEJSER KONSTANZIOS. Og nu til glædesmåltid! Min kapuanske kok har opfundet nogle nye fastespiser, karpe-nakker i Kios-vin og –. Fremad; – næst efter mig, Cæsar Gallos!

(Toget sætter sig i bevægelse.)

FYRST GALLOS *(sagte)*. Helena, hvilken vidunderlig omskiftelse!

FYRSTINDE HELENA. O, Gallos, nu dages det over vort håb.

FYRST GALLOS. Jeg kan knapt tro det! Hvem er skyld i dette?

FYRSTINDE HELENA. Hyss!

FYRST GALLOS. Du, elskede? Eller hvem – hvem?

FYRSTINDE HELENA. Memnons spartanske hund.

FYRST GALLOS. Hvad mener du?

FYRSTINDE HELENA. Memnons hund. Julian har givet den et fodspark; det er *det*, som hævnnes.

KEJSER KONSTANZIOS. Hvorfor så taus, Eusebia?

KEJSERINDE EUSEBIA *(sagte, i gråd)*. O, Konstanzios, – at du kunde vælge så!

KEJSER KONSTANZIOS. Elleve skygger kræved det.

KEJSERINDE EUSEBIA. Ve os; dette besværges ikke skyggerne.

KEJSER KONSTANZIOS *(råber)*. Fløjtespillere! Hvorfor tier de skurke? Blæs, blæs!

(Alle, undtagen fyrst Julian, går ud til venstre. Agathon kommer frem mellem træerne.)

FYRST JULIAN. Gallos hans efterfølger; og jeg – fri, fri, fri!

AGATHON. Vidunderligt er Herrens råd åbenbaret.

FYRST JULIAN. Hørte du, hvad her gik for sig?

AGATHON. Ja, alt.

FYRST JULIAN. Og imorgen, min Agathon, imorgen til Athen!

AGATHON. Til Athen? Du går jo til Pergamon.

FYRST JULIAN. Hyss! Du kender ikke til –; vi må være listige som slanger. Først til Pergamon, – og så til Athen!

AGATHON. Farvel, min ven og herre!

FYRST JULIAN. Vil du følge mig, Agathon?

AGATHON. Det kan jeg ikke. Jeg må hjem jeg har min lille broder at sørge for.

FYRST JULIAN *(ved rækværket)*. Der letter de anker. – God bør, du vingede løve; Akilleus følger dig i kølvandet. *(råber dæmpet:)* Ah!

AGATHON. Hvad var det?

FYRST JULIAN. Hist faldt en stjerne.

ANDEN AKT

(I Athen. En åben plads, omgivet af søjlegange. På pladsen billedstøtter og vandspring. I det ene hjørne, til venstre, udmunder en trang gade. Solnedgang.)

(Basilios fra Cæsareæ, en fint bygget ung mand, sidder læsende ved en sokkel. Gregor fra Nazianz og andre af højskolens læringer spadserer i spredte klynger op og ned i søjlegangene. En større flok løber støjende over pladsen ud til højre; larm langt borte.)

BASILIOS FRA CÆSARÆA (ser op fra sin bog). Hvad betyder hine vilde skrig?

GREGOR FRA NAZIANZ. Der er landet et skib fra Efesos.

BASILIOS FRA CÆSARÆA. Med nye læringer?

GREGOR FRA NAZIANZ. Ja.

BASILIOS FRA CÆSARÆA (rejser sig). Så får vi en larmfuld nat. Kom, Gregor; lad os ikke se al den utærlighed.

GREGOR FRA NAZIANZ (peger ud til venstre). Se did. Er det et lysteligere syn?

BASILIOS FRA CÆSARÆA. Fyrst Julian –; med roser i håret, med blussende ansigt –

GREGOR FRA NAZIANZ. Ja, og bag efter ham denne ravende tinøjede flok. Hør, hvor de lamme tunger laller af vin! De har siddet hele dagen i Lykons skænkestue.

BASILIOS FRA CÆSARÆA. Og mange iblandt dem er vore egne, Gregor; det er kristne ynglinge –

GREGOR FRA NAZIANZ. Så kalder de sig. Kaldte ikke Lampon sig kristen, – han, som krænkede oljehandleren Zenons datter? Og Hilarion fra Agrigent, og de to andre, der bedrev det, jeg væmmes ved at nævne –

FYRST JULIAN (høres råbende udenfor til venstre). Eja, se, se, – Kastor og Pollux fra Kappadokia!

BASILIOS FRA CÆSARÆA. Han har fåt øje på os. Jeg vil gå; jeg tåler ikke at se ham således.

GREGOR FRA NAZIANZ. Jeg bliver; han trænger vel til en ven.

(Basilios fra Cæsareæ går ud til højre. I det samme kommer fyrst Julian og en skare unge mænd ud fra den trange gade. Han har uredt hår og er iført en kort kappe ligesom de andre. Blandt læringerne er Sallust fra Perusia.)

MANGE I SKAREN. Leve Athens lys! Leve visdommens og veltalenhedens elsker!

FYRST JULIAN. Al smiger er spildt. Ikke et vers mere får I idag.

SALLUST FRA PERUSIA. Når vor fører tier, får vi det tomt, som morgenen efter et natligt gilde.

FYRST JULIAN. Skal det være, så lad det være noget nyt. Lad det være en rettergangs-leg.

HELE FLOKKEN. Ja, ja, ja; fyrst Julian på dommersædet!

FYRST JULIAN. Væk med fyrsten, I venner –

SALLUST FRA PERUSIA. Stig op, du uforlignelige!

FYRST JULIAN. Jeg skulde formaste mig –? Hist står manden. Hvo er vel dreven i retslæren, som Gregor fra Nazianz?

SALLUST FRA PERUSIA. Det er sandt!

FYRST JULIAN. På dommersædet, min vise Gregor; jeg er en anklaget.

GREGOR FRA NAZIANZ. Jeg beder dig, ven, lad mig være udenfor.

FYRST JULIAN. På dommersædet, siger jeg! På dommersædet!

(til de andre.) Hvad har jeg forbrudt?

NOGLE STEMME. Ja, hvad skal det være? Vælg selv!

SALLUST FRA PERUSIA. Lad det være noget galilæisk, som vi ugudelige kalder det.

FYRST JULIAN. Rigtig; noget galilæisk. Nu har jeg det. Jeg har nægtet at svare kejseren skat –

MANGE STEMME. Ha-ha; ikke ilde! Ypperligt!

FYRST JULIAN. Her føres jeg frem; skubbet i nakken; med sammensnørte hænder –

SALLUST FRA PERUSIA (til Gregor). Blinde dommer – ja jeg mener, såsom retfærdigheden er blind –, se denne forvovne mand; han har vægret sig for at yde kejseren skat.

FYRST JULIAN. Tillad mig at kaste et ord i overvejelsens vægtskål. Jeg er en græsk borger. Hvor meget er en græsk borger kejseren skyldig?

GREGOR FRA NAZIANZ. Hvad kejseren kræver.

FYRST JULIAN. Godt; men hvor meget, – ja, svar nu som om kejseren selv var tilstede i retten –, hvor meget tør kejseren kræve?

GREGOR FRA NAZIANZ. Alt.

FYRST JULIAN. Det var sandelig svaret, som om kejseren selv var tilstede. Men nu er der en knude; thi der står skrevet: giv kejseren, hvad kejserens er, – og Gud, hvad Guds er.

GREGOR FRA NAZIANZ. Og hvad så?

FYRST JULIAN. Så sig mig, o kløgtige dommer, – hvor meget af mit hører Gud til?

GREGOR FRA NAZIANZ. Alt.

FYRST JULIAN. Og hvor meget af Guds ejendom har jeg lov til at give kejseren?

GREGOR FRA NAZIANZ. Kære venner, ikke mere af denne leg.

LÆRLINGERNE (under støj og latter). Jo, jo; svar ham!

FYRST JULIAN. Hvor meget af Guds ejendom tør kejseren kræve?

GREGOR FRA NAZIANZ. Jeg svarer ikke. Dette er usømmeligt både imod Gud og kejseren. Lad mig komme bort!

MANGE STEMME. Slå ring om ham!

FYRST JULIAN. Hold ham fast! Hvad, du højst uheldige dommer, du har forplumret kejserens sag, og nu vil du slippe fra det? Du vil flygte? Hvorhen, hvorhen? Til Skytherne? Frem for mig! Svar mig, I kejserens og visdommens vordende tjenere, – har han ikke villet unddrage sig kejserens magt?

LÆRLINGERNE. Jo, jo!

FYRST JULIAN. Og hvad straf sætter I for slig en ugerning?

STEMMER. Døden! Døden i et vinkar!

FYRST JULIAN. Lad os tænke efter. Lad os svare, som om kejseren selv var tilstede. Hvor er grænsen for kejserens magt?

NOGLE I SKAREN. Kejserens magt er uden grænse.

FYRST JULIAN. Det skulde jeg mene. Men at ville unddrage sig det grænseløse, o I venner, er ikke det vanvid?

LÆRLINGERNE. Jo, jo; Kappadokieren er gal!

FYRST JULIAN. Og hvad er så vanvid? Hvad dømte vore forfædre om den tilstand? Hvad lærte de egyptiske præster? Og hvad siger mystikeren Maximos og de andre visdomsvenner i østerlandene? De siger, at den himmelske gåde åbenbarer sig i den vanvittige. Vor Gregor – idet han sætter sig op imod kejseren – er altså i særligt forbund med det himmelske. – Udgyd vin for Kappadokieren; syng sange til vor Gregors pris; – en æresstøtte for Gregor fra Nazianz!

LÆRLINGERNE (*under latter og jubel*). Priset være Kappadokieren! Priset være Kappadokierens dommer! (*Visdomslæreren Libanios, omgivet af lærlinger, kommer over pladsen.*)

VISDOMSLÆREREN LIBANIOS. Ej, se, – jeg tror, min broder Julian forkynder visdom på åbent torv!

FYRST JULIAN. Sig dårskab, min dyrebare; visdommen er jo vandret ud.

VISDOMSLÆREREN LIBANIOS. Er visdommen vandret ud?

FYRST JULIAN. Eller er i færd med at vandre ud; thi, ikke sandt, også du agter dig ned til Piræos?

VISDOMSLÆREREN LIBANIOS. Jeg, min broder; hvad skulde jeg i Piræos?

FYRST JULIAN. Vor Libanios er altså den eneste lærer, som ikke véd, at der nys er landet et skib fra Efesos?

VISDOMSLÆREREN LIBANIOS. Ej, ven, hvad bryder jeg mig om hint skib!

FYRST JULIAN. Det er lastet til randen med lærdomsspirer –

VISDOMSLÆREREN LIBANIOS (*hånligt*). Det kommer jo fra Efesos!

FYRST JULIAN. Er ikke guld det lige vægtigt, hvor det kommer fra?

VISDOMSLÆREREN LIBANIOS. Guld? Ha-ha! De gyldne beholder Maximos for sig selv; dem slipper han ikke. Hvad er det for slags lærlinger, som vanligvis kommer hid fra Efesos? Kræmmersønner, håndværkeres førstefødte. Guld, siger du, min Julian? Jeg siger mangel på guld. Men denne guldmangel vil jeg udnytte, til deraf at præge en ægte vægtig guldmint for eder, I unge! Eller er måske ikke en gavnlig lære for livet, – når den fremsættes i en sindrig og tiltrækkende form – at ligne med en fuldvægtig guldmint? – Hør da, hvis det så synes eder. Her blev sagt, at visse mænd i hast er ilet ned til Piræos? Hvem er de, disse ilsomme? Det være langt fra mig at nævne navne; selv kalder de sig visdomselskere og visdomslærere. Flyt eder nu i tanken ned til Piræos. Hvad går *der* for sig i denne stund, mens jeg står her i eders velvilligt lyttende klynge? Jeg skal sige jer, hvad der går for sig. Hine mænd, som holder sig selv for at elske og at forkynde visdommen, de stimler sammen på landgangsbroen; de puffes, de mundhugges, bides, glemmer al sømmelighed og sætter

al anstand tilside. Og hvorfor? For at være den første på tofterne, – for at rive de mest velklædte ynglinge til sig, føre dem til sine huse, optage dem deri, håbende, siden at skulle drage fordel af dem på allehånde måder. – Hvilken skamfuldhed, hvilken opvågning i tomhed, ligesom efter en rus, når det om føje tid viser sig – ha-ha-ha! – at hine ynglinge knapt førte med sig det fornødne til at betale ankomstgildet! – Lær heraf, I unge, hvor ilde det klæder en visdomselsker, og hvor ringe det lønner sig, at eftertragte de goder, som ligger udenfor sandheden.

FYRST JULIAN. O, min Libanios, når jeg hører dig med lukkede øjne, da hensynker jeg i en sød drøm om at Diogenes er genfødt iblandt os.

VISDOMSLÆREREN LIBANIOS. Din mund er fyrstelig ødsel, min inderlig kære!

FYRST JULIAN. Intet mindre. Og dog var jeg nær ved at bryde *min* tale af; thi denne gang vil i al fald én af dine medbrødre neppe føle sig skuffet.

VISDOMSLÆREREN LIBANIOS. Min ven spøger.

FYRST JULIAN. Din ven forsikrer dig, at statholderen Milons to sønner er ombord.

VISDOMSLÆREREN LIBANIOS (*griber ham i ærmet*). Hvad siger du?

FYRST JULIAN. Den Diogenes's efterfølger, som får *dem* at opdrage, vil neppe have nødig, for armods skyld, at drikke af den hule hånd.

VISDOMSLÆREREN LIBANIOS. Statholderen Milons sønner! Hin ædle Milon, som sendte kejseren syv persiske heste med sadeltøj, syet med perler –

FYRST JULIAN. Mange fandt, at det var for ringe gave for Milon.

VISDOMSLÆREREN LIBANIOS. Meget sandt. Milon burde sendt et digt; eller han skulde sendt en vel affattet tale eller et brev. Milon er en rigt udrustet mand; hele statholderen Milons slægt er rigt udrustet.

FYRST JULIAN. Mest de to ynglinge.

VISDOMSLÆREREN LIBANIOS. Det vil jeg tro. Guderne give, for den velgørende og gavmilde faders skyld, at de må falde i gode hænder! Så havde du dog ret, o Julian; skibet bragte virkelig guld fra Efesos. Thi er ikke åndens gaver det ægte guld? Men jeg har ingen ro på mig; disse unge mænds velfærd er i sandhed en vigtig sag; der afhænger så meget af, hvem der først får fat i dem. Mine unge venner, hvis I synes som jeg, da rækker vi disse to fremmede en vejledende hånd, hjælper dem at træffe det gavnligste valg af lærer og bolig og –

SALLUST FRA PERUSIA. Jeg er med!

LÆRLINGERNE. Til Piræos! Til Piræos!

SALLUST FRA PERUSIA. Vi skal hugge som vildsvin for Milons sønner!

(*De går alle med Libanios ud til højre; kun fyrst Julian og Gregor fra Nazianz blir tilbage i søjlegangen.*)

FYRST JULIAN (*følger dem med øjnene*). Se, hvor de boltrer sig, lig en flok fauner. Hvor de slikker sig om mundkrogene i lystenhed efter det måltid, som vil vanke inat. (*vender sig til Gregor.*) Havde de i denne stund et suk til Gud, skulde det være, at han vilde tømme deres maver for frokosten.

GREGOR FRA NAZIANZ. Julian –

FYRST JULIAN. Se kun på mig; jeg er ædru.

GREGOR FRA NAZIANZ. Jeg véd det. Du er mådeholden i alle ting. Og dog lever du dette liv med.

FYRST JULIAN. Hvorfor ikke? Véd du eller jeg, når lynet slår ned? Hvorfor så ikke leve en lys solrig dag? Glemmer du, at jeg har henslået både min barndom og mine første ungdomsår i et gyldent slaveri? Det var bleven mig til en vane, ja, jeg kan sige, et slags fornødenhed, at føle den visse skræk over mig. Og nu? Denne gravstilhed fra kejserens side; – denne lurende stumhed! Jeg forlod Pergamon uden kejserens samtykke; kejseren taug til det. Jeg drog på egen hånd til Nikomedia; jeg levte der og lærte både af Nikokles og af de andre; kejseren lod det ske. Jeg kom til Athen, søgte Libanios, som kejseren havde forbudt mig at se; – kejseren har tiet til denne dag. Hvorledes skal jeg tyde dette!

GREGOR FRA NAZIANZ. Du skal tyde det i kærlighed, Julian!

FYRST JULIAN. O, du véd ikke –! Jeg hader denne magt udenfor mig, forfærdende, når den handler, – end mere forfærdende, når den hviler.

GREGOR FRA NAZIANZ. Vær ærlig, ven, og sig mig, om det er blot dette, som har ledt dig ind på alle de sælsomme veje.

FYRST JULIAN. Hvad mener du med sælsomme veje?

GREGOR FRA NAZIANZ. Er det sandt, hvad rygtet siger, – at du tilbringer dine nætter med at udforske de hedenske hemmeligheder i Eleusis?

FYRST JULIAN. Ah, hvad! Jeg kan forsikre dig, der er ringe udbytte at hente hos hine gådelystne drømmere. Lad os ikke tale mere derom.

GREGOR FRA NAZIANZ. Altså dog sandt! O, Julian, hvor kunde du søge dette skændselsfulde samkvem!

FYRST JULIAN. Jeg må leve, Gregor, – og dette her ved visdoms-skolen, det er ikke liv. Denne Libanios! Jeg tilgiver ham aldrig, at jeg har elsket ham så højt! Hvorledes gik jeg ikke ved ankomsten *ydmug* og skælvende af glæde frem for det menneske, bøjede mig for ham, kyssede ham og kaldte ham min store broder.

GREGOR FRA NAZIANZ. Ja, det var alle kristnes mening, at du drev det for vidt.

FYRST JULIAN. Og dog kom jeg hid med højtid i sjælen. Jeg så i ånden en vældig kamp imellem os to, – verdens sandhed, som skulde brydes imod Guds sandhed. – Hvad er det blevet til? Libanios har aldrig for alvor villet denne kamp. Han har aldrig villet nogen kamp overhovedet; han vil kun sit eget. Jeg siger dig, Gregor, – Libanios er ingen stor mand.

GREGOR FRA NAZIANZ. Da råber dog hele det oplyste Grækenland, at han er det.

FYRST JULIAN. Og dog er han ingen stor mand, siger jeg dig. En eneste gang har jeg set Libanios stor; det var hin nat i Konstantinopel. Da var han stor, fordi han havde lidt en stor urret, og fordi en høj vrede fyldte ham. Men her! O, hvad har jeg ikke her været vidne til! Libanios har stor lærdom, men han er ingen stor mand. Libanios er grisk; han er forfængelig; han er optændt af misundelse. Eller tror du, han har kunnet tåle det ry, som jeg, – vistnok for en stor del ved mine venners overbærenhed – har været så heldig at forhverve mig?

Kommer du til Libanios, så kan han regne dig op alle dyders væsen og kendetegn. Han har dem på rede hånd, ligesom han har bøgerne i sin bogsal. Men over han disse dyder? Er hans liv som hans lære? Han en efterfølger af Sokrates og af Platon, – ha-ha! Smigred han ikke kejseren, inden han blev forjaget? Smigred han ikke mig ved vort sammentræf i Konstantinopel, dette sammentræf, som han siden har gjort et yderst uheldigt forsøg på at stille i et latterligt lys! Og hvad er jeg ham nu? Nu skriver han breve til Gallos, til Cæsar Gallos, til kejserens arving, og ønsker ham til lykke med hans fremgang imod Perserne, skønt denne fremgang hidtil har været tarvelig nok og skønt Cæsar Gallos hverken udmærker sig ved lærdom eller ved nogen synderlig veltalenhed. – Og denne Libanios vedbliver Grækerne at kalde for visdomselskernes konge! Ah, jeg vil ikke nægte, at dette harmer mig. Jeg troede dog, sandt at sige, at Grækerne måtte kunne træffe et bedre valg, hvis de fæstede sine øjne lidt mere på de visdommens og veltalenhedens dyrkere, som i de senere år –

BASILIOS FRA CÆSARÆA (*kommer fra højre side*). Breve! Breve fra Kappadokia!

GREGOR FRA NAZIANZ. Også til mig?

BASILIOS FRA CÆSARÆA. Se her; fra din moder.

GREGOR FRA NAZIANZ. Min fromme moder!

(*han åbner papiret og læser.*)

FYRST JULIAN (*til Basilios*). Er det din søster, som skriver?

BASILIOS FRA CÆSARÆA (*der er kommen med sit eget brev åbent*).

Ja, det er Makrina. Hun melder både tunge og sælsomme tidender.

FYRST JULIAN. Hvilke; hvilke?

BASILIOS FRA CÆSARÆA. Først om din høje broder Gallos.

Han øver et strængt herredømme i Antiokia.

FYRST JULIAN. Ja, Gallos er hård. – Skriver Makrina «strængt herredømme»?

BASILIOS FRA CÆSARÆA (*ser på ham*). Makrina skriver «blodigt» –

FYRST JULIAN. Ah, jeg tænkte det! Hvorfor gav dog kejseren ham denne ryggesløse enke, denne Konstantina, til ægte!

GREGOR FRA NAZIANZ (*læsende*). O, hvad uhørt skændighed?

FYRST JULIAN. Hvad er det, ven?

GREGOR FRA NAZIANZ (*til Basilios*). Nævner Makrina intet om, hvad der går for sig i Antiokia?

BASILIOS FRA CÆSARÆA. Intet nøjere. Hvad er det? Du er bleg –

GREGOR FRA NAZIANZ. Du kendte dog den ædle Klemazios, Alexandrineren?

BASILIOS FRA CÆSARÆA.

Ja, ja; hvad er der med ham?

GREGOR FRA NAZIANZ. Han er myrdet, Basilios!

BASILIOS FRA CÆSARÆA. Hvad siger du! Myrdet?

GREGOR FRA NAZIANZ. Jeg kalder det myrdet; – de har henrettet ham uden lov og dom.

FYRST JULIAN. Hvem? Hvem har henrettet ham?

GREGOR FRA NAZIANZ. Ja, hvem? Hvor kan jeg sige, hvem? Min moder fortæller sammenhængen således: Klemazios's svigermoder var bleven optændt af en uren elskov til sin datters mand; men da hun ingen vej kunde

komme med ham, skaffede hun sig gennem en bagdør adgang til slottet –

FYRST JULIAN. Hvilket slot?

GREGOR FRA NAZIANZ. Min moder skriver kun slottet.

FYRST JULIAN. Nu? Og så –?

GREGOR FRA NAZIANZ. Man véd kun, at hun der har skænket en fornem og mægtig kvinde et meget kostbart smykke for at udvirke en dødsdom –

FYRST JULIAN. Ah, men den fik de ikke!

GREGOR FRA NAZIANZ. De fik den, Julian!

FYRST JULIAN. O, Jesus!

BASILIOS FRA CÆSARÆA. Forfærdeligt! Og Klemazios –?

GREGOR FRA NAZIANZ. Dødsdommen blev sendt til statholderen Honoratos. Denne svage mand voved ikke at modsætte sig så høj befaling. Klemazios blev fængslet og henrettet tidligt næste morgen, uden at han, som min moder skriver, fik åbne sin mund til forsvar.

FYRST JULIAN (*sagte og bleg*). Brænd disse farlige breve; de kan bringe os alle i ulykke.

BASILIOS FRA CÆSARÆA. Så åbenbar vold midt i en stor stad! Hvor er vi; hvor er vi?

FYRST JULIAN. Ja, du må vel spørge, hvor er vi! En kristen morder, en kristen bolerske, en kristen –

GREGOR FRA NAZIANZ. Klager bøder ikke på denne sag. Hvad agter du at gøre?

FYRST JULIAN. Jeg? Jeg vil ikke mere gå til Eleusis; jeg vil afbryde alt samkvem med hedningerne, og takke Herren min Gud, at han tog magtens fristelse fra mig.

GREGOR FRA NAZIANZ. Godt; men så?

FYRST JULIAN. Jeg forstår dig ikke –

GREGOR FRA NAZIANZ. Så hør. Du må ikke tro det er nok med mordet på Klemazios. Denne uhørte skændselsdåd har slået ned som en pest over Antiokia. Alt ondt vågner op og myldrer frem af sine smuthuller. Min moder skriver, at det er som om en stinkende afgrund havde åbnet sig. Hustruer angiver sine mænd, sønner angiver sine fædre, presterne sine egne menigheds-lemmer –

FYRST JULIAN. Dette vil gribe videre om sig. Vederstyggeligheden vil fordærve os alle. – O, Gregor, om jeg kunde flygte til verdens grænse –!

GREGOR FRA NAZIANZ. Din plads er på verdens navle, fyrst Julian!

FYRST JULIAN. Hvad kræver du?

GREGOR FRA NAZIANZ. Du er denne blodige Cæsars broder. Træd frem for ham, – han kalder sig jo en kristen. Kast ham hans gerning i ansigtet; slå ham til jorden i rædsel og nag –

FYRST JULIAN (*vigende*). Afsindige, hvad tænker du!

GREGOR FRA NAZIANZ. Har du din broder kær? Vil du frelse ham?

FYRST JULIAN. Jeg havde Gallos kær som ingen anden.

GREGOR FRA NAZIANZ. Du *havde* –?

FYRST JULIAN. Så længe han kun var min broder. Men nu –; er han ikke Cæsar? Gregor, – Basilios, – o, I dyrebare venner, jeg skælver for mit liv, jeg ånder i angst for Cæsar Gallos. Og jeg skulde tænke på at træde ham under øjnene, jeg, hvis blotte tilværelse er en fare for ham!

GREGOR FRA NAZIANZ. Hvorfor kom du til Athen? Du lod forkynde med stor bram over landene: fyrst Julian rejser

fra Konstantinopel for at kæmpe imod den falske visdom, – for at hævde den kristne sandhed imod hedenskabets løgn. Hvad har du virket i så måde?

FYRST JULIAN. O, det var heller ikke her slaget skulde stå.

GREGOR FRA NAZIANZ. Nej, det var ikke her; – ikke med talemåde imod talemåde, ikke med bog imod bog, ikke med ordets fægtende leg i læresalen! Nej, Julian, det er ude i livet, du skal møde frem, med livet i hænderne –

FYRST JULIAN. Jeg ser det; jeg ser det!

GREGOR FRA NAZIANZ. Ja, som Libanios ser det! Ham spotted du. Han vidste alle dyders væsen og kendetegn; men læren var ham kun en lære. Hvor meget af *dit* hører Gud til? Hvor meget tør kejseren kræve?

FYRST JULIAN. Du sagde selv, det var bespottelse –

GREGOR FRA NAZIANZ. Mod hvem? Mod Gud eller kejseren?

FYRST JULIAN (*rask*). Nu vel; skal vi følges?

GREGOR FRA NAZIANZ (*afvisende*). Jeg har min lille kreds; jeg har min slægt at værge om. Videre går hverken min magt eller mine evner.

FYRST JULIAN (*vil svare; pludselig lytter han mod højre og råber*): Til bakkanal!

BASILIOS FRA CÆSARÆA. Julian!

FYRST JULIAN. Til bakkanal, I venner!
(*Gregor fra Nazianz ser et øjeblik på ham; derpå går han bort gennem søjlegangen til venstre. Store flokke af højskolens læringer, med de nyankomne mellem sig, stormer under larm og skrig ind på torvet.*)

BASILIOS FRA CÆSARÆA (*nærmere*). Julian, vil du høre mig?

FYRST JULIAN. Se, se! De har ført sine nye venner i bad, – salvet deres hår. Se, hvor de svinger kniplerne; hvor de hylér og slår i brostenene. Hvad siger du, Perikles? Jeg synes jeg fornemmer din vrede skygge –

BASILIOS FRA CÆSARÆA. Kom, kom!

FYRST JULIAN. Ah, se ham, som de driver nøgen imellem sig. Nu kommer danserinder. Ah, ser du, hvad –!

BASILIOS FRA CÆSARÆA. Fy, fy; – vend dit øje bort!
(*Afien er falden på. Hele skaren lejrer sig på torvet ved vandspringet. Der bringes vin og frugter. Sminkede piger danser ved fakkelskin.*)

FYRST JULIAN (*efter en kort taushed*). Sig mig, Basilios, hvorfor var den hedenske synd så skøn?

BASILIOS FRA CÆSARÆA. Du fejler, ven; der er digtet og berettet skønt om den hedenske synd; men den *var* ikke skøn.

FYRST JULIAN. O, hvad siger du? Var ikke Alkibiades skøn, når han, hed af vin, som en ung gud stormede gennem Athens gader ved nattetid? Var han ikke skøn i sin trods, når han håned Hermes og hamred på borgernes døre, – når han råbte på deres hustruer og døtre, mens kvinderne derinde skalv og i sukkende åndeløs taushed intet heller ønskede sig end at –

BASILIOS FRA CÆSARÆA. O, jeg beder dig bønligt, lån mig øre.

FYRST JULIAN. Var ikke Sokrates skøn i symposiet? Og Platon og alle de glade svælgende brødre! Og dog bedrev de ting, som hine kristne halv-svin derborte skulde sværge sig fra Gud på, om nogen beskyldte dem for det. Og tænk dig derhos Ødipos, Medea, Leda –

BASILIOS FRA CÆSARÆA. Digt, digt; – du blander digt og sandhed sammen.

FYRST JULIAN. Har ikke de digtede sind og viljer de skabtes vilkår? Og se så til vore hellige skrifter, både de ældre og de nye. Var synden skøn i Sodoma og Gomorra? Hævned ikke Jehovas ild, hvad Sokrates ikke veg tilbage for? – O, når jeg lever dette levnet i storm og sværm, så tænker jeg tidt på, om sandheden skulde være skønhedens fiende.

BASILIOS FRA CÆSARÆA. Og i en slig stund kan du sukke efter skønhed? Har du så let glemmt, hvad du nys hørte –?

FYRST JULIAN (*holder sig for ørerne*). Ikke et ord mere om hine rædsler! Alt det fra Antiokia vil vi ryste af os. – Sig mig, hvad skriver Makrina videre? Der var noget andet; jeg synes, du sagde –; hvad kaldte du de øvrige tidender?

BASILIOS FRA CÆSARÆA. Sælsomme.

FYRST JULIAN. Ja, ja; – hvad var det?

BASILIOS FRA CÆSARÆA. Hun skriver om Maximos i Efesos –

FYRST JULIAN (*levende*). Mystikeren?

BASILIOS FRA CÆSARÆA. Ja, denne gådefulde mand. Nu er han dukket op igen; denne gang i Efesos. Alle de omliggende landskaber er i gæring. Maximos nævnes på alles læber. Enten er han en gøgler, eller han står i en uheldsvanger pagt med visse ånder. Selv kristne drages underlig hen af hans bespottelige tegn og gerninger.

FYRST JULIAN. Mere, mere; jeg beder dig!

BASILIOS FRA CÆSARÆA. Det er ikke mere om ham.

Makrina skriver kun, at hun i Maximos's atterkomst ser et vidnesbyrd om, at vi er under Herrens vrede. Hun tror, at der forestår os store trængsler for vore synders skyld.

FYRST JULIAN. Ja, ja, ja! – Hør, Basilios, hun må visselig være en sjelden kvinde, din søster.

BASILIOS FRA CÆSARÆA. I sandhed, det er hun.

FYRST JULIAN. Når du meddeler mig af hendes breve, da er det, som om jeg fornam noget helt og fuldt, jeg længe havde sukket efter. Sig mig, står endnu hendes tanke til at vende sig bort fra verden og at leve i en øde egn?

BASILIOS FRA CÆSARÆA. Den tanke står altid fast hos hende.

FYRST JULIAN. Virkelig? Hun, som alle gaver synes at være drysset ned over? Hun, som jo skal være både ung og skøn; hun, som har rigdom ivente og som råder over en – for en kvinde at være – højst uvanlig lærdom! Véd du vel, Basilios, at jeg brænder efter at få se hende? – Hvad vil hun i ensomheden?

BASILIOS FRA CÆSARÆA. Jeg har jo fortalt dig, hendes brudgom døde. Hun holder ham for sin ventende husbond, hvem hun skylder alle sine tanker og hvem hun pligter at møde ren.

FYRST JULIAN. Sælsomt, hvor mange der drages imod ensomheden i disse tider. – Når du skriver til Makrina, kan du sige hende, at også jeg –

BASILIOS FRA CÆSARÆA. Hun véd det, Julian; men hun tror det ikke.

FYRST JULIAN. Hvorfor ikke? Hvad skriver hun?

BASILIOS FRA CÆSARÆA. Jeg beder dig, ven, forskån mig –

FYRST JULIAN. Har du mig kær, så dølger du ikke et ord af, hvad hun skriver!

BASILIOS FRA CÆSARÆA (*rækker ham brevet*). Du vil det; – læs; det begynder *der*.

FYRST JULIAN (*læser*). «Hver gang du skriver om kejserens unge slægtning, som er din ven, da fyldes mit sind af en stor og strålende glæde –». O, Basilios, vær du mit øje; læs videre for mig.

BASILIOS FRA CÆSARÆA (*læser*). «Din fortælling om al den tillidsfulde visshed, hvormed han kom til Athen, var mig som et billed fra de gamle skrifers tid. Ja, jeg tror han er den genfødte David, som skal nedslå hedningernes kæmper. Guds ånd være over ham i striden og alle dage».

FYRST JULIAN (*griber ham om armen*). Lad det være nok med dette? Hun også? Hvad er det, I alle, ligesom med én mund, kræver af mig? Har jeg givet eder noget skyldbrev på at brydes med magtens løver –?

BASILIOS FRA CÆSARÆA. Hvoraf kommer det, at alle troende i åndeløs forventning ser imod dig?

FYRST JULIAN (*går et par gange op og ned i søjlegangen, standser og rækker efter brevet*). Giv hid; lad mig se. (*læser*.) «Guds ånd være over ham i striden og alle dage». – O, Basilios, om jeg kunde –! Men jeg føler mig som hin Dædalos mellem himmel og hav. En svimlende højde og et svælgende dyb –. Hvad mening er der i disse røster, som råber til mig fra øst og vest, at jeg skal frelse kristendommen? Hvor er den, denne kristendom, som skal frelses? Er den hos kejseren eller hos Cæsar? Jeg tænker, deres gerninger skriger: nej, nej! Er den hos de mægtige og fornemme, – hos disse hoffets lystne halvmænd, som folder hænderne over den mætte bug og piber: mon Guds søn er skabt af intet? Eller er den hos de oplyste, hos dem, der, ligesom du og jeg, har drukket skønhed og lærdom af de hedenske kilder? Hælder ikke de fleste af disse vore brødre til det arianske kætteri, som kejseren selv har så stor yndest for? Og nu den hele lurvede hob i riget, – alle de, som raser mod templerne, som myrder hedninger og hedningers slægt! Er det for Kristi skyld? Ha-ha! bagefter slås de indbyrdes om de dræbtes efterladenskaber. – Du kan spørge Makrina, om kristendommen er at søge i ensomheden, – på søjlen, hvor støtte-helgenen står på et ben. Eller er den i stæderne? Kanske hos hine bagere i Konstantinopel, som nys kæmped med næverne for at klare det spørgsmål, om treenigheden består af tre personer eller af tre hypotaser! – Hvem af alle disse skulde Kristus ville tage i sin mund, om han steg ned til jorden igen? – Frem med Diogenes-lygten, Basilios! Lys op i dette nattemulm. – Hvor er kristendommen?

BASILIOS FRA CÆSARÆA.

Søg svaret der, hvor det er at finde i alle skrøbelige tider.

FYRST JULIAN. Stæng ikke din kundskabs brønd! Læsk mig, hvis du kan. Hvor skal jeg søge og finde?

BASILIOS FRA CÆSARÆA. I de hellige mænds skrifter.

FYRST JULIAN. Det samme fortvivlelsens svar. Bøger, – altid bøger! Kom jeg til Libanios, så lød det: bøger, bøger! Kommer jeg til eder, – bøger, bøger, bøger! Stene for

brød! Jeg kan ikke bruge bøger; – det er liv, jeg hungre efter, samliv, ansigt til ansigt med ånden. Blev Saulus seende af en bog? Var det ikke en lysflod, der slog ham imøde, et syn, en røst –!

BASILIOS FRA CÆSARÆA. Glemmer du synet og røsten, som hin Agathon fra Makellon –?

FYRST JULIAN. Et gådefuldt bud; et orakelråb, som jeg ikke kan tyde. Var jeg den kårne? Rigets arving, hed det. Og hvilket rige –? Der ruger tusend tvil over den sag. Det véd jeg kun: i Athen er ikke løvens hule. Men hvor, hvor? O, jeg famler som Saulus i natten. Vil Kristus mig noget, så må han tale tydeligt. Fingeren i naglesåret –

BASILIOS FRA CÆSARÆA. Og dog står der skrevet –

FYRST JULIAN (*slår ud med hånden*). Jeg véd alt, hvad der står skrevet. Dette med det skrevne, det er ikke sandhed i kødet. Føler du ikke ækkelhed og kvalme, ligesom ombord på et skib i vindstille, omtumlet mellem liv, skrift, hedensk visdom og skønhed? Der må komme en ny åbenbaring. Eller en åbenbaring af noget nyt. Der må, siger jeg; – tiden er inde. – Ja, en åbenbaring! O, Basilios, kunde du bede den ned over mig! Bloddøden, om så skaf være –! Bloddøden –, ah, jeg svimler i dens sødme; torne kronen om min tinding –! (*han griber sig med begge hænder om hovedet, fatter rosenkransen, som han river af, besinder sig længe og siger sagte:*) Denne. Det havde jeg glemt. (*kaster kransen bort.*) Et eneste har jeg lært i Athen.

BASILIOS FRA CÆSARÆA. Hvilket, Julian?

FYRST JULIAN. Den gamle skønhed er ikke længere skøn, og den nye sandhed er ikke længere sand.

(*Visdomslæreren Libanios kommer hurtigt gennem søjlegangen fra højre side.*)

VISDOMSLÆREREN LIBANIOS (*endnu i frastand*). Nu har vi ham; nu har vi ham!

FYRST JULIAN. Ham? Jeg tænkte du havde dem begge.

VISDOMSLÆREREN LIBANIOS. Hvilke begge?

FYRST JULIAN. Milons sønner.

VISDOMSLÆREREN LIBANIOS. Ah, ja, dem har jeg også. Men vi har ham, min Julian!

FYRST JULIAN. Hvem, dyrebare broder?

VISDOMSLÆREREN LIBANIOS. Han har fanget sig i sit eget garn!

FYRST JULIAN. Aha, – en vismand altså?

VISDOMSLÆREREN LIBANIOS. Al visdoms modstander.

FYRST JULIAN. Hvem, hvem, spørger jeg?

VISDOMSLÆREREN LIBANIOS. Véd du det virkelig ikke? Har du ikke hørt nyheden om Maximos?

FYRST JULIAN. Om Maximos? O, hav dog den godhed –

VISDOMSLÆREREN LIBANIOS. Did hen måtte det komme med denne urolige sværmer, – skridt for skridt, ind i vanvidet –

FYRST JULIAN. Med andre ord: ind i den højeste visdom.

VISDOMSLÆREREN LIBANIOS. Ja, sådant kan siges. Men nu gælder det at handle og gribe øjeblikket. Du, vor højt skattede Julian, du er manden. Du er kejserens nære slægtning. Alle sande visdomsvenners håb er rettet på dig, både her og i Nikomedia –

FYRST JULIAN. Hør, o fortræffelige Libanios, – såsom jeg ikke er alvidende –

VISDOMSLÆREREN LIBANIOS. Så erfar da, at Maximos nys er trådt åbenlyst frem med det, som ligger på bunden af hans lære.

FYRST JULIAN. Og det laster du ham for?

VISDOMSLÆREREN LIBANIOS. Han har udsagt, at han kan byde over ånder og skygger.

FYRST JULIAN (*fatter hans kappe*). Libanios!

VISDOMSLÆREREN LIBANIOS. Alle på skibet var opfyldt af de forunderligste fortællinger, og her (*viser et brev frem*) her skriver min medbroder Eusebios udførligt om sagen.

FYRST JULIAN. Ånder og skygger –

VISDOMSLÆREREN LIBANIOS. I Efesos har Maximos nylig, i en stor forsamling, både af tilhængere og af modstandere, øvet forbudne kunster med Hekates billedstøtte. Det skede i gudindens tempel. Eusebios skriver, at han selv var tilstede, og var vidne til alt, fra først til sidst. Det var ravn sort nat omkring dem. Maximos talte sælsomme besværgelser; derpå afsang han en hymne, som ingen forstod. Da tændte marmorfaklen sig i støttens hånd –

BASILIOS FRA CÆSARÆA. Ugudeligt værk!

FYRST JULIAN (*åndelos*). Og så –?

VISDOMSLÆREREN LIBANIOS. Og i det stærke blålige lys så de alle, at støttens ansigt tog liv og smilte imod dem.

FYRST JULIAN. Hvad mere?

VISDOMSLÆREREN LIBANIOS. Forfærdelse greb de flestes sind. Alle styrted imod udgangen. Mange har ligget i sygdom eller vildelse bagefter. Men han selv, – skulde du tro det, Julian? – til trods for den skæbne, som ramte begge hans brødre i Konstantinopel, turer han frem på sin farlige og forargelige vej.

FYRST JULIAN. Forargelig? Kaldes du denne vej en forargelig vej? Løber ikke al visdoms mål ud i dette? Samkvem mellem ånd og ånd –

BASILIOS FRA CÆSARÆA. O, dyrebare, forvildede ven –!

VISDOMSLÆREREN LIBANIOS. Mere end forargelig, siger jeg! Hvad er Hekate? Hvad er guderne overhovedet for de opklaredes erkendelse? Heldigvis lever vi dog ikke i hin gamle blinde sangers tid. Maximos burde dog vide bedre, end som så. Har ikke Platon – og efter ham vi andre – kastet fortolkningens lys over det hele? Er det ikke forargeligt, nu, i disse vore egne dage, igen at ville hylle ind i gåder og tågefulde drømme denne beundringsværdige, håndgribelige og, jeg tør vel sige, møjsommeligt opførte bygning af begreb og af udtydning, som vi, som visdommens elskere, som skolen, som –

FYRST JULIAN (*stormende*). Farvel, Basilios! Jeg øjner et lys på min vej!

BASILIOS FRA CÆSARÆA (*slår armene om ham*). Jeg slipper dig ikke; jeg holder dig fast!

FYRST JULIAN (*snor sig fra ham*). Ingen holder mig; – stamp ikke mod brodden –

VISDOMSLÆREREN LIBANIOS. Hvilket anfald af afsind! Ven, broder, medbroder, hvor vil du hen?

FYRST JULIAN. Did, did hen, hvor fakler tændes og hvor støtter smiler!

VISDOMSLÆREREN LIBANIOS. Og det kunde du! Du, Julian, du, vor stolthed, vort lys, vort håb, – du skulde ville ile til dette forblindede Efesos for at give dig i en gøglers

vold! Vid, at i samme stund, som du fornædler dig så dybt, i samme stund har du afført dig det herlige ry for lærdom og for veltalenhed, som du i disse år både i Pergamon og i Nikomedia og fornemmelig her ved Athens høje skole –

FYRST JULIAN. O, skole, skole! Bliv du hos dine bøger; –
nu har du pegt på den mand, jeg ledte efter.
(han går ilsomt ud gennem søjlegangen til venstre.)
VISDOMSLÆREREN LIBANIOS *(ser en tid efter ham)*. Denne fyrstelige yngling er farlig for videnskaben.
BASILIOS FRA CÆSARÆA *(halvt hen for sig)*.
Fyrst Julian er farlig for mere.

TREDJE AKT

(I Efesos. Oplyst sal i fyrst Julians bolig. Indgangen fra forhallen er på højre side; længere tilbage en mindre dør, dækket af et forhæng. På venstre side en dør, som fører til husets indre rum. Baggrunden i salen dannes af en gennembrudt væg, udenfor hvilken man ser en liden indelukket gårdsplads, smykket med små statuer.)

(Tjenere bereder et festligt aftensmåltid og lægger hynder om bordet. Husmesteren Eutherios står ved indgangen og noder under mange høfligheder Gregor fra Nazianz og Basilios fra Cæsaræa at træde ind.)

HUSMESTEREN EUTHERIOS. Jo, jo; jeg forsikrer, det er alt sammen rigtigt.

GREGOR FRA NAZIANZ. Umuligt! Driv dog ikke spot med os.

BASILIOS FRA CÆSARÆA. Du spøger, ven! Hvor kan din herre vente os? Intet menneske har vidst vor afrejse fra Athen; intet ophold har sinket os undervejs; vi har sejlet ikap med skyerne og de vilde traner.

HUSMESTEREN EUTHERIOS. Se eder om; se bordet der. Til daglig lever han af urter og brød.

GREGOR FRA NAZIANZ. Ja, unægtelig; alle sanser vidner for dig; – vinkanderne, omvundne med blomster og grønt; lamper og frugter; røgelsen, som fylder salen med sin duft; fløjtespillerne foran husdøren –

HUSMESTEREN EUTHERIOS. Tidligt imorges lod han mig kalde. Han lod til at være uvanligt glad; thi han gik op og ned ad gulvet og gned sig i hænderne. «Bered et rigeligt måltid,» sagde han, «thi inden aften kommer to venner fra Athen –»

(han har imidlertid kastet et øje imod den åbne dør til venstre, tier pludselig og trækker sig ærbødigt tilbage.)

BASILIOS FRA CÆSARÆA. Er han der?

HUSMESTEREN EUTHERIOS *(nikker til svar; derpå giver han tjenerne et vink om at bortfjerne sig; de går ud gennem den større dør til højre; selv følger han efter). (Fyrst Julian kommer kort efter ind fra venstre. Han er iført en lang østerlandsk klædning; hele hans adfærd er livfuld og forråder en stærk indre spænding)*

FYRST JULIAN *(går hen imod dem og hilser dem med stor heftighed)*. Jeg ser eder! Jeg har eder! Tak, tak, at eders ånd fløj forud for eders legemer!

GREGOR FRA NAZIANZ. Julian!

BASILIOS FRA CÆSARÆA. Min ven og broder!

FYRST JULIAN. Jeg har været som en formsægtende elsker efter eders håndtryk. Hofkrybet, eftertragtende visse folks bifald, kaldte mig en abe; – o, havde jeg dog abens fire hænder, at jeg kunde kryste eders fire på en gang!

GREGOR FRA NAZIANZ. Men forklar dog –; dine tjenere møder os med fløjtespil for husdøren, vil føre os i bad, vil salve vort hår og smykke os med roser –

FYRST JULIAN. Jeg så eder sidste nat. Det var fuldmåne, véd I, – og da er ånden altid så forunderlig virksom i mig. Inde ved mit bord sad jeg i bogsalen og var falden i søvn, træt, o, I venner, så træt af at forske og at skrive.

Da fyldtes huset som af et stormvejr; forhænget løftedes flagrende opad, og jeg så ud i natten, vidt over havet.

Jeg hørte liflig sang; men de, som sangen kom fra, var to store fugle med kvindeansigter. De skar i skrå flugt ind mod kysten; der daled de lindt ned; fugle-hammene løste sig op som en hvidlig tåge, og i et mildt dæmrende skær så jeg eder to.

GREGOR FRA NAZIANZ. Er du viss på alt dette?

FYRST JULIAN. Tænkte I på mig; talte I om mig inat?

BASILIOS FRA CÆSARÆA. Ja, ja, – foran i skibet –

FYRST JULIAN. Hvad tid på natten var det?

GREGOR FRA NAZIANZ. Hvad tid på natten havde du hint syn?

FYRST JULIAN. En time efter midnat.

GREGOR FRA NAZIANZ *(med et blik på Basilios)*. Forunderligt.

FYRST JULIAN *(gnider hænderne; op og ned ad gulvet)*. Ser I! Ha-ha; ser I vel?

BASILIOS FRA CÆSARÆA *(følger ham med øjnene)*. O, så er det dog sandt –

FYRST JULIAN. Hvilket? Hvad er sandt?

BASILIOS FRA CÆSARÆA. Rygtet om de løndomsfulde kunster, som du her over.

FYRST JULIAN. Ej, hvad kan rygtet ikke overdrive? – Men hvad siger rygtet om mig forresten? Jeg har ladet mig fortælle, at der skal gå mange rygter om mig. Hvis jeg gad fæste lid til visses forsikring, så måtte jeg tro, der gaves få mænd i riget, om hvem der tales så meget, som om mig.

GREGOR FRA NAZIANZ. Det kan du trygt tro.

FYRST JULIAN. Og hvad siger så Libanios til alt dette? Det var ham altid ukært, at mængden sysselsatte sig med andre end med ham. Og hvad siger de mange uforglemmelige venner i Athen for øvrigt? Man véd vel, at jeg er både i kejserens og i hele hoffets unåde?

GREGOR FRA NAZIANZ. Du? Jeg hører dog jævnlig nyheder fra hoflejren; men derom skriver min broder Cæsarios intet.

FYRST JULIAN. Jeg kan ikke tyde det anderledes, gode Gregor! Fra alle kanter agter de det rådeligt at holde øje med mig. Nylig sendte Cæsar Gallos sin husprest Aëzios hid for at udforske, om jeg holder fast ved den uforfalskede lære.

BASILIOS FRA CÆSARÆA. Og så –?

FYRST JULIAN. Jeg forsømmer ikke lettelig nogen morgenandagt i kirken. Også henregner jeg blodvidnerne til de udmærkede mennesker; thi det er i sandhed ingen ringe sag at lide så store smerter, ja, endog døden, for sine meningers skyld. I det hele tror jeg nok, at Aëzios var vel tilfreds med mig, da han rejste.

BASILIOS FRA CÆSARÆA *(griber hans hånd)*. Julian, – for vort inderlige venskabs skyld, – tal åbent om din stilling.

FYRST JULIAN. Jeg er jordens lykkeligste søn, I kære venner!

Og Maximos, – ja, han bærer sit navn med rette, – Maximos er den største, som nogen tid har levet.

GREGOR FRA NAZIANZ (*bereder sig til at gå*). Vi vilde kun se dig, herre!

FYRST JULIAN. Kan dette gøre broder så fremmed imod broder? I viger i angst for det gådefulde. O, ja, det undrer mig ikke. Således veg også jeg, før jeg blev seende og før jeg aned det, som er livets kerne.

BASILIOS FRA CÆSARÆA. Hvad kalder du livets kerne?

FYRST JULIAN. Maximos véd det. I ham er den ny åbenbaring.

BASILIOS FRA CÆSARÆA. Og den er bleven dig til del?

FYRST JULIAN. Næsten. Jeg står lige ved det. Endnu i denne nat har Maximos lovet mig –

GREGOR FRA NAZIANZ. Maximos er en sværmer eller han bedrager dig –!

FYRST JULIAN. Hvor tør du dømme om de hemmelige ting? Dette er ikke for *din* lærdom, min Gregor! Vejen ind i den store herlighed er forfærdelig. Hine drømmere i Eleusis var nær ved det rette spor; Maximos fandt sporet, og jeg siden – ved hans hånd. Jeg har vandret gennem mørke kløfter. Et tungt sumpet vand var ved min venstre side; – jeg tror det var en strøm, som havde glemt at flyde. Hvasse stemmer talte forvirret, pludseligt, og ligesom uden al årsag i natten. Fra og til så jeg et blåligt lys; skrækelige skikkelser strøg mig forbi; – jeg gik og gik i dødens rædsel; men jeg holdt prøven ud. – Siden, siden, – o, I dyrebare – jeg har med dette mit til ånd forvandlede legeme været langt inde i paradisetts egne; englene har sunget sine lovsange for mig; jeg har skuet det midterste lys –

GREGOR FRA NAZIANZ. Ve over denne ugudelige Maximos! Ve over denne til djævlens hjemfaldne hedenske gøgler!

FYRST JULIAN. Blindhed, blindhed! Maximos hylder sin forudgangne broder; han hylder begge hine store brødre, både lovgiveren fra Sinai og seeren fra Nazareth – – Véd du, hvorledes erkendelsens ånd fyldte mig? – Det skede en nat under bøn og faste. Da fornem jeg, at jeg blev rykket vidt – vidt ud i rummet og ud af tiden; thi der var høj sol-sittrende dag om mig, og jeg stod ensom på et skib med slappe sejl midt i det blanke strålende Græker-hav. Øerne tårned sig, lig lette fæstnede skytag, langt borte, og skibet lå tungt, som om det sov, på den vinblå flade. – Se, da blev denne flade mere og mere gennemsigtig, lettere, tyndere; til sidst var den der ikke mere, og mit skib hang over et tomt forfærdeligt dyb. Intet grønt, ingen sol dernede – kun den døde, slimede, sorte havbund i al sin afskyelige nøgenhed. – Men ovenover, i det uendelige hvælv, som før havde syntes mig tomhed, – *der* var livet; der tog det usynlige former og stilheden tog toner. – Da fatted jeg den store forløsende erkendelse.

GREGOR FRA NAZIANZ. Hvilken erkendelse mener du?

FYRST JULIAN. Det, som er, det er ikke; og det, som ikke er, det er.

BASILIOS FRA CÆSARÆA. O, du forspildes og fortæbes i dette spind af lys og tåger.

FYRST JULIAN. Jeg? Sker der ikke jertegn? Forkynder ikke både varsler og visse sælsomme forekomster imellem stjernerne, at den guddommelige vilje har noget endnu uopklaret i sinde med mig?

GREGOR FRA NAZIANZ. Tro ikke deslige tegn; du kan ikke vide, hvis værk de er.

FYRST JULIAN. Jeg skulde ikke tro på lykke-spående tegn, der allerede har bekræftet sig?

(*han drager dem nærmere til sig og siger sagte:*) Jeg kan lade eder vide, I venner, at en stor omvæltning står for døren. Cæsar Gallos og jeg skal inden føje tid komme til at dele herredømmet over verden, – han som kejser, og jeg som – ja, hvad skal jeg kalde det? det ufødte kan jo ikke nævnes ved navn; thi det har intet. Altså ikke mere om dette før tidens fylde. Men om Cæsar tør jeg vel tale. – Véd I noget om hint syn, for hvilket man har fængslet og pint borgeren Apollinaris i Sidon?

BASILIOS FRA CÆSARÆA. Nej, nej, hvor kan vi vide –?

FYRST JULIAN. Apollinaris har udsagt, at han hørte nogen banke gentagne gange på døren ved nattetid. Han stod da op og gik udenfor huset; og se, – der ude fik han øje på en skikkelse, – mand eller kvinde –, det vidste han ikke. Og skikkelsen talte til ham og bød ham skaffe tilveje en purpurklædning, således, som nyvalgte herskere bærer dem. Men da Apollinaris i skræk vilde vægre sig for så farlige ting, var skikkelsen der ikke mere, og kun en røst råbte: gå, gå, Apollinaris, og få purpurklædningen hurtig færdig!

GREGOR FRA NAZIANZ. Var det dette tegn, du nys sagde, havde bekræftet sig?

FYRST JULIAN (*nikker langsomt*). Syv dage senere døde Cæsars hustru i Bithynia. Konstantina har altid været hans onde engel; derfor måtte hun nu bort, ifølge det omslag, som er sket i den guddommelige vilje. Tre uger efter Konstantinas død kom kejserens udsending, tribunen Skudilo, med stort følge til Antiokia, viste Cæsar Gallos kejserlig ære og bød ham i kejserens navn til gæst ved hoflejren i Rom. – Cæsars rejse er nu som en sejerherres tog gennem landene. I Konstantinopel har han holdt væddeløb i hippodromen, og mængden jubled højt, da han, skønt endnu kun Cæsar af navn, stod frem på de fordums kejseres vis og rakte kransen til hin Korax, der vandt løbet. Så vidunderligt ophøjer Gud igen vor slægt, som var sunken under synd og forfølgelse.

GREGOR FRA NAZIANZ. Sælsomt. I Athen gik andre rygter.

FYRST JULIAN. Jeg har sikker kundskab. Det haster med purpurklædningen, Gregor! Og skulde jeg så tvile på de ting, Maximos har bebudet som nær forestående for mig? I nat falder det sidste slør. Her inde skal den store gåde vorde åbenbaret. O, bliv hos mig, mine brødre, – bliv hos mig i disse angstens og forventningens natte-timer! Når Maximos kommer, skal I være vidne til –

BASILIOS FRA CÆSARÆA. Aldrig!

GREGOR FRA NAZIANZ. Kan ikke ske; vi er på hjemrejsen til Kappadokia.

FYRST JULIAN.

Og hvad har så brat forjaget jer fra Grækenland?

BASILIOS FRA CÆSARÆA.

Min moder er enke, Julian!

GREGOR FRA NAZIANZ. Min fader er svag både af helbred og af sind; han trænger vel til en støtte.

FYRST JULIAN. O, men bliv i herberget; blot til imorgen –!

GREGOR FRA NAZIANZ. Umuligt; vort rejsefølge bryder op ved daggry.

FYRST JULIAN. Ved daggry? Før midnat kunde dagen gry for eder.

BASILIOS FRA CÆSARÆA. Julian, lad mig ikke drage bort i altfor stor angst. Sig mig, – når Maximos har tydet alle gåder for dig, – hvad så?

FYRST JULIAN. Mindes du hin flod, Strabon skriver om, – hin flod, som har sine kilder på det libyske berg? Den vokser og vokser i sit løb; men når den er som størst, siver den ud i ørkensanden og begraver sig selv i det jordens moderskød, hvoraf den fremgik.

BASILIOS FRA CÆSARÆA. Du higer dog ikke mod døden, Julian!

FYRST JULIAN. Hvad I trældomsfuldt håber på bag døden, det er det just den store hemmeligheds mål at forhverve alle medvidende her i vort jordiske liv. Det er genoprejsning, som Maximos og hans lærlinge søger, – det er den forspildte lighed med guddommen. Hvorfor så tvilende, I brødre? Hvorfor står I der, ligesom foran noget uoverstigeligt? Jeg véd, hvad jeg véd. I hvert af de skiftende slægts-led har der været én sjæl, hvori den rene Adam genfødtes; han var stærk i lovgiveren Moses; han havde evnen til at gøre sig jorden underdanig i den makedoniske Alexander; han var næsten fuldkommen i Jesus fra Nazareth. Men se, Basilios, (*han griber ham i armen*) dem alle fattedes, hvad der er mig lovet, – den rene kvinde!

BASILIOS FRA CÆSARÆA (*river sig løs*). Julian, Julian!

GREGOR FRA NAZIANZ. Du bespottelige, – did hen har dit hjertes hovmod trukket dig!

BASILIOS FRA CÆSARÆA. O, Gregor, han er syg og forvildet!

FYRST JULIAN. Hvorfor al denne hånlige tvil? Er det min spinkle vækst, som vidner imod mig? Ha-ha; jeg siger eder, denne grove kødfulde slægt skal forgå. Det vordende skal mere undfanges af ånden, end af legemet. I den første Adam var der ligevægt, som i hine billeder af guden Apollon. Siden har der ikke været ligevægt. Havde ikke Moses en stam tunge? Måtte ikke hans arme støttes, da han skulde holde dem manende oprakte hist ved den røde havbugt? Trængte ikke Makedonieren jævnlig til at ildnes ved hjælp af visse stærke drikke og andre kunstige midler? Og nu Jesus fra Nazareth? Havde ikke han et skrøbeligt legeme? Faldt han ikke i søvn på skibet, mens dog de andre holdt sig vågne? Segned han ikke under korset, hint kors, som Jøden Simon bar med lethed? De to røvere segned ikke. – I kalder eder troende, og har dog så liden tro til det vidunderliges *åbenbærings-magt*. Vent, vent, – I skal få se; – bruden skal visselig skænkes mig, og da –, hånd i hånd vil vi *ga* imod øst, did hen, hvor nogle siger at Helios fødes, – ind i ensomheden, skjule os, som guddommen skjuler sig, søge lunden ved Eufrats bredder, finde den, og *der* –, o, forherligelse – derfra skal en ny slægt i skønhed og ligevægt gå ud over jorden; der, I skriftbundne tvilere, *der* skal åndens kejser-rige grundes!

BASILIOS FRA CÆSARÆA. O, jeg må vel vride mine hænder i sorg over dig. Er du hin samme Julian, som for tre år siden drog fra Konstantinopel!

FYRST JULIAN. Den tid var jeg blind, som I nu; jeg kendte kun den vej, der standser ved læren.

GREGOR FRA NAZIANZ. Véd du, hvor *din* vej standser?

FYRST JULIAN. Hvor vejen og målet er ét. – For sidste gang, Gregor, Basilios, – jeg bønfalder eder, bliv hos mig. Det syn, jeg havde sidste nat, – både det og meget andet, tyder på et gådefuldt bånd imellem os. Dig, min Basilios, havde jeg så meget at sige. Du er jo din slægts hoved; og hvo véd, om ikke alt det lokkende, der er mig tilsagt –, om ikke gennem dig og i dit hus –

BASILIOS FRA CÆSARÆA. Aldrig! Med min vilje skal ingen ledes ind i dit afsind og i dine vilde drømme.

FYRST JULIAN. Ah, hvad taler du om vilje? Jeg øjner en skrivende hånd på væggen; snart skal jeg tyde skriften.

GREGOR FRA NAZIANZ. Kom, Basilios!

FYRST JULIAN (*med udstrakte arme*). O, I venner; I venner!

GREGOR FRA NAZIANZ. Mellem os er et skille fra denne dag.
(*han drager Basilios med sig; begge går ud til højre.*)

FYRST JULIAN (*ser en stund efter dem*). Ja, gå! Gå, gå! – Hvad véd I to lærde mænd! Hvad bringer I med fra visdommens stad? Du, min stærke trodsige Gregor, – og du, Basilios, mere pige end mand, – I kender kun to gader i Athen, gaden til skolen og gaden til kirken; den tredje gade, over Eleusis og videre, den kender I ikke, og end mindre –. Ah!
(*Forhænget på højre side drages til side. To tjenere i osterlandske klæder bringer ind en høj tilhyllet genstand, som de stiller i hjørnet bag bordet. Lidt efter kommer mystikeren Maximos gennem den samme dør. Han er en mager middelshøj mand med et brunt hogagtigt ansigt; hans hår og skæg er stærkt gråsprængt med undtagelse af de tykke øjenbryn og skægget over munden, der endnu har sin begsorte farve. Han bærer en spids hue og en lang sort klædning; i hånden har han en hvid stav.*)

MYSTIKEREN MAXIMOS (*går, uden at agte på Julian, hen til den tilhyllede genstand, standser og giver tjenerne et vink; de fjerner sig lydlost*).

FYRST JULIAN (*sagte*). Endelig!

MYSTIKEREN MAXIMOS (*drager klædet bort; man ser en bronce-lampe på en høj trefod; derefter fremtager han en liden sølvkrukke og hælder olje i lampeskålen. Lampen tænder sig af sig selv og brænder med et stærkt rødt lys skær*).

FYRST JULIAN (*i spændt forventning*). Er tiden inde?

MYSTIKEREN MAXIMOS (*uden at se på ham*). Er dit sind og dit legem rent?

FYRST JULIAN. Jeg har fastet og salvet mig.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Så kan nattens højtid begynde!
(*han giver et tegn; danserinder og fløjtespillere viser sig i forgården. Musik og dans under det følgende.*)

FYRST JULIAN. Maximos, – hvad er dette?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Roser i håret! Perlende vin! Se, se hist de skønne lemmer i leg!

FYRST JULIAN. Og midt under denne sansernes tummel vil du –?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Synden er kun i dit syn på det syndige.

FYRST JULIAN. Roser i håret! Perlende vin!
(han kaster sig ned på et af hynderne ved bordet, tømmer en fyldt skål, sætter den hurtigt fra sig og spørger:) Ah, hvad var der i vinen?

MYSTIKEREN MAXIMOS. En glød af den ild, som Prometheus stjal.
(han lægger sig ned på den anden side af bordet.)

FYRST JULIAN. Mine sanser bytter virksomhed; jeg hører klarhed og jeg ser toner.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Vinen er druens sjæl. Den frigjorte, frivillige fange. Logos i Pan!

DE DANSENDE PIGER
(synger i forgården). Frigor dig, tømmende Bakki blod; – vug dig på strømmende rytmers flod!

FYRST JULIAN *(drikker)*. Ja, ja, der er frigørelse i rusen. Kan du tyde denne salighed?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Rusen er dit bryllup med naturens sjæl.

FYRST JULIAN. Søde gåde; fristende lokkende –! Hvad var det? Hvi lo du?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Jeg?

FYRST JULIAN. Det hvisker ved min venstre side!
 Silkehyndet knitrer –
(bleg; springer halvt ivejret.) Maximos, vi er ikke alene!

MYSTIKEREN MAXIMOS *(råber:)* Vi er fem tilbords!

FYRST JULIAN. Symposion med ånderne!

MYSTIKEREN MAXIMOS. Med skyggerne.

FYRST JULIAN. Nævn mine gæster!

MYSTIKEREN MAXIMOS. Ikke nu. Hør, hør!

FYRST JULIAN. Hvad er det? Det bruser som en storm gennem huset –

MYSTIKEREN MAXIMOS *(skriger)*. Julian! Julian! Julian!

FYRST JULIAN. Tal, tal! Hvad sker med os?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Bebudelsens time er over dig!

FYRST JULIAN *(springer op og viger langt tilbage fra bordet)*. Ah!
(Bordlamperne synes nær ved at slukkes; over den store bronzelampe hæver sig en blåligt lysende kreds.)

MYSTIKEREN MAXIMOS *(kaster sig helt ned)*. Øjet mod lyset!

FYRST JULIAN. Hist?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Ja, ja!

PIGERNES SANG *(dæmpet fra forgården)*.
 Natten, den seende, spænder sit spind; lysten, den leende, lokker dig ind.

FYRST JULIAN *(stirrer mod lysskæret)*. Maximos! Maximos!

MYSTIKEREN MAXIMOS *(sagte)*. Ser du noget?

FYRST JULIAN. Ja.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Hvad ser du?

FYRST JULIAN. Jeg ser et skinnende ansigt i lyset.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Mand eller kvinde?

FYRST JULIAN. Jeg véd ikke.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Tal til det.

FYRST JULIAN. Tør jeg?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Tal; tal!

FYRST JULIAN *(nærmere)*. Hvi blev jeg?

EN STEMME I LYSET. For at tjene ånden.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Svarer det?

FYRST JULIAN. Ja, ja.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Spørg mere.

FYRST JULIAN. Hvad er min gerning?

STEMMEN I LYSET. Du skal grundfæste riget.

FYRST JULIAN. Hvilket rige?

STEMMEN I LYSET. Riget.

FYRST JULIAN. Og på hvilken vej?

STEMMEN I LYSET. På frihedens.

FYRST JULIAN. Tal fuldt ud! Hvad er frihedens vej?

STEMMEN I LYSET. Nødvendighedens vej.

FYRST JULIAN. Og ved hvilken magt?

STEMMEN I LYSET. Ved at *ville*.

FYRST JULIAN. *Hvad* skal jeg ville?

STEMMEN I LYSET. Hvad du *må*.

FYRST JULIAN. Det blegner; det svinder –!
(nærmere.) Tal, tal! Hvad må jeg?

STEMMEN I LYSET *(veklagende)*. Julian!

MYSTIKEREN MAXIMOS *(ser op)*. Borte?

FYRST JULIAN. Borte.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Er du *nu* vidende?

FYRST JULIAN. Nu mindst. Jeg hænger over det svælgende dybs befæstning – midt imellem lys og mørke.
(han lægger sig atter ned.) Hvad er riget?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Der er tre riger.

FYRST JULIAN. Tre?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Først er hint rige, som grundlagdes på kundskabens træ; så hint rige, der grundlagdes på korsets træ –

FYRST JULIAN. Og det tredje?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Det tredje er den store hemmeligheds rige, det rige, som skal grundlægges på kundskabens og på korsets træ tilsammen, fordi det hader og elsker dem begge, og fordi det har sine levende kilder under Adams lund og under Golgata.

FYRST JULIAN. Og det rige skal komme –?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Det står for døren. Jeg har regnet og regnet –

FYRST JULIAN *(bryder hvast af)*. Det hvisker igen! Hvem er mine gæster?

MYSTIKEREN MAXIMOS. De tre hjørnestene under nødvendighedens vrede.

FYRST JULIAN. Hvem, hvem?

MYSTIKEREN MAXIMOS. De tre store hjælpere i fornægtelse.

FYRST JULIAN. Nævn dem!

MYSTIKEREN MAXIMOS. Det kan jeg ikke; jeg kender dem ikke; – men jeg kunde vise dig dem –

FYRST JULIAN. Så vis mig dem! Straks, Maximos –!

MYSTIKEREN MAXIMOS. Vogt dig –!

FYRST JULIAN. Straks; straks! Jeg vil se dem; jeg vil tale med dem, en for en.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Over dig selv komme skylden.
(han svinger sin stav og råber:) Tag skikkelse og lad dig tilsyne, du udvælgelsens første offerlam!

FYRST JULIAN. Ah!

MYSTIKEREN MAXIMOS *(med tilhyllet ansigt)*. Hvad ser du?

FYRST JULIAN *(dæmpet)*. Der ligger han; lige for hjørnet. – Han er stor, som Herakles, og skøn –, dog nej, ikke – –
(nolende.) Kan du, så tal til mig!

EN STEMME. Hvad vil du vide?

FYRST JULIAN. Hvad var dit hverv i livet?

STEMMEN. Min brøde.

FYRST JULIAN. Hvi forbrød du dig?

STEMMEN. Hvi blev jeg ikke min broder!

FYRST JULIAN. Ingen udflugter. Hvi forbrød du dig?
STEMMEN. Hvi blev jeg mig selv?
FYRST JULIAN. Og hvad *vilde* du, som dig selv?
STEMMEN. Hvad jeg måtte.
FYRST JULIAN. Og hvorfor måtte du?
STEMMEN. Jeg var *mig*.
FYRST JULIAN. Du er ordknap.
MYSTIKEREN MAXIMOS (*uden at se op*). In vino veritas.
FYRST JULIAN. Du traf det, Maximos!
(*han hælder en fyldt skål ud foran det tomme sæde.*) Bad dig i vinduften, min blege gæst! Kvæg dig. Kend, kend, – den stiger tilvejs som en offerrøg.
STEMMEN. Offerrøg *stiger* ikke altid.
FYRST JULIAN. Hvi rødmer hin stribe på panden? Nej, nej, – stryg ikke håret over. Hvad er det?
STEMMEN. Tegnet.
FYRST JULIAN. Hm; ikke videre om det. Og hvad frugt har din brøde båret?
STEMMEN. Den herligste.
FYRST JULIAN. Hvad kalder du den herligste.
STEMMEN. Livet.
FYRST JULIAN. Og livets grund?
STEMMEN. Døden.
FYRST JULIAN. Og dødens?
STEMMEN (*taber sig, som i et suk*). Ja, *det er* gåden!
FYRST JULIAN. Borte!
MYSTIKEREN MAXIMOS (*ser op*). Borte?
FYRST JULIAN. Ja.
MYSTIKEREN MAXIMOS. Kendte du ham?
FYRST JULIAN. Ja.
MYSTIKEREN MAXIMOS. Hvem var det?
FYRST JULIAN. Kain.
MYSTIKEREN MAXIMOS. *Den vej* altså! Forsk ikke mere!
FYRST JULIAN (*slår ud med hånden*). Den anden, Maximos!
MYSTIKEREN MAXIMOS. Nej, nej, nej; – jeg gør det ikke!
FYRST JULIAN. Den anden, siger jeg! Du har tilsvoret mig at komme tilbunds i visse ting. Den anden, Maximos! Jeg vil se ham; vil kende mine gæster!
MYSTIKEREN MAXIMOS. Du har villet det, ikke jeg.
(*han svinger staven.*) Her frem og lad dig tilsyne, du villende slave, du, som hjælp ved den næste store verdensvending!
FYRST JULIAN (*stirrer et øjeblik i det tomme rum; pludselig strækker han hånden af værgende ud imod sædet lige ved siden af sig og siger dæmpet*): Ikke nærmere!
MYSTIKEREN MAXIMOS (*bortvendt*). Ser du ham?
FYRST JULIAN. Ja.
MYSTIKEREN MAXIMOS. Hvorledes ser du ham?
FYRST JULIAN. Jeg ser ham som en rødskægget mand. Han har forrevne klæder og et reb om halsen. – – Tal til ham, Maximos!
MYSTIKEREN MAXIMOS. Du må tale.
FYRST JULIAN. Hvad var du i livet?
EN STEMME (*lige ved ham*). Verdens-vognens tolvte hjul.
FYRST JULIAN. Det tolvte? Det femte regnes alt for unyttigt.
STEMMEN. Hvor var vognen rullet hen uden mig?
FYRST JULIAN. Hvor rullede den hen *ved* dig?
STEMMEN. Ind i forherligelsen.
FYRST JULIAN. Hvi hjælp du?
STEMMEN. Fordi jeg var *villende*.

FYRST JULIAN. Hvad vilde du?
STEMMEN. Hvad jeg *måtte* ville.
FYRST JULIAN. Hvem kærede dig?
STEMMEN. Mesteren.
FYRST JULIAN. Var mesteren forud-vidende, da han kærede dig?
STEMMEN. Ja, *det er* gåden!
(*kort stilhed.*)
MYSTIKEREN MAXIMOS. Du tier?
FYRST JULIAN. Han er her ikke mere.
MYSTIKEREN MAXIMOS (*ser op*). Kendte du ham?
FYRST JULIAN. Ja.
MYSTIKEREN MAXIMOS. Hvad hed han i livet?
FYRST JULIAN. Judas Ischariotes.
MYSTIKEREN MAXIMOS (*springer op*). Afgrunden skyder blomster; natten forråder sig selv!
FYRST JULIAN (*skriger til ham*). Den tredje frem!
MYSTIKEREN MAXIMOS. Han skal komme!
(*svinger staven.*) Her frem, du tredje hjørneste! Her frem, du tredje store frigivne under nødvendigheden!
(*kaster sig atter ned på hyndet og vender sit ansigt bort.*) Hvad ser du?
FYRST JULIAN. Jeg ser intet.
MYSTIKEREN MAXIMOS. Og dog er han her.
(*svinger staven igen.*) Ved *salomons* segl, ved øjet i trekanten, – jeg besværger dig, – lad dig tilsyne! – – Hvad ser du nu?
FYRST JULIAN. Intet; intet!
MYSTIKEREN MAXIMOS (*svinger atter staven*). Her frem, du –! – –
(*holder pludselig inde, udstøder et skrig og springer op fra bordet.*) Ah, lyn i natten! Jeg ser det; – al kunst er forgæves.
FYRST JULIAN (*rejser sig*). Hvorfor? Tal, tal!
MYSTIKEREN MAXIMOS. Den tredje er ikke iblandt skyggerne endnu.
FYRST JULIAN. Han lever?
MYSTIKEREN MAXIMOS. Ja, han lever.
FYRST JULIAN. Og *her*, sagde du –!
MYSTIKEREN MAXIMOS. Her, eller hist, eller blandt de ufødte; – jeg véd ikke –
FYRST JULIAN (*trænger ind på ham*). Du lyver! Du bedrager mig! *Her*, her, sagde du –!
MYSTIKEREN MAXIMOS. Slip min kappe!
FYRST JULIAN. Altså du eller jeg! Men hvem af os?
MYSTIKEREN MAXIMOS. Slip kappen, Julian!
FYRST JULIAN. Hvem af os? Hvem? Alt hænger i dette ene!
MYSTIKEREN MAXIMOS. Du er mere vidende end jeg. Hvad forkyndte røsten i lyset?
FYRST JULIAN. Røsten i lyset –?
(*med et skrig.*) Riget! Riget? Grundfæste riget –!
MYSTIKEREN MAXIMOS. Det tredje rige!
FYRST JULIAN. Nej; og tusende gange nej! Vig, fordærver! Jeg siger mig løs fra dig og fra alt dit værk –
MYSTIKEREN MAXIMOS. Fra nødvendigheden?
FYRST JULIAN. Jeg trodser nødvendigheden! Jeg vil ikke tjene den. Jeg er fri, fri, fri!
(*Larm udenfor: danserinderne og fløjtespillerne flygter.*)
MYSTIKEREN MAXIMOS (*lytter mod højre*). Hvad skræk og skrig –?

FYRST JULIAN. Der trænger fremmede mennesker ind i huset –

MYSTIKEREN MAXIMOS. Man mishandler dine tjenere; de vil myrde os!

FYRST JULIAN. Vær rolig; os kan ingen ramme.

HUSMESTEREN EUTHERIOS (*kommer ilsomt over forgården*). Herre, herre!

FYRST JULIAN. Hvem volder hin larm udenfor?

HUSMESTEREN EUTHERIOS. Fremmede mænd har omringet huset; de har sat vagt ved alle udgange; de bryder ind – næsten med vold. Der kommer de, herre! Der er de! (*Quæstoren Leontes med et stort og pragtfuldt følge kommer ind fra højre.*)

QUÆSTOREN LEONTES. Tilgiv, jeg anråber dig hundrede gange, min nådigste herre –

FYRST JULIAN (*et skridt tilbage*). Hvad ser jeg!

QUÆSTOREN LEONTES. Dine tjenere vilde formene mig at slippe ind; og da det var mig så højt magtpåliggende –

FYRST JULIAN. Du her i Efesos, min fortræffelige Leontes!

QUÆSTOREN LEONTES. Jeg har rejst nætter og dage som kejserens udsending.

FYRST JULIAN (*bleg*). Til mig? Hvad vil kejseren mig? Jeg er mig sandelig ingen brøde bevidst. Jeg er syg, Leontes! Denne mand (*tyder mod Maximos*) er hos mig som læge.

QUÆSTOREN LEONTES. Tillad mig, nådige herre –!

FYRST JULIAN. Hvi trænger man voldsomt ind til mig? Hvad er det kejseren vil?

QUÆSTOREN LEONTES. Han vil glæde dig, herre, med et stort og vigtigt budskab.

FYRST JULIAN. Jeg beder dig, lad mig vide, hvad budskab du bringer.

QUÆSTOREN LEONTES (*knæler*). Min allerhøjeste herre, – prisende din og min egen lykke hilser jeg dig som Cæsar.

QUÆSTORENS FØLGE. Længe leve Cæsar Julian!

MYSTIKEREN MAXIMOS. Cæsar!

FYRST JULIAN (*viger med et udråb tilbage*). Cæsar! Stå op, Leontes! Hvad afsind taler du!

QUÆSTOREN LEONTES. Jeg bringer kejserens bud.

FYRST JULIAN. Jeg – jeg Cæsar! – Ah, hvor er Gallos?

QUÆSTOREN LEONTES. O, spørg ikke.

FYRST JULIAN. Hvor er Gallos? Jeg besværges dig, – hvor er Gallos?

QUÆSTOREN LEONTES (*står op*). Cæsar Gallos er hos sin elskede hustru.

FYRST JULIAN. Død!

QUÆSTOREN LEONTES. Salig hos sin hustru.

FYRST JULIAN. Død; død! Gallos død! Død midt på sit sejrstog! Men når, – og hvor?

QUÆSTOREN LEONTES. O, dyrebare herre, forskån mig –

GREGOR FRA NAZIANZ (*brydes med vagten ved indgangen*). Jeg må ind til ham! Tilside, siger jeg. – Julian!

FYRST JULIAN. Gregor, broder, – så kom du dog igen!

GREGOR FRA NAZIANZ. Er det sandt, hvad rygtet kaster som en pileregn over staden?

FYRST JULIAN. Jeg er selv som rammet af rygtets pile. Tør jeg tro på denne blanding af lykke og ulykke?

GREGOR FRA NAZIANZ. For Kristi skyld, vis fristeren fra dig!

FYRST JULIAN. Kejserens bud, Gregor!

GREGOR FRA NAZIANZ. Du vil træde på din broders blodige lig –

FYRST JULIAN. Blodige –?

GREGOR FRA NAZIANZ. Véd du det ikke? Cæsar Gallos er myrdet.

FYRST JULIAN (*med sammenslagne hænder*) Myrdet!

QUÆSTOREN LEONTES. Ah, hvo er denne forvovne –?

FYRST JULIAN. Myrdet; myrdet! (*til Leontes.*) Han lyver dog?

QUÆSTOREN LEONTES. Cæsar Gallos er falden på sine gerninger.

FYRST JULIAN. Myrdet! – hvo myrded ham?

QUÆSTOREN LEONTES. Hvad der er sked, var en nødvendighed, høje herre! Cæsar Gallos har misbrugt magten som en rasende her i Østerlandene. Hans stilling som Cæsar var ham ikke længer nok. Hans færd, både i Konstantinopel og andetsteds undervejs, viste tilfulde, hvad han pønsed på.

FYRST JULIAN. Jeg spørger ikke om hans brøde; det andet vil jeg vide.

QUÆSTOREN LEONTES. O, lad mig skåne dine broderlige øren.

FYRST JULIAN. Mine broderlige øren kan tåle, hvad mine sønlige øren har tålt. Hvo dræbte ham?

QUÆSTOREN LEONTES. Tribunen Skudilo, som ledsaged ham, fandt det rådeligt at lade ham henrette.

FYRST JULIAN. Hvor? Dog ikke i Rom?

QUÆSTOREN LEONTES. Nej, herre, det skede på rejsen did, – i staden Pola i Illyrien.

FYRST JULIAN (*bøjer sig*). Kejseren er stor og retvis. – Den sidste af slægten, Gregor! Kejser Konstanzius er stor.

QUÆSTOREN LEONTES (*tager en purpurkåbe fra en af følget*). Høje Cæsar, værdiges at iføre dig –

FYRST JULIAN. Rød! Væk med den! Var det den, han bar i Pola –?

QUÆSTOREN LEONTES. Den er kommen ny fra Sidon.

FYRST JULIAN (*med et blik til Maximos*). Fra Sidon! Purpurklædningen –!

MYSTIKEREN MAXIMOS. Apollinaris's syn!

GREGOR FRA NAZIANZ. Julian; Julian!

QUÆSTOREN LEONTES. Se, den sendes dig af din frænde, kejseren. Han lader dig sige, at han, barnløs som han er, håber, at du vil læge dette hans livs dybeste sår. Han ønsker at se dig i Rom. Derefter er det hans vilje, at du går som Cæsar til Gallien. De alemanske grænsefolk har sat over Rhin-strømmen og gjort et farligt indfald i riget. Han bygger trygt på dit held og din fremgang imod barbarerne. I drømme har visse ting åbenbaret sig for ham, og hans sidste ord til mig ved afrejsen var, at det sikkerlig skulde lykkes dig at grundfæste riget.

FYRST JULIAN. Grundfæste riget! Røsten i lyset, Maximos!

MYSTIKEREN MAXIMOS. Tegn imod tegn.

QUÆSTOREN LEONTES. Hvorledes, høje Cæsar?

FYRST JULIAN. Også mig er visse ting varslet; men dette –

GREGOR FRA NAZIANZ. Sig nej, Julian! Det er fordærvsens vinger de vil hæfte til dine skuldre.

QUÆSTOREN LEONTES. Hvo er du, som trodser kejseren?

GREGOR FRA NAZIANZ. Mit navn er Gregor; jeg er søn af biskoppen i Nazianz; – gør med mig, hvad I vil.

FYRST JULIAN. Han er min ven og broder; ingen røre ham!

(En stor menneskesværm har imidlertid opfyldt forgården.)

BASILIOS FRA CÆSARÆA *(baner sig vej gennem mængden)*. Tag ikke purpuret, Julian!

FYRST JULIAN. Du også, min trofaste Basilios!

BASILIOS FRA CÆSARÆA. Tag det ikke! For Gud Herrens skyld –

FYRST JULIAN. Hvad forfærder dig ved dette?

BASILIOS FRA CÆSARÆA. De rædsler, som vil komme.

FYRST JULIAN. Ved mig skal riget grundfæstes.

BASILIOS FRA CÆSARÆA. Kristi rige?

FYRST JULIAN. Kejserens store skønne rige.

BASILIOS FRA CÆSARÆA. Var det kejserens rige, som stod i lys for dit syn, da du som barn forkyndte læren fra de kappadokiske blodvidners grave? Var det kejserens rige, du drog fra Konstantinopel for at grundfæste på jorden? Var det kejserens rige –

FYRST JULIAN. Tåger, tåger; – alt hint ligger bag mig som en vild drøm.

BASILIOS FRA CÆSARÆA. Dig var det bedre, at du selv, med en møllesten om din hals, lå på havets bund, end at denne drøm skulde ligge bag dig. – Ser du ikke fristerens værk? Al jordens herlighed lægges for dine fødder.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Tegn imod tegn, Cæsar!

FYRST JULIAN. Et ord, Leontes!

(griber hans hånd og drager ham tilside.) Hvor fører du mig hen?

QUÆSTOREN LEONTES. Til Rom, herre!

FYRST JULIAN. Det spørger jeg ikke om. Hvor fører du mig hen; til lykken og magten, – eller til slagterbænken?

QUÆSTOREN LEONTES.

O, herre, en så hånende mistro –

FYRST JULIAN. Gallos's legeme er knapt rådnet endnu.

QUÆSTOREN LEONTES. Jeg kan hæve alle tvil. *(tager et papir frem.)* Dette brev fra kejseren, som jeg helst havde rakt dig i enrum –

FYRST JULIAN. Et brev? Hvad skriver han? –

(han åbner papiret og læser.) Ah, Helena! – O, Leontes! Helena, – Helena til mig!

QUÆSTOREN LEONTES. Kejseren skænker dig hende, herre!

Han skænker dig denne elskede søster, som Cæsar Gallos forgæves bad om.

FYRST JULIAN. Helena til mig! Det uopnåelige vundet! – Men hun, Leontes –?

QUÆSTOREN LEONTES. Ved afskeden tog han *fystinden* ved hånden og ledte hende hen til mig. En strøm af jomfruligt blod skød op i hendes skønne kinder, hun slog sine øjne ned og sagde: hils min kære frænde, og lad ham vide, at han altid har været den mand, som – –

FYRST JULIAN. Videre, Leontes!

QUÆSTOREN LEONTES. Med de ord taug hun, den tugtige og rene kvinde.

FYRST JULIAN. Den rene kvinde! – Vidunderligt fuldbyrdes alt!

(han råber højt.) Purpurkappen om mig!

MYSTIKEREN MAXIMOS. Du har valgt?

FYRST JULIAN. Valgt, Maximos!

MYSTIKEREN MAXIMOS. Valgt, trods tegn imod tegn?

FYRST JULIAN. Her står ikke tegn imod tegn. Maximos, Maximos, du har været blind, du seende! – Purpurkåben om mig!

(Quæstoren Leontes ifører ham kåben.)

BASILIOS FRA CÆSARÆA. Det er sked!

MYSTIKEREN MAXIMOS *(mumler for sig selv, med oprakte hænder)*. Sejr og lys over den villende!

QUÆSTOREN LEONTES. Og nu til statholderens bolig; folket vil hilse Cæsar.

FYRST JULIAN. Cæsar bliver i sin ophøjelse, hvad han var, – den fattige visdomselsker, der tog alt af kejserens nåde. – Til statholderens bolig, I venlige herrer!

STEMMER BLANDT QUÆSTORENS FØLGE. Plads, plads for Cæsar Julian!

(Alle går ud gennem forgården under mængdens bifaldsråb; kun Gregor og Basilios blir stående.)

BASILIOS FRA CÆSARÆA. Gregor! I hvad der så kommer, – lad os holde sammen.

GREGOR FRA NAZIANZ. Her er min hånd.

FJERDE AKT

(Ved Lutetia i Gallien. En sal i Cæsars palats «De varme bade» udenfor staden. Indgangsdør i baggrunden; til højre en anden mindre dør; foran på venstre side er et vindu med forhæng.)
(Fyrstinde Helena, rigt smykket, med perler i håret, sidder i en armstol og ser ud gennem vinduet. Slavinden Myrrha står overfor hende og holder forhænget tilside.)

FYRSTINDE HELENA. Hvilken stimmel! Hele staden strømmer dem imøde. – Hyss! Myrrha, – hører du ikke fløjter og trommer?

SLAVINDEN MYRRHA. Jo, jeg synes visst –

FYRSTINDE HELENA. Du lyver! Larmen er for stærk; du kan intet høre. (springer op.) O, denne marterfulde usikkerhed! Ikke at vide, om han kommer som sejrherre eller som flygtning.

SLAVINDEN MYRRHA. Ængst dig ikke, min herskerinde; Cæsar er jo altid kommen som sejrherre.

FYRSTINDE HELENA. Ja, før; efter alle de mindre sammenstød. Men dennegang, Myrrha! Dette store forfærdelige slag. Alle disse krydsende rygter. Hvis Cæsar var kommen som sejrherre, hvorfor skulde han da have skikket hint brev til stadsforstanderne og forbudt dem at møde ham med æresbevisninger udenfor portene?

SLAVINDEN MYRRHA. O, du véd jo, herskerinde, hvor lidet din høje husbond tragter efter slige ting.

FYRSTINDE HELENA. Ja, ja, det er vel sandt. Og hvis han havde lidt noget nederlag – i Rom måtte man jo vide det – mon kejseren da havde skikket os denne udsending, som må kunne være her endnu idag, og hvis ilbud har bragt mig alle disse rige smykker og gaver? Ah, Eutherios! Nu, nu?

HUSMESTEREN EUTHERIOS (fra baggrunden). Min fyrstinde, det er ganske umuligt at erfare noget pålideligt –

FYRSTINDE HELENA. Umuligt? Du bedrager mig! Soldaterne selv må dog vide –

HUSMESTEREN EUTHERIOS. Det er kun barbariske hjælpetropper, som rykker ind, – Bataver og andre, – og de véd intet.

FYRSTINDE HELENA (vrider sine hænder). O, har jeg fortjent denne kval! Søde, hellige Kristus, har jeg da ikke anråbt dig nat og dag –

(lytter og skriger ud.) Ah, min Julian! Jeg hører ham! – Julian; min elskede!

CÆSAR JULIAN (i støvet rustning, kommer hurtigt fra baggrunden). Helena!

HUSMESTEREN EUTHERIOS. Min høje Cæsar!

CÆSAR JULIAN (favner fyrstinden med voldsomhed). Helena! – Stæng alle døre, Eutherios!

FYRSTINDE HELENA. Slagen! Forfulgt!

HUSMESTEREN EUTHERIOS. Herre!

CÆSAR JULIAN. Dobbelt vagter for dørene; lad ingen slippe ind! Hør; er her kommet nogen udsending fra kejseren?

HUSMESTEREN EUTHERIOS.

Nej, herre; men der er en udsending ivente.

CÆSAR JULIAN. Gå, gå! (til slavinden.) Væk med dig. (Eutherios og Myrrha går ud i baggrunden.)

FYRSTINDE HELENA (synker ned i armstolen). Så er det da ude med os!

CÆSAR JULIAN (trækker forhænget sammen). Hvem véd. Blot varsom, så kan uestret endnu –

FYRSTINDE HELENA. Efter et sådant nederlag –?

CÆSAR JULIAN. Nederlag? Hvad taler du om, min elskede?

FYRSTINDE HELENA. Har ikke Alemanerne slået dig?

CÆSAR JULIAN. Havde de slået mig, skulde du ikke set mig levende igen.

FYRSTINDE HELENA (springer op). Men, du himmelens Herre, hvad er da hændt?

Cæsar Julian (sagte). Det værste, Helena; – en umådelig sejr.

FYRSTINDE HELENA. Sejr, siger du! En umådelig sejr? Du har sejret, og dog –?

CÆSAR JULIAN. Du kan ikke fatte, hvorledes jeg står. Du kender kun den gyldne yderside af al en Cæsars elendighed.

FYRSTINDE HELENA. Julian!

CÆSAR JULIAN. Kan du fortænke mig i, at jeg har dulgt sligt for dig? Bød ikke både pligt og skam, at –? Ah, – hvad er det? Hvilken forandring –!

FYRSTINDE HELENA. Hvad? Hvad?

CÆSAR JULIAN. Hvilken forandring med dig i disse måneder! Helena, har du været syg?

FYRSTINDE HELENA. Nej, nej; men sig mig –?

CÆSAR JULIAN. Jo, du har været syg! Du må være syg endnu; – disse feberhede tindinger, disse blåbrune ringe om øjnene –

FYRSTINDE HELENA. O, intet, min elskede! Se ikke på mig, Julian! Kun angst og nattevågen for din skyld; brændende bønner til den højt velsignede på korsets træ –

CÆSAR JULIAN. Skån dig, du dyrebare; det er jo dog hel usikkert, om denne nidkærhed frugter så meget.

FYRSTINDE HELENA. Fy; dit sind er ikke fromt. – Men tal om dine egne sager, Julian! Jeg beder dig, dølg intet for mig.

CÆSAR JULIAN. Der kan intet dølges længer. Siden kejserindens død har jeg ikke kunnet gøre et skridt her i Gallien, uden at det er bleven tydet ilde ved hoffet. Gik jeg forsigtigt tilværks imod Alemanerne, så hed det, at jeg var frygtagtig og uvirksom. Man spottede over visdomselskeren, som ikke ret kunde vænne sig til at bære krigsrustning. Vandt jeg en fordel over barbarerne, så måtte jeg høre, at jeg burde kunnet opnå mere.

FYRSTINDE HELENA. Men alle dine venner i hæren –

CÆSAR JULIAN. Hvem tror du er mine venner i hæren? Ikke én, min elskede Helena! Jo, en eneste, – hin perusiske ridder, Sallust, som jeg under vor

bryllupshøjtid i Mailand måtte give afslag på en billig bøn. Han er ædelmodig kommen til mig i lejren, har mindet mig om vort gamle venskab i Athen og bedt om at måtte følge mig i alle farer. Men hvad gælder vel Sallust ved kejserhoffet? Han er jo en af dem, man der kalder hedninger. Han kan intet gavne mig. – Og nu de andre! Krigsoversten Arbetio, som lod mig i stikken, da jeg lå indesluttet i Sennones! Den gamle Severus, som tynges under følelsen af sin egen udygtighed, og som dog ikke kan forlige sig med min nye krigsførsel! Eller tror du, jeg kan støtte mig til Florentius, – prætorianhøvdingen? Jeg siger dig, denne urolige mand trakter efter de højeste ting.

FYRSTINDE HELENA. Ah, Julian!

CÆSAR JULIAN (*går op og ned*). Kunde jeg blot komme deres rænker på spor! Hver uge går der fra lejren hemmelige breve til Rom. Alt, hvad jeg tager mig for, blir berettet og forvansket. Ingen træl i riget er lænkebunden som Cæsar. Véd du vel, Helena, at den spiseseddel, min kok har at rette sig efter, den er sendt ham fra kejseren, og jeg har ikke lov til at ændre noget deri, hverken lægge til eller tage fra!

FYRSTINDE HELENA. Og alt dette har du båret hemmeligt –!

CÆSAR JULIAN. Alle véd det, uden du. Alle spotter over Cæsars afmagt. Jeg bærer det ikke længer! Jeg vil ikke bære det!

FYRSTINDE HELENA. Men det store slag –? Fortæl mig dog, – har rygtet overdrevet –?

CÆSAR JULIAN. Rygtet har ikke *kunnet* overdrive. – Hyss; hvad var det? (*lytter mod døren*.) Nej, nej; jeg syntes kun –. Jeg tør sige, at jeg i disse måneder har udrettet alt, hvad der stod i menneskelig magt. Skridt for skridt, og trods alle hindringer i min egen lejr, drev jeg barbarerne tilbage mod den østlige grænse. Foran Argentoratum, med Rhinen i ryggen, trak kong Knodomar alle sine stridskræfter sammen. Fem konger og ti ringere fyrster stødte til ham. Men forinden han havde fåt samlet de nødvendige både til overgang i nødsfald, lod jeg min hær rykke frem til angreb.

FYRSTINDE HELENA. Min helt, min Julian!

CÆSAR JULIAN. Lupicin med spydkasterne og de letbevæbnede omgik fienden i nord; de gamle legioner under Severus drev barbarerne mere og mere østligt imod floden; Bataverne, vore bundsforvante, under den trofaste Bainabaudes, stod legionerne ærligt bi, og da Knodomar mærked, at der var al fare, søgte han at undkomme imod syd for at nå over til øerne. Men før det kunde ske, lod jeg Florentius møde ham med prætorianerne og hestfolket. Helena, jeg gider ikke sige det højt, men visst er det, at forræderi eller misundelse nær havde røvet mig sejrens frugter. De romerske ryttere veg gang efter gang for barbarerne, som kasted sig til jorden og stak hestene i bugen. Jeg så vort nederlag for øjnene –

FYRSTINDE HELENA. Men slagenes Gud var med dig!

CÆSAR JULIAN. Jeg greb en fane, ildned de kejserlige hustropper med mine tilråb, holdt i al skynding en tale til dem, en tale, som måske ikke vilde have været selv en mere oplyst tilhørerkreds ganske uværdig, og derpå,

så fort soldaternes bifaldsråb havde lønnet mig, styrted jeg mig lige ind i den tætteste kamptummel.

FYRSTINDE HELENA. Julian! O, du elsker mig ikke!

CÆSAR JULIAN. I det øjeblik var du ikke i mine tanker. Jeg vilde dø; anden udvej vidste jeg ikke. Men det kom, min elskede! Det var som om en lynslående rædsel blinkede ud af vore lanse-spidses. Jeg så Knodomar, hin forfærdelige kriger – ja, du har jo selv set ham – jeg så ham flygte tilfods af slaget, og med ham flygtede hans broder Vestralp og kongerne Hortar og Suomar og alle, som ikke lå under for vore sværd.

FYRSTINDE HELENA. O, jeg ser det; jeg ser det! Velsignede frelser; det var dig, som atter udsendte mordenglene fra den mulviske bro!

CÆSAR JULIAN. Aldrig har jeg hørt slige jammerskrig; aldrig har jeg set så gabende sår, som dem vi trådte i, der vi vaded over de faldne. Floden gjorde resten; de druknende kæmped indbyrdes til de vælted rundt og gik tilbunds. De fleste af fyrsterne faldt levende i vore hænder; Knodomar selv havde søgt tilflugt i en rørklynge; en af hans ledsagere røbed ham, vore folk sendte en pileregn ind imod den skjulte, men uden at ramme. Da kom han frivilligt frem og overgav sig.

FYRSTINDE HELENA. Og efter en slig sejr skulde du ikke føle dig tryk?

CÆSAR JULIAN (*nølede*). Efter sejren, endnu samme aften, indtraf et tilfælde, en ubetydelighed –

FYRSTINDE HELENA. Et tilfælde?

CÆSAR JULIAN. Jeg vil helst kalde det så. I Athen grubled vi så meget over Nemesis. – Min sejr var så overvældende stor, Helena; min stilling var ligesom kommen ud af ligevægt; jeg véd ikke –

FYRSTINDE HELENA. O, tal dog; du ængster mig!

CÆSAR JULIAN. Det var en ubetydelighed, siger jeg dig. Jeg lod den fangne Knodomar føre for mig i hærens påsyn. Før slaget havde han truet med, at jeg skulde flåes levende, når jeg faldt i hans hænder. Nu gik han mig imøde med usikre skridt, skælvende over hele legemet; knækket af ulykken, således, som det er barbarers vis, kasted han sig ned for mig, omklamred mine knæ, udgød tårer og bad for livet.

FYRSTINDE HELENA. Med rædsels gysning gennem de kraftfulde lemmer. Jeg ser den liggende Knodomar. – Dræbte du ham, min elskede?

CÆSAR JULIAN. Jeg kunde ikke dræbe denne mand. Jeg tilsagde ham sikkerhed og loved at sende ham som fange til Rom.

FYRSTINDE HELENA. Uden at pine ham?

CÆSAR JULIAN. Klogskab bød mig at handle mildt. Men da, – jeg fatter ikke, hvorledes det gik til, – i overstrømmende glæde, og med et hyl på sine læber, sprang barbaren op, strakte sine bundne hænder ivejret og, lidet kyndig, som han var i vort sprog, råbte han med høj røst: priset være du, Julian, du mægtige kejser!

FYRSTINDE HELENA. Ah!

CÆSAR JULIAN. Mine ledsagere vilde til at le; men barbarkongens råb slog ned som et tændende lyn iblandt soldaternes klynger. «Leve kejser Julian», råbte de omstående; og råbet forplanted sig i videre og videre ringe til det fjerneste fjerne; – det var som om en Titan

havde slynget et berg i verdenshavet; – o, min elskede, tilgiv mig denne hedenske lignelse, men –

FYRSTINDE HELENA. Kejser Julian! Han sagde: kejser Julian!

CÆSAR JULIAN. Hvad vidste den rå Aleman om Konstanzius, hvem han aldrig havde set? Jeg, hans overvinder, var for ham den største –

FYRSTINDE HELENA. Ja, ja; men soldaterne –?

CÆSAR JULIAN. Jeg satte dem strængt irette; thi jeg så det godt, – Florentius, Severus og visse andre stod stille omkring, hvide af skræk og vrede.

FYRSTINDE HELENA. Ja, ja – *de*, men ikke soldaterne.

CÆSAR JULIAN. Der var knapt gåt en nat tilende, før mine hemmelige fiender havde forvansket sagen. Cæsar har ladet Knodomar udråbe sig til kejser, hed det, og til gengæld har han skænket barbarkongen livet. – Således, vendt op og ned, er det også bleven meldt til Rom.

FYRSTINDE HELENA. Er du viss på det? Og af hvem?

CÆSAR JULIAN. Ja, af hvem? Af hvem? Jeg selv skrev skyndsomt til kejseren og fortalte ham det hele, men –

FYRSTINDE HELENA. Nu, – og hvad har han svaret?

CÆSAR JULIAN. Som vanlig. Du kender denne ulykkespændende taushed, når han vil ramme nogen.

FYRSTINDE HELENA. Jeg tror dog, du mistyder alt dette. Det er umuligt andet. Se til; udsendingen vil snart bringe dig sikkerhed for, at –

CÆSAR JULIAN. Jeg *har* sikkerhed, Helena! Her på mit bryst gemmer jeg opsnappede breve, som –

FYRSTINDE HELENA. O, Herre min Gud, lad mig se!

CÆSAR JULIAN. Siden, siden.
(*han går op og ned.*) Og alt dette efter de tjenester, jeg har vist ham! Her har jeg kastet Alemanernes angreb til jorden for lange tider, mens han selv har lidt nederlag på nederlag ved Donau, og mens hæren i Asien ikke synes at vinde et skridts fremgang imod Perserne. Skam og uheld på alle kanter, undtagen her, hvor man satte en modstræbende visdomsven i spidsen for sagerne. Og dog hånes jeg ligefuldt ved hoffet. Ja, selv efter den sidste store sejr har man gjort et spottedigt over mig og kaldt mig Viktorinus! Dette må have en ende.

FYRSTINDE HELENA. Ja, jeg tror det også.

CÆSAR JULIAN. Hvad er en Cæsars værdighed på deslige vilkår!

FYRSTINDE HELENA. Nej, du har ret, Julian; vi kan ikke blive stående ved dette.

CÆSAR JULIAN (*standser*). Helena, kunde du følge mig?

FYRSTINDE HELENA (*sagte*). Frygt ikke for mig; jeg skal ikke vige tilbage.

CÆSAR JULIAN. Så bort fra al denne utaksomme møjje; bort til den så længe eftertragtede ensomhed –!

FYRSTINDE HELENA. Hvad siger du? Ensomhed!

CÆSAR JULIAN. Med dig, min elskede; og med mine kære bøger, dem jeg her så sjelden har kunnet åbne, og dem jeg kun har turdet vie mine hvileløse nætter.

FYRSTINDE HELENA (*ser nedad ham*). Ah, således!

CÆSAR JULIAN. Hvad ellers?

FYRSTINDE HELENA. Nu ja; hvad ellers?

CÆSAR JULIAN. Ja, ja, – jeg spørger, hvad ellers?

FYRSTINDE HELENA (*nærmere*). Julian, – hvorledes hilste barbar-kongen dig?

CÆSAR JULIAN (*vigende*). Helena!

FYRSTINDE HELENA (*atter nærmere*). Hvad var det for et navn, som gav genlyd i soldaternes rækker?

CÆSAR JULIAN. Uforsigtige; her står måske en lytter udenfor hver dør!

FYRSTINDE HELENA. Hvad frygter du for lyttere? Er ikke Guds nåde over dig? Har du ikke været den lykkelige i alle træfninger? – Jeg ser den manende frelser; jeg ser engelen med ildsværdet, som banded vej for min fader, da han kasted Maxentius i Tiberen!

CÆSAR JULIAN. Jeg skulde rejse mig imod rigets hersker!

FYRSTINDE HELENA. Kun imod dem, som står imellem eder. O, gå, gå; slå dem med din vredes lyn; gør ende på dette tærende glædeløse liv! Gallien er en udørk. Jeg fryser her, Julian! Jeg vil hjem igen, til solvarmen, til Rom og Grækenland.

CÆSAR JULIAN. Hjem igen til din broder?

FYRSTINDE HELENA (*sagte*). Konstanzius er affældig.

CÆSAR JULIAN. Helena!

FYRSTINDE HELENA. Jeg holder det ikke længer ud, siger jeg dig. Tiden går. Eusebia er borte; hendes tomme sæde står vinkende til hæder og herlighed, mens jeg ældes –

CÆSAR JULIAN. Du ældes ikke; du er ung og skøn!

FYRSTINDE HELENA. Nej, nej, nej! Tiden går; jeg kan ikke bære dette med tålmod; livet går fra mig!

CÆSAR JULIAN (*ser på hende*). Hvor fristende skøn, hvor guddomsfuld er du ikke!

FYRSTINDE HELENA (*klynger sig til ham*). Er jeg det, Julian?

CÆSAR JULIAN (*favner hende*). Du er den eneste kvinde, jeg har elsket, – den eneste, som har elsket mig.

FYRSTINDE HELENA. Jeg er ældre, end du. Jeg vil ikke ældes mere. Når alt er over, så –

CÆSAR JULIAN (*river sig løs*). Stille! Jeg vil ikke høre mere.

FYRSTINDE HELENA (*går efter ham*). Konstanzius dør lidt hver dag; han hænger i et hår over graven. O, min elskede Julian, du har jo soldaterne for dig –

CÆSAR JULIAN. Ti, ti!

FYRSTINDE HELENA. Han tåler ingen sindsrystelser. Hvad er det så at vige tilbage for? Jeg mener jo ikke noget blodigt. Fy, hvor kunde du tænke det? Skrækken vil være nok; den vil tage ham i favn og kærlighedsfuldt ende hans lidelser.

CÆSAR JULIAN. Glemmer du den usynlige livvagt om den salvede?

FYRSTINDE HELENA. Kristus er god. O, vær from, Julian, så tilgiver han meget. Jeg skal hjælpe. Bønner skal opsendes for dig. Lovet være de hellige mænd! Lovet være blodvidnerne! Tro mig, vi skal sone alting siden. Skænk mig Alemanerne til omvendelse; jeg vil udsende prester iblandt dem; de skal bøje sig ind under korsets nåde.

CÆSAR JULIAN. Alemanerne bøjer sig ikke did under.

FYRSTINDE HELENA. Så skal de dø! Som en sød røg skal blodet stige op til ham, den højt velsignede. Vi vil øge hans herlighed; hans pris skal forkyndes ved os. Jeg vil selv være med. De alemanske kvinder for mig! Bøjer de sig ikke, så skal de ofres! Og da, min Julian, – når du ser mig igen –; forynget, forynget! Skænk mig Alemanerkvinderne, du elskede! Blod –, det er jo intet mord, og

middelet skal være usvigeligt –, et bad i ungt jomfrublod –

CÆSAR JULIAN. Helena, du forbryder dig!

FYRSTINDE HELENA. Er det en brøde at forbryde sig for din skyld!

CÆSAR JULIAN. Du skønne, du eneste!

FYRSTINDE HELENA (*bøjer sig ned over hans hænder*). Min herre for Gud og mennesker! – Vig ikke dennegang, Julian! Min helt, min kejser! Jeg ser himlen åben. Presterne skal lovsynge Kristus; mine kvinder skal samles i bøn. (*med oprakte arme.*) O, du velsignede! O, du hærskarernes Gud, – du, som har nåden og sejren i din hånd –

CÆSAR JULIAN (*med et blik mod døren, råber*). Helena!

FYRSTINDE HELENA. Ah!

HUSMESTEREN EUTHERIOS (*fra baggrunden*). Herre, kejserens sendebud –

CÆSAR JULIAN. Er han kommen?

HUSMESTEREN EUTHERIOS. Ja, herre!

CÆSAR JULIAN. Hans navn? Hvem er han?

HUSMESTEREN EUTHERIOS. Tribunen Decentius.

FYRSTINDE HELENA. Virkelig? Den fromme Decentius!

CÆSAR JULIAN. Hvem har han talt med?

HUSMESTEREN EUTHERIOS. Med ingen, herre; han kom i dette øjeblik.

CÆSAR JULIAN. Jeg vil se ham straks. Og hør; endnu et. Hærførerne og krigsoversterne skal indfinde sig hos mig.

HUSMESTEREN EUTHERIOS. Godt, nådigste herre! (*han går ud i baggrunden.*)

CÆSAR JULIAN. Nu, min Helena, nu vil det vise sig –

FYRSTINDE HELENA (*sagte*). Hvad der end viser sig, så glem ikke, at du kan stole på soldaterne.

CÆSAR JULIAN. Ah, stole, stole –; jeg véd ikke, om jeg kan stole på nogen. (*Tribunen Decentius kommer fra baggrunden.*)

FYRSTINDE HELENA (*imod ham*). Velkommen, ædle Decentius! Et romersk ansigt, – og fremfor alle dette ansigt, – o, det lægger et livende solskær over vort umilde Gallien.

TRIBUNEN DECENTIUS. Kejseren møder din længsel og dit håb på halvvejen, høje fyrstinde! Vi tør tro, at Gallien ikke ret længe skal lænke dig.

FYRSTINDE HELENA. Siger du det, du glæde-bringer? Kejseren tænker da altid med kærlighed på mig? Hvorledes er det med hans sundhed?

CÆSAR JULIAN. Gå, gå, min elskede Helena!

TRIBUNEN DECENTIUS. Kejserens sundhed har ingenlunde forværret sig.

FYRSTINDE HELENA. Nej, ikke sandt? Det var det jeg vidste. Alle disse ængstende rygter –; Gud være priset, at det kun var rygter! Tak ham kærligst, du fromme Decentius! Og vær selv takket. Med hvilke rige gaver har du ikke bebudet din ankomst! Kejserlige gaver –; nej, nej, broderlige gaver i sandhed! To skinnende sorte Nubiære, – du skulde se dem, min Julian! – og perler! Dem bærer jeg allerede. Og frugter, – søde, svulmende; ah; ferskener fra Damaskus, ferskener i guldsåler! Hvor skal de ikke læske mig; – frugt, frugt; jeg forsmægter her i Gallien.

CÆSAR JULIAN. Et glædes-måltid skal ende dagen; men forretninger først. Gå, min dyrebare hustru!

FYRSTINDE HELENA. Jeg går til kirken, – til bøn for min broder og for alle håb. (*hun går ud til højre.*)

CÆSAR JULIAN (*efter et øjebliks betænkning*). Bud eller brevskeer?

TRIBUNEN DECENTIUS. Brevskeer. (*han rækker ham en papirrulle.*)

CÆSAR JULIAN (*læser, undertrykker et smil og strækker hånden ud*). Mere!

TRIBUNEN DECENTIUS. Høje Cæsar, det er omtrent alt.

CÆSAR JULIAN. Virkelig? Har kejseren sendt sin ven den lange vej kun for at –? (*han brister i en kort latter; derpå går han op og ned.*) Var Alemanerkongen Knodomar kommen til Rom for din afrejse?

TRIBUNEN DECENTIUS. Ja, høje Cæsar!

CÆSAR JULIAN. Og hvorledes hjælper han sig i det fremmede land, ukyndig i sproget, som han er? Ja, han er højest ukyndig, Decentius! Han var ligefrem til latter for mine soldater. Tænk dig, han forveksled så gængse ord som kejser og Cæsar.

TRIBUNEN DECENTIUS (*trækker på skuldrene*). En barbar. Hvad skal man vel sige?

CÆSAR JULIAN. Nej, hvad skal man vel sige? Men kejseren er ham dog nådig?

TRIBUNEN DECENTIUS. Knodomar er død, herre!

CÆSAR JULIAN (*standser*). Knodomar er død?

TRIBUNEN DECENTIUS. I fremmed-lejren på den cøliske bakke.

CÆSAR JULIAN. Død? Så? – Ja, luften i Rom er usund.

TRIBUNEN DECENTIUS. Alemanerkongen døde af hjemve, herre! Længselen efter slægt og frihed –

CÆSAR JULIAN. – den tærer, Decentius; ja, ja, jeg véd det. – Jeg burde ikke skikket ham levende til Rom; jeg burde ladet ham dræbe her.

TRIBUNEN DECENTIUS. Cæsars sind er mildt.

CÆSAR JULIAN. Hm –! Hjemve? Ja så! (*til staldmesteren Sintula, som kommer fra baggrunden.*) Er du der, gamle faun? Frist mig ikke mere. (*til Decentius.*) Siden slaget ved Argentoratum taler han altid til mig om sejrs-vognen og det hvide forspand. (*til Sintula.*) Det blev Phaëtons færd med de lybske solheste. Hvorledes endte det? Har du glemt – har du glemt dit hedenskab, havde jeg nær sagt. – Om forladelse, Decentius, at jeg sårer dit fromme øre.

TRIBUNEN DECENTIUS. Cæsar kildrer sin tjeners øre; men han sårer det ikke.

CÆSAR JULIAN. Ja, ja; bær over med Cæsar, om han spøger. Jeg véd virkelig ikke at tage det på anden måde. – Der har vi dem. (*Hærføreren Severus, prætorianhovdingen Florentius, samt flere krigsoverster og herrer ved Cæsars hof kommer fra baggrunden.*)

CÆSAR JULIAN (*går dem imøde*). God morgen, I våbenbrødre og venner! Harmes ikke formeget over, at jeg kalder eder lige hid fra landevejens smuds og møje; jeg burde visselig undt eder nogle timers ro; men –

PRÆTORIANHOVDINGEN FLORENTIUS. Er der hændt noget særdeles, herre?

CÆSAR JULIAN. Ja, i sandhed, det er der. Kan I sige mig, – hvad fattedes i Cæsars lykke?

PRÆTORIANHOVDINGEN FLORENTIUS. Hvad skulde vel fattes i Cæsars lykke?

CÆSAR JULIAN. Nu ingenting. (*til Decentius.*) Hæren har forlangt, at jeg skulde holde sejrs-indtog i staden. I spidsen for legionerne vilde man, at jeg skulde drage ind gennem Lutetias porte. Fangne barbar-fyrster med bundne hænder skulde gå ved vognhjulene; kvinder og slaver fra tyve overvundne folkeslag skulde følge efter, tæt sammentrængte, hoved ved hoved – (*bryder pludselig af.*) Glæd eder, mine tapre medkæmpere; her ser I tribunen Decentius, kejserens fortrolige ven og rådgiver. Han kom denne morgenstund med gaver og hilsninger fra Rom.

PRÆTORIANHOVDINGEN FLORENTIUS. Ah, så fattes visselig intet i Cæsars lykke.

HÆRFØREREN SEVERUS (*sagte til Florentius*). Ufatteligt! Altså atter i kejserens gunst!

PRÆTORIANHOVDINGEN FLORENTIUS (*sagte*). O, denne vankelmødige kejser!

CÆSAR JULIAN. Det synes, som om en forundringsfuld stumhed havde slået eder alle. – Man finder, at kejseren har gjort formeget, gode Decentius!

PRÆTORIANHOVDINGEN FLORENTIUS. Hvor kan dog slikt komme i Cæsars tanke?

HÆRFØREREN SEVERUS. Formeget, høje Cæsar? Ingenlunde. Skulde ikke kejseren vide at vælge de rette grænser for sin nåde?

PRÆTORIANHOVDINGEN FLORENTIUS. Tilvisse er dette en stor og sjelden udmærkelse –

HÆRFØREREN SEVERUS. Jeg vil kalde den overmåde stor og sjelden.

PRÆTORIANHOVDINGEN FLORENTIUS. Og navnlig giver den et lysende vidnesbyrd for, at vor ophøjede kejsers sind er frit for al misundelse –

HÆRFØREREN SEVERUS. Et vidnesbyrd uden forbillede; det tør jeg nok sige.

PRÆTORIANHOVDINGEN FLORENTIUS. Men hvad har så ikke også Cæsar udrettet i disse få år i Gallien?

CÆSAR JULIAN. En årlang drøm, I dyrebare venner! Jeg har slet intet udrettet. Intet, intet!

PRÆTORIANHOVDINGEN FLORENTIUS. Og det regner din beskedenhed for intet? Hvad var hæren, da du overtog den? En uordnet hob –

HÆRFØREREN SEVERUS. – uden sammenhæng, uden lydighed, uden ledelse –

CÆSAR JULIAN. Overdrivelse, Severus!

PRÆTORIANHOVDINGEN FLORENTIUS. Og var det ikke med denne utøjlede hob, at du gik imod Alemanerne; slog du dem ikke med disse bander, som du gennem sejrvinger omskabte til en hær af sejrherre; tog du ikke Colonia Agrippina tilbage –?

CÆSAR JULIAN. Ej, ej, du ser med venskabets øje, min Florentius! – Eller er det virkelig sandt? Er det så, at jeg jog barbarerne bort fra øerne i Rhin? At jeg satte det forfaldne Tres Tabernæ i forsvarstilstand til fromme for rigets sikkerhed? Er det virkelig så?

PRÆTORIANHOVDINGEN FLORENTIUS. Hvorledes, herre? Kan du tvile om så store ting?

CÆSAR JULIAN. Nej, i sandhed, jeg synes –. Og slaget ved Argentoratum? Var jeg ikke med der? Det svæver mig så visst for, at jeg sejrede over Knodomar. Og efter sejren –; Florentius, har jeg drømt; eller bygged jeg ikke Trajans kastel op igen, da vi rykked ind i de germaniske egne?

PRÆTORIANHOVDINGEN FLORENTIUS. Høje Cæsar, gives der nogen så afsindig mand, at han vil gøre dig denne ære stridig?

HÆRFØREREN SEVERUS (*til Decentius*). Jeg priser skæbnen, som forundte mig på mine gamle dage at følge så lykkelig en fører.

PRÆTORIANHOVDINGEN FLORENTIUS (*ligeledes til tribunen*). Hvad vending det alemanske overfald uden Cæsars tapperhed og klogskab kunde have taget, det vover jeg knapt at tænke på.

FLERE HOFMÆND (*trænger sig frem*). Ja, herre, Cæsar er stor!

ANDRE HERRER (*klapper i hænderne*). Cæsar er uden lige!

CÆSAR JULIAN (*ser en stund afvekslende på Decentius og de andre; derpå brister han ud i en høj kort latter*). Så blindt er venskab, Decentius! Så blindt, blindt!

(*han vender sig til de øvrige og slår på papirrullen, som han holder i hånden.*) Her står ganske andre ting! Hør efter, og sug det ind som en erkendelsens læskende dugg. Det er kejserens melding til alle statholderne rundt om i riget; – vor udmærkede Decentius har bragt en afskrift med. Her står det: jeg har intet udrettet i Gallien. Det var en drøm, som jeg nys sagde. Her har vi kejserens egne ord: det var under kejserens lykkelige forvarsler, at den riget overhængende fare blev afvendt.

PRÆTORIANHOVDINGEN FLORENTIUS. Alle rigets sager nyder fremgang under kejserens forvarsler.

CÆSAR JULIAN. Mere, mere! Her berettes det, at det er kejseren, som har kæmpet og sejret ved Rhin; det er kejseren, som har løftet op den ydmygt bedende Alemaner-konge, der kasted sig ned for ham. *Mit* navn lykkes det mig ikke at finde nogetsteds i dette skriftstykke, – og ikke dit, Florentius, og heller ikke dit, Severus! Og her, i skildringen af slaget ved Argentoratum –; hvor var det jeg havde det? jo her; her står det; det var kejseren, som påbød slagordningen; det var kejseren selv, som med livsfare hug sit sværd sløvt, kæmpende i de forreste rækker; det var kejseren, som, ved sin nærværelses rædsel, jog barbarerne på hovedkulds flugt –; læs; læs, siger jeg!

HÆRFØREREN SEVERUS. Høje Cæsar, dit ord er nok.

CÆSAR JULIAN. Og hvor vil I så hen med eders dårende tale, I venner? Vil I, af overdreven kærlighed til mig, gøre mig til en snyltegæst, hvem I mader med den overflod, I rapsed fra min frændes bord? – Hvad tykkes dig, Decentius? Hvad siger du til dette? Du ser, at jeg i min egen lejr må holde øje med tilhængere, som stundom i blindhed er på vej til at forville sig hinsides oprørets grænsepæle.

PRÆTORIANHOVDINGEN FLORENTIUS (*hurtigt til tribunen*). I sandhed, mine ord er bleven højlig mistydede, ifald –

HÆRFØREREN SEVERUS (*ligeledes til tribunen*). Det kunde aldrig komme mig isinde på *den* vis at –

CÆSAR JULIAN. Så skal det være, I kampbrødre; lad os alle tilhobe æde vort hovmod i os. Jeg spurgte før, hvad der

mangled i Cæsars lykke. Nu véd I det. Det var sandheds-erkendelsen, som mangled i Cæsars lykke. Din sølvhjelms vil ikke komme til at dækkes af sejrstogets støv, tapre Florentius! Kejseren har holdt sejr-indtog for os i Rom. Han finder derfor, at alle højtideligheder her er overflødige. Gå, Sintula, og sørg for, at de påtænkte optog afsiges. Kejseren ønsker at forunde sine soldater en gavnlig ro. Det er hans vilje, at de skal forblive i lejren udenfor murene.
(*Staldmesteren Sintula går ud i baggrunden.*)

CÆSAR JULIAN. Var jeg ikke engang en visdomsven? Man sagde det idetmindste, både i Athen og i Efesos. Så svagt er det menneskelige sind i medgang. Jeg var nær bleven visdommen utro. Kejseren har påmindet mig. Tak ham ydmygt, Decentius. Har du mere at melde?

TRIBUNEN DECENTIUS. Et endnu. Efter alt, hvad kejseren har fornummet, og ifølge det brev, du tilskrev ham fra Argentoratum, er det store fredsværk lykkeligt ført til ende her i Gallien.

CÆSAR JULIAN. Visselig; kejseren har dels ved sin tapperhed og dels ved sin højmodige mildhed –

TRIBUNEN DECENTIUS. Rigets grænse er sikret imod Rhin.

CÆSAR JULIAN. Af kejseren, af kejseren.

TRIBUNEN DECENTIUS. I landskaberne omkring Donau står derimod sagerne slet, og endnu slettere i Asien; kong Sapores vinder stadig fremgang.

CÆSAR JULIAN. Den forvovne mand! Rytet siger, at kejseren heller ikke i sommer har behaget at lade sine hærførere knuse ham.

TRIBUNEN DECENTIUS. Kejseren agter selv at knuse ham til foråret.

(*tager en papirulle frem.*) Her er hans vilje, høje Cæsar!

CÆSAR JULIAN. Lad se, lad se! (*læser.*) Ah!

(*han læser atter længe under en stærk indre bevægelse; derpå ser han op og siger:*) Det er altså kejserens vilje, at –? Godt, godt, ædle Decentius; kejserens vilje skal blive efterkommet.

TRIBUNEN DECENTIUS.

Det er nødvendigt, at den efterkommes endnu idag.

CÆSAR JULIAN. Endnu idag; forstår sig. Kom her, Sintula!

Nu, hvor er han? Ah så! – Hent Sintula tilbage! *En hofmand går ud i baggrunden; Cæsar Julian går hen til vinduet og læser papirerne igennem på ny.*

PRÆTORIANHOVDINGEN FLORENTIUS (*dæmpet til tribunen*).

Jeg beder bønligst, mistyd ikke, hvad jeg før sagde. Når jeg tillagde Cæsar æren, så var det selvfølgelig ikke dermed ment, at –

HÆRFØREREN SEVERUS (*sagte*). Aldrig kunde det komme i min tanke, at det ikke var kejserens øverste vise ledelse, som –

EN HOFMAND (*på tribunens anden side*). Jeg beder dig, ædle herre, – læg et ord ind for mig i hoflejren, og forløs mig fra denne pinlige post hos en Cæsar, som –; ja, han er kejserens høje slægtning, men –

EN ANDEN HOFMAND. Jeg kunde desværre fortælle dig ting, der vidner lige så meget om grænseløs forfængelighed, som om forvovne håb –

CÆSAR JULIAN. Endnu idag! Lad et ord være sagt, Decentius! Det var mit højeste ønske, ifald jeg kunde nedlægge denne ansvarsfulde værdighed.

TRIBUNEN DECENTIUS. Det skal blive kejseren meldt.

CÆSAR JULIAN. Jeg kræver himlen til vidne på, at jeg aldrig –; ah, der er Sintula; så kan vi altså – (*til tribunen.*) Du går?

TRIBUNEN DECENTIUS. Jeg har at forhandle med hærførerne, høje Cæsar!

CÆSAR JULIAN. Uden min mellemkomst?

TRIBUNEN DECENTIUS. Kejseren har pålagt mig at skåne sin dyrebare slægtning.

(*Han går ud i baggrunden, fulgt af de øvrige, undtagen af Sintula, som blir stående ved døren.*)

CÆSAR JULIAN (*ser en stund på ham*). Sintula!

STALDMESTEREN SINTULA. Ja, høje herre!

CÆSAR JULIAN. Kom nærmere. – Ja, sandelig, du ser ærlig ud. Tilgiv; jeg har aldrig tænkt på, at du kunde være mig så hengiven.

STALDMESTEREN SINTULA. Hvoraf véd du, at jeg er dig hengiven, herre?

CÆSAR JULIAN (*peger på papirullen*). Her kan jeg læse mig det til; der står, at du skal forlade mig.

STALDMESTEREN SINTULA. Jeg, herre?

CÆSAR JULIAN. Kejseren opløser Galler-hæren, Sintula!

STALDMESTEREN SINTULA. Opløser –?

CÆSAR JULIAN. Ja, hvad er det andet end en opløsning?

Kejseren trænger til at forstærke sig, både i Donau-egnen og imod Perserne. Vore bataviske og æruliske hjælpetropper skal afgå i al skynding for at kunne stå i Asien til foråret.

STALDMESTEREN SINTULA. Men dette er jo umulige ting, herre! Du har jo højtideligt tilsvoret netop disse vore bundsforvandre, at de på ingen vis må bruges hinsides Alperne.

CÆSAR JULIAN. Just det, Sintula! Kejseren skriver, at jeg gav hint tilsagn i overilelse og uden hans samtykke. Det har jeg rigtignok aldrig vidst; men således står det. Jeg skal tvinges til at bryde mit ord, vanære mig i hærens øjne, vende barbarernes utøjlede harm, kanske deres dødbringende våben, imod mig.

STALDMESTEREN SINTULA. Det vil slå fejl, herre! De romerske legioner vil byde dig sit bryst til skjold.

CÆSAR JULIAN. De romerske legioner? Hm; – troskyldige ven! Af hver Romer-legion skal der udtages tre hundrede mænd, som ligeledes ad de korteste veje skal sendes til kejseren.

STALDMESTEREN SINTULA. Ah, dette er –!

CÆSAR JULIAN. Det er vel beregnet; ikke sandt? Alle hærafdelinger skal opægges imod mig, for at man med desto mindre fare kan gøre mig våbenløs.

STALDMESTEREN SINTULA. Og jeg siger dig, herre, at ikke en eneste af dine hærførere lader sig bruge til dette.

CÆSAR JULIAN. Mine hærførere vil heller ikke komme i fristelse. Du er manden.

STALDMESTEREN SINTULA. Jeg, min Cæsar!

CÆSAR JULIAN. Her står det skrevet. Kejseren overdrager til dig at ordne alt fornødent og derpå at føre de udvalgte afdelinger til Rom.

STALDMESTEREN SINTULA. Og det overdrages til mig? Her, hvor mænd, som Florentius og den gamle Severus –

CÆSAR JULIAN. Du har ingen sejrvinginger på din syndeliste, Sintula!

STALDMESTEREN SINTULA. Nej, det er visselig sandt. Aldrig har man her villet unde mig lejlighed til at vise –

CÆSAR JULIAN. Jeg har været uretfærdig imod dig. Tak for din troskab.

STALDMESTEREN SINTULA. Så stor en kejserlig nåde! Herre, må jeg se –

CÆSAR JULIAN. Hvad vil du se? Du vil jo ikke lade dig bruge til dette?

STALDMESTEREN SINTULA. Gud forbyde, at jeg skulde nægte kejseren lydighed!

CÆSAR JULIAN. Sintula, – du kunde afvæbne din Cæsar!

STALDMESTEREN SINTULA. Cæsar har alle dage sat liden pris på mig. Cæsar har aldrig kunnet tilgive mig, at han måtte tåle om sig en staldmester, der var valgt af kejseren.

CÆSAR JULIAN. Kejseren er stor og vis; han forstår at vælge.

STALDMESTEREN SINTULA. Herre, – jeg brænder efter at gøre min pligt; må jeg bede om kejserens befaling?

CÆSAR JULIAN (*rækker ham et af papirerne*). Her er kejserens befaling. Gå, og gør din pligt.

SLAVINDEN MYRRHA (*kommer ilsomt fra højre*). O, forbarmende frelser!

CÆSAR JULIAN. Myrrha! Hvad er det?

SLAVINDEN MYRRHA. O, nådige himmel, min herskerinde –

CÆSAR JULIAN. Din herskerinde, – hvad hun?

SLAVINDEN MYRRHA. Sygdom eller afsind –; hjælp, hjælp!

CÆSAR JULIAN. Helena syg! Lægen! Oribases skal komme, Sintula! Hent ham!

(*Staldmesteren Sintula går ud i baggrunden. Cæsar Julian vil ile ud til højre, men møder i døren fyrstinde Helena, omringet af slavinder. Hendes ansigt er vildt og forstyrret, hendes hår og klæder i uorden.*)

FYRSTINDE HELENA. Løs kammen! Løs kammen, siger jeg! Den er gloende. Ild i håret; jeg brænder, jeg brænder!

CÆSAR JULIAN. Helena! For Guds nådes skyld –!

FYRSTINDE HELENA. Er der ingen, som vil hjælpe? De myrder mig med nålestik!

CÆSAR JULIAN. Min Helena! Hvad er der hændt med dig?

FYRSTINDE HELENA. Myrrha, Myrrha! Frels mig fra pigerne, Myrrha!

LÆGEN ORIBASES (*kommer fra baggrunden*). Hvilket rædselsbudskab fortælles –? Er det sandt? Ah!

CÆSAR JULIAN. Helena! Min kærlighed, mit livs lys –!

FYRSTINDE HELENA. Væk fra mig! O, søde Jesus, hjælp!

(*hun synker halvt om mellem slavinderne.*)

CÆSAR JULIAN. Hun er fra sig. Hvad kan det være, Oribases? Se, – se øjnene, hvor store –!

LÆGEN ORIBASES (*til Myrrha*). Hvad har fyrstinden nydt? Hvad har hun spist eller drukket?

CÆSAR JULIAN. Ah, du tror –?

LÆGEN ORIBASES. Svar, kvinder; hvad har I givet fyrstinden?

SLAVINDEN MYRRHA. Vi? O, intet, tro mig; hun har selv –

LÆGEN ORIBASES. Nu, nu!

SLAVINDEN MYRRHA. Nogle frugter; det var ferskener, tror jeg; – o, jeg véd ikke –

CÆSAR JULIAN. Frugter! Ferskener? Af dem, som –?

SLAVINDEN MYRRHA. Ja – nej – ja; jeg véd ikke, herre; – det var to Nubiere –

CÆSAR JULIAN. Hjælp, hjælp, Oribases!

LÆGEN ORIBASES. Desværre, jeg frygter –

CÆSAR JULIAN. Nej, nej, nej!

LÆGEN ORIBASES. Stille, nådige herre; hun kommer til sig selv.

FYRSTINDE HELENA (*hviskende*). Hvi gik solen ned? O, hellige løndomsfulde mørke!

CÆSAR JULIAN. Helena! Hør; saml dine tanker –

LÆGEN ORIBASES. Min høje fyrstinde –

CÆSAR JULIAN. Det er lægen, Helena! (*tager hendes hånd.*)

Nej, her, hvor jeg står.

FYRSTINDE HELENA (*river sig løs*). Fy; der var han igen!

CÆSAR JULIAN. Hun ser mig ikke. Her, her, Helena!

FYRSTINDE HELENA. Den afskyelige; – altid er han om mig.

CÆSAR JULIAN. Hvad mener hun?

LÆGEN ORIBASES. Gå tilside, nådige herre –!

FYRSTINDE HELENA. Søde stilhed! Han aner ikke –; o, min Gallos!

CÆSAR JULIAN. Gallos?

LÆGEN ORIBASES. Gå, høje Cæsar; det er ikke tjenligt –

FYRSTINDE HELENA. Hvor dit tætte krøllede hår runder sig trodsigt om nakken. O, denne korte kødfulde nakke –

CÆSAR JULIAN. Alle afgrundes afgrund –!

LÆGEN ORIBASES. Vildelsen tager til –

CÆSAR JULIAN. Jeg mærker, jeg mærker. Vi må forske, Oribases!

FYRSTINDE HELENA (*ler sagte*). Nu vil han forske igen. – Blæk på fingrene; bogstøv i håret, – uvasket; fy, fy, hvor han stinker.

SLAVINDEN MYRRHA. Herre, befaler du ikke, at jeg skal –?

CÆSAR JULIAN. Væk med dig, kvinde!

FYRSTINDE HELENA. Hvor kunde du lade dig overvinde af ham, du brune svulmende barbar? Han kan ikke overvinde kvinder. Hvor jeg ækles ved denne vanmagtens dyd.

CÆSAR JULIAN. Tilside med jer alle! Ikke så nær, Oribases! Jeg selv skal vogte fyrstinden.

FYRSTINDE HELENA. Vredes du på mig, du herlige? Gallos er jo død. Halshugget. Hvilket hug det må have været! Ikke skinsyg, du min første og sidste. Brænd Gallos i helvedes ild; – det var jo dog kun dig, dig, dig –!

CÆSAR JULIAN. Ikke nærmere, Oribases!

FYRSTINDE HELENA. Dræb presten også! Jeg vil ikke se ham efter dette. Du véd jo vor søde hemmelighed. O, du mine dages længsel, mine natters henrykkelse! Det var jo dig selv, – i din tjeners skikkelse – i bedekamret; ja, ja, du var der; det var dig – i mørket, i luften, i virakens slørende skyer, hin nat, da den vordende Cæsar under mit hjerte –

CÆSAR JULIAN (*viger med et skrig*). Ah!

FYRSTINDE HELENA (*med udbredte arme*). Min elsker og herre! Min, min –!

(*hun falder om på gulvet; slavinderne iler til og flokker sig om hende.*)

CÆSAR JULIAN (*står et øjeblik ubevægelig; da knytter han hånden ivejret og råber*): Galilæer!

(*Slavinderne bærer fyrstinden ud til højre; i det samme kommer ridderen Sallust hurtigt ind gennem døren i baggrunden.*)

RIDDEREN SALLUST. Fyrstinden i afmagt! O, så var det dog så!

CÆSAR JULIAN (*griber lægen om armen og fører ham tilside*). Sig sandheden! Har du før idag vidst, at –; nu ja, du forstår mig; har du før idag vidst noget om – om fyrstindens tilstand?

LÆGEN ORIBASES. Jeg, som alle andre, herre!

CÆSAR JULIAN. Og du har intet sagt mig, Oribases!

LÆGEN ORIBASES. Hvorledes, min Cæsar?

CÆSAR JULIAN. Hvor kunde du vove at fortie sligt!

LÆGEN ORIBASES. Herre, der var ét, vi alle var uvidende om.

CÆSAR JULIAN. Og det var?

LÆGEN ORIBASES. At Cæsar intet vidste.

(*han vil gå.*)

CÆSAR JULIAN. Hvorhen?

LÆGEN ORIBASES. Prøve de midler, som min kunst –

CÆSAR JULIAN. Jeg tror, at din kunst vil vise sig unyttig.

LÆGEN ORIBASES. Herre, det var dog muligt, at –

CÆSAR JULIAN. Unyttig, siger jeg!

LÆGEN ORIBASES (*et skridt tilbage*). Høje Cæsar, det er min pligt at være dig ulydig i dette.

CÆSAR JULIAN. Hvorledes tyder du mine ord? Gå, gå; prøv hvad din kunst –; frels kejserens søster; kejseren vilde føle sig utrøstelig, ifald hans kærlige omhu skulde drage nogen ulykke efter sig. Ja, du véd vel, at hine frugter var en gave fra kejseren?

LÆGEN ORIBASES. Ah!

CÆSAR JULIAN. Gå, gå, mand, – og prøv, hvad din kunst –

LÆGEN ORIBASES (*bøjer sig ærbødigt*). Jeg tror, min kunst er unyttig, herre!

(*han går ud til højre.*)

CÆSAR JULIAN. Ah, du, Sallust! Hvad tykkes dig? Nu begynder skæbnens bølger at vælte ind over slægten igen.

RIDDEREN SALLUST. O, men der er redning. Oribases vil – CÆSAR JULIAN (*kort og afværgende*). Fyrstinden dør.

RIDDEREN SALLUST. O, om jeg turde tale! Om jeg turde efterspore de lønlige tråde i dette fordærvsens spind!

CÆSAR JULIAN. Vær trostig, ven; alle trådene skal komme for en dag, og så –

TRIBUNEN DECENTIUS (*kommer fra baggrunden*). Hvorledes skal jeg nærme mig Cæsars åsyn! Hvor urandsagelige er ikke Guds veje! Sønderknust –; gid du kunde læse i mine indvolde! Jeg sorgens og ulykkens bud –!

CÆSAR JULIAN. Ja, det må du sige to gange, ædle Decentius! Og hvorledes skal jeg vel udfinde ord, bløde og slørende nok, for at bringe dette i en tålelig fremstilling for kejserens broderlige øre!

TRIBUNEN DECENTIUS. Usaligt, at noget sådant skulde hændes næsten samtidigt med min sendelse! Og just nu! O, dette lynslag fra forhåbningernes skylose himmel!

CÆSAR JULIAN. Ja, denne skæbnens opdukkende og oplugende havstorm, just som skibet syntes at ville løbe ind i en længe forønsket havn; denne, denne –; sorgen gør os veltalende, Decentius, – dig, som mig. Men først forretninger. De to Nubiære skal fængsles og forhøres.

TRIBUNEN DECENTIUS. Nubiærne, herre? Tror du min harmfulde iver kunde tåle, at de to upåpasselige tjenere et øjeblik længer –?

CÆSAR JULIAN. Hvorledes? Du har dog vel aldrig –?

TRIBUNEN DECENTIUS. Kald mig en ilsindet mand, høje Cæsar; men min kærlighed til kejseren og til hans sorgtrufne hus måtte i sandhed være ringere, end den er, ifald den i en slig stund kunde give rum for sindigt overlæg.

CÆSAR JULIAN. Du har ladet begge slaverne dræbe?

TRIBUNEN DECENTIUS. Havde de ikke syvfold fortjent døden, de efterladne? Det var to hedenske vildmænd, herre! Deres vidnesbyrd vilde ikke have tjent til noget; det var mig umuligt at få presset andet ud af dem, end at de havde ladet hine vigtige ting henstå en temmelig lang tid i forsalen uden bevogtning, tilgængelige for alle og enhver –

CÆSAR JULIAN. Aha! Ja så, Decentius!

TRIBUNEN DECENTIUS. Jeg anklager ingen. O, men, dyrebare Cæsar, jeg varer dig ad; thi du er omgivet af utro tjenere. Dit hof – hvilken usalig misforståelse! – man har troet at skimte et slags unåde, eller hvad jeg skal kalde det, bag de forholdsregler, som kejseren nødtvungen har måttet træffe her; kort og godt – STALDMESTEREN SINTULA (*kommer fra baggrunden*). Herre, du har givet mig et hverv, som jeg på ingen måde magter.

CÆSAR JULIAN. Kejseren har givet dig hvervet, gode Sintula!

STALDMESTEREN SINTULA. Tag det fra mig, herre; jeg er det i sandhed ikke voksen.

TRIBUNEN DECENTIUS. Hvad er hændt?

STALDMESTEREN SINTULA. Lejren er i vildt oprør.

Legionstropperne og de bundsforvandede rotter sig sammen –

TRIBUNEN DECENTIUS. Trods imod kejserens vilje!

STALDMESTEREN SINTULA. Soldaterne råber på, at de vil holde sig til Cæsars løfter.

CÆSAR JULIAN. Hør, hør; disse brøl udenfor –!

STALDMESTEREN SINTULA. Sværmen stormer hid –

TRIBUNEN DECENTIUS. Lad ingen slippe ind!

RIDDEREN SALLUST (*ved vinduet*). Det er for sent; hele pladsen er opfyldt af truende soldater.

TRIBUNEN DECENTIUS. Cæsars dyre liv er i fare! Hvor er Florentius?

STALDMESTEREN SINTULA. Flygtet.

TRIBUNEN DECENTIUS. Den storpralende usling! Men Severus da?

STALDMESTEREN SINTULA. Severus siger sig syg; han har ladet sig køre ud til sit landgods.

CÆSAR JULIAN. Jeg vil selv tale med de rasende.

TRIBUNEN DECENTIUS. Ikke af stedet, høje Cæsar!

CÆSAR JULIAN. Hvad nu?

TRIBUNEN DECENTIUS. Det er min pligt, nådigste herre; kejserens bud –; hans dyrebare slægtningers liv –; Cæsar er min fange.

RIDDEREN SALLUST. Ah!

CÆSAR JULIAN. Så kom det dog!

TRIBUNEN DECENTIUS. Hustropperne, Sintula! Du har at føre Cæsar i sikkerhed til Rom.

CÆSAR JULIAN. Til Rom!

STALDMESTEREN SINTULA. Hvad siger du, herre!

TRIBUNEN DECENTIUS. Til Rom, siger jeg!

CÆSAR JULIAN. Som Gallos! (råber gennem vinduet.) Hjælp, hjælp!

RIDDEREN SALLUST. Flygt, min Cæsar! Flygt, flygt!
(Vilde skrig høres udenfor. Romerske legionssoldater, bataviske hjælpetropper og andre bundsforvandre stiger ind gennem vinduet. På samme tid trænger en anden sværm ind gennem døren i baggrunden. Blandt de forreste er fanebæreren Mauros; kvinder, til dels med børn på armene, følger de indtrængende.)

SKRIG BLANDT SOLDATERNE. Cæsar, Cæsar!

ANDRE STEMME. Cæsar, hvi har du forrådt os?

ATTER ANDRE. Ned med den troløse Cæsar!

CÆSAR JULIAN (kaster sig med udbredte arme midt ind iblandt soldaterne og råber): Medkæmpere, krigsbrødre, – frels mig fra mine fiender!

TRIBUNEN DECENTIUS. Ah, hvad er det –!

VILDE SKRIG. Ned med Cæsar! Slå Cæsar ned!

CÆSAR JULIAN. Slut kreds om mig; drag eders sværd!

FANEBÆREREN MAUROS. De er alt dragne!

KVINDER. Hug ham; hug ham!

CÆSAR JULIAN. Tak, at I kom! Mauros! Ærlige Mauros! Ja, ja; på dig kan jeg stole.

BATAVISKE SOLDATER. Hvor tør du sende os til jordens grænser? Var det *det*, du tilsvor os?

ANDRE BUNDSFORVANDTE. Ikke over Alperne! Det pligter vi ikke!

CÆSAR JULIAN. Ikke til Rom! Jeg går ikke; de vil myrde mig, som de myrdede min broder Gallos!

FANEBÆREREN MAUROS. Hvad siger du, herre?

TRIBUNEN DECENTIUS. Tro ham ikke!

CÆSAR JULIAN. Rør ikke den ædle Decentius; han er uden skyld.

UNDERFØREREN LAIPSO. Det er sandt; Cæsar er den skyldige.

CÆSAR JULIAN. Ah, er det dig, Laipso! Kække ven, er det dig? Du slog godt ved Argentoratum.

UNDERFØREREN LAIPSO. Det mindes Cæsar?

UNDERFØREREN VARRO. Sine løfter mindes han ikke!

CÆSAR JULIAN. Var det ikke den uforfærdede Varros røst, jeg der fornåm? Der har vi ham jo! Dit sår er lægt, ser jeg. O, du velfortjente kriger, – at det dog skulde nægtes mig at gøre dig til hovedsmand.

UNDERFØREREN VARRO. Har du virkelig villet det?

CÆSAR JULIAN. Lægg ikke kejseren til last, at han afslog min bøn. Kejseren kender ingen af eder, således, som jeg kender eder.

TRIBUNEN DECENTIUS. Soldater, hør mig –!

MANGE STEMME. Vi har intet med kejseren at skaffe.

ANDRE (trænger truende frem). Cæsar skal stå os til regnskab!

CÆSAR JULIAN. Hvad magt har vel eders ulykkelige Cæsar, I venner? Man vil føre mig til Rom. Man nægter mig at forvalte endog mine egne sager. Man lægger beslag på min andel af krigsbyttet. Fem guldstykker og et pund sølv havde jeg tænkt at skænke hver soldat, men –

SOLDATERNE. Hvad siger han?

CÆSAR JULIAN. Det er ikke kejseren, som forbyder det; det er onde og misundelige rådgivere. Kejseren er god, I kære venner! O, men kejseren er syg; han kan intet udrette –

MANGE SOLDATER. Fem guldstykker og et pund sølv!

ANDRE SOLDATER. Og det nægtes os!

ATTER ANDRE. Hvem tør nægte Cæsar noget!

FANEBÆREREN MAUROS. Således handler man med Cæsar, soldaternes fader!

UNDERFØREREN LAIPSO. Med Cæsar, som mere har været os en ven end en herre! Eller har han måske ikke?

MANGE STEMME. Jo, jo, det har han!

UNDERFØREREN VARRO. Bør ikke Cæsar, sejrherren, kunne vælge til hovedsmænd, hvem han vil?

FANEBÆREREN MAUROS. Bør han ikke have fri rådighed over det bytte, som er tilfaldet ham?

HOJE RÅB. Jo, jo, jo!

CÆSAR JULIAN. Ak, hvad vilde det vel gavne eder? Hvad brug kan I gøre af jordiske goder, I, som skal føres bort til de fjerneste lande for at gå en uviss skæbne imøde – SOLDATERNE. Vi går ikke!

CÆSAR JULIAN. Se ikke på mig; jeg skammer mig; thi jeg er nær ved at udgyde en tårestrøm, når jeg tænker på, at I inden få måneder skal gives til pris for sygdomme, for hunger og for en blodtørstig fiendes våben.

MANGE SOLDATER (stimler om ham). Cæsar! Gode Cæsar!

CÆSAR JULIAN. Og nu eders værgeløse hustruer og børn, som I må efterlade i de spredte hjem! Hvo skal skærme disse medynksværdige, disse vordende enker og faderløse, der snart vil være udsatte for Alemanernes hævngherrige overfald?

KVINDERNE (grædende). Cæsar, Cæsar, tag dig af os!

CÆSAR JULIAN (ligeledes i gråd). Hvad er Cæsar? Hvad mægter den faldne Cæsar?

UNDERFØREREN LAIPSO. Skriv til kejseren og lad ham vide –

CÆSAR JULIAN. Ak, hvad er kejseren? Kejseren er syg på sind og legem; han er nedbrudt af omhu for rigets vel. Ikke sandt, Decentius?

TRIBUNEN DECENTIUS. Jo, visselig; men –

CÆSAR JULIAN. Hvor skar det mig ikke i hjertet, da jeg erfor – –

(han trykker de omståendes hænder.) Bed for hans sjæl, I, som dyrker den gode Kristus! Bring offer for hans helse, I, som er forblevne trofaste imod eders fædrene guder! – Véd I vel, at kejseren har holdt sejrindtog i Rom?

FANEBÆREREN MAUROS. Har kejseren?

UNDERFØREREN VARRO. Hvad? Slagen, som han kom fra Donau?

CÆSAR JULIAN. Som han kom fra Donau har han holdt sejrindtog for vore sejrvinger –

TRIBUNEN DECENTIUS (truende). Høje Cæsar, betænk –!

CÆSAR JULIAN. Ja, det er sandt, som tribunen siger; betænk, hvorledes kejserens sind må være omsløret, når sligt kan ske? O, min hårdt hjemsøgte frænde! Da han i Rom red igennem Konstantins vældige bue, trode han sig så stor, at han krummed ryggen og luded sit hoved ned imod sadelknappen.

FANEBÆREREN MAUROS. Som en hane i en porthvælvning! (Latter blandt soldaterne.)

ENKELTE STEMME. Er *det* en kejser!

UNDERFØREREN VARRO. Og ham skal vi lyde!

UNDERFØREREN LAIPSO. Væk med ham!

FANEBÆREREN MAUROS. Cæsar, tag du styret!

TRIBUNEN DECENTIUS. Oprør –!

MANGE STEMME. Tag magten; tag magten, Cæsar!
 CÆSAR JULIAN. Afsindige! Er det at tale som Romere? Vil I efterligne de alemanske barbarer? Hvad var det, Knodomar råbte ved Argentoratum? Svar mig, gode Mauros, – hvad råbte han?
 FANEBÆREREN MAUROS. Han råbte: leve kejser Julian!
 CÆSAR JULIAN. Ah, ti, ti! Hvad siger du dog?
 FANEBÆREREN MAUROS. Leve kejser Julian!
 DE BAGENFOR STÅENDE. Hvad går for sig?
 UNDERFØREREN VARRO. De udråber Cæsar Julian til kejser!
 HOJE SKRIG. Leve kejseren! Leve kejser Julian!
(Råbet forplanter sig i videre og videre kredse udenfor; alle taler i munden på hverandre; Cæsar Julian kan i lang tid ikke komme til orde.)
 CÆSAR JULIAN. O, jeg beder eder bønligt –! Soldater, venner, kampfæller, – se, jeg udstrækker mine skælvende arme –! Ængst dig ikke, min Decentius! – O, at jeg måtte opleve dette! Jeg lægger eder intet til last, I trofaste; det er fortvilelsen, som har drevet jer. I vil det. Godt; jeg underkaster mig hærens vilje. – Sintula, lad mine krigsoverster samles. – Du, tribun, kan vidne for Konstanzius, at jeg kun nødtvungen – *(vender sig til Varro.)* Gå, høvedsmand, og forkynd i lejren denne uventede forandring. Jeg selv vil uden ophold skrive til Rom –
 RIDDEREN SALLUST. Herre, soldaterne vil se dig.

FANEBÆREREN MAUROS. En gylden ring om dit hoved, kejser!
 CÆSAR JULIAN. Et sligt smykke har jeg aldrig ejet.
 FANEBÆREREN MAUROS. Denne kan gøre det.
(han aftager sin halskæde og slynger den flerdobbelt om Cæsars pande.)
 RÅB UDENFOR. Kejseren; kejseren! Vi vil se kejseren!
 SOLDATER. På skjoldet med ham! Op, op!
(De omstående løfter Julian højt ivejret på et skjold og viser ham for mængden under længe vedvarende bifaldsråb.)
 CÆSAR JULIAN. Hærens vilje ske! Jeg bøjer mig for det uundgåelige og fornyer alle tilsagn –
 LEGIONSSOLDATER. Fem guldstykker og et pund sølv!
 BATAVER. Ikke over Alperne!
 CÆSAR JULIAN. Vi vil sætte os fast i Vienna. Den stad er Galliens stærkeste og derhos rig på allehånde forråd. Der er det min agt at vente, indtil vi ser, om min nedbøjede frænde billiger, hvad vi her, til rigets tarv, har vedtaget –
 RIDDEREN SALLUST. Det gør han ikke, herre!
 CÆSAR JULIAN *(med oprakte hænder)*. Guddommelige visdom, lys op i hans formørkede sjæl og led ham til det bedste! Vær med mig, du lykke, som aldrig har svigtet mig før!
 MYRRHA OG KVINDERNE *(veklagende udenfor til højre)*. Død, død, død!

FEMTE AKT

(I Vienna. Et hvælvet rum i katakomberne. Til venstre snor sig en bugtet gang opad. Gennem bergsiden i baggrunden er udhugget en trappe, som ender oppe ved en lukket dør. Foran til højre fører en mængde trin ned til de dybere liggende gange. Rummet er svagt oplyst af en brændende hængelampe.)

(Cæsar Julian, med uraget skæg og i smudsige klæder, står ludende over åbningen til højre. Dæmpet salmesang lyder igennem døren fra den udenfor tilbyggede kirke.)

CÆSAR JULIAN *(taler nedad)*. Endnu intet tegn?

EN STEMME *(dybt nede)*. Intet.

CÆSAR JULIAN. Hverken ja eller nej? Hverken for eller imod?

STEMMEN. Begge dele.

CÆSAR JULIAN. Det er jævngodt med intet.

STEMMEN. Vent, vent.

CÆSAR JULIAN. Jeg har ventet i fem døgn; du kræved kun tre. Jeg siger dig, – jeg er ikke tilsinds at – *(han lytter imod udgangen og råber dæmpet nedad.)* Tal ikke!

RIDDEREN SALLUST *(kommer oppe fra gangen til venstre)*.

Herre; herre!

CÆSAR JULIAN. Er det dig, Sallust? Hvad vil du hernede?

RIDDEREN SALLUST. Dette rugende mørke –; ah, nu ser jeg dig.

CÆSAR JULIAN. Hvad vil du?

RIDDEREN SALLUST. Tjene dig, om jeg kunde, – føre dig ud til de levende igen.

CÆSAR JULIAN. Hvad nyt oppe fra verden?

RIDDEREN SALLUST. Soldaterne er i uro; vi mærker allehånde forbud på, at tålmodet snart forgår dem.

CÆSAR JULIAN. Nu skinner visst solen deroppe.

RIDDEREN SALLUST. Ja, herre!

CÆSAR JULIAN. Himlen hvælver sig som et hav af tindrende lys. Det er måske høj middag. Det er varmt; luften dirrer langs husvæggene; floden risler, halvt udtørret, over hvide flintestene. – Skønne liv; skønne verden!

RIDDEREN SALLUST. O, kom, kom, herre! Dette ophold i gravgangene udlægges til skade for dig.

CÆSAR JULIAN. Hvorledes udlægges det?

RIDDEREN SALLUST. Tør jeg sige det?

CÆSAR JULIAN. Du tør og skal. Hvorledes udlægges det?

RIDDEREN SALLUST. Mange tror, at det mindre var sorg end anger, som så sælsomt drev dig ned under jorden.

CÆSAR JULIAN. De tror, jeg dræbte hende?

RIDDEREN SALLUST. Det gådefulde i sagen må undskyldte dem, om –

CÆSAR JULIAN. Ingen dræbte hende, Sallust! Hun var for ren for dette syndens rige; derfor steg en engel fra himlen hver nat ned i hendes lønkammer og råbte på hende. Eller hvad? Véd du ikke, at presterne i Lutetia udlagde hendes død på denne vis? Og presterne må jo vide det. Har ikke hendes ligtog hid været som et sejrstog gennem landet? Strømmed ikke alle Viennas kvinder hendes kiste imøde udenfor portene, hilste

hende med grønne grene i hænderne, bredte tepper ud på vejen og istemte lov- sange til ære for himmelbruden, som førtes hjem til brudgommens hus? – Hvad lo du af?

RIDDEREN SALLUST. Jeg, herre?

CÆSAR JULIAN. Nat og dag har jeg hørt bryllupssangene siden. Hør, hør; i forherligelse løftes hun opad. Ja, hun var tilvisse en ægte kristen-kvinde. Hun holdt sig budet efterrettelig; – hun gav Cæsar, hvad Cæsars var, og den anden gav hun –; nå, det var ikke *det*, vi skulde tale om; du er ikke indviet i lærens hemmeligheder, Sallust! – Hvad nyt, spurgte jeg om?

RIDDEREN SALLUST. Det vigtigste, jeg véd, er at kejseren ved budskabet om, hvad der i Lutetia gik for sig, skyndsomt skal være flygtet over til Antiokia.

CÆSAR JULIAN. Den nyhed kender jeg. Konstanziøs så os vel allerede i ånden foran Roms porte.

RIDDEREN SALLUST. De venner, som forvovent sluttet sig til dig i denne farlige sag, så i ånden det samme.

CÆSAR JULIAN. Tiden er os ikke gunstig, Sallust! Véd du ikke, at under kamplegene, før afrejsen fra Lutetia, brast mit skjold istykker, så jeg kun beholdt håndtaget igen? Og véd du ikke, at da jeg vilde stige tilhest, så snubled hin tjener, på hvis sammenfoldede hænder jeg skulde svinge mig op?

RIDDEREN SALLUST. Du kom dog i sadlen, herre!

CÆSAR JULIAN. Men manden faldt.

RIDDEREN SALLUST. Bedre mænd vil falde, hvis Cæsar nøler.

CÆSAR JULIAN. Kejseren er affældig.

RIDDEREN SALLUST. Kejseren lever. De breve, du har skrevet ham til om din udråbelse –

CÆSAR JULIAN. Om min nødtvungne udråbelse. Man tvang mig; der var intet valg.

RIDDEREN SALLUST. Kejseren lader ikke den forklaring gælde. Det er hans agt, når en hær er samlet i de østlige landskaber, at rykke ind i Gallien.

CÆSAR JULIAN. Hvoraf véd du –?

RIDDEREN SALLUST. Ved et tilfælde, herre! Jeg bønfalder dig, tro mig –!

CÆSAR JULIAN. Godt, godt; når det sker, vil jeg gå Konstanziøs imøde, – ikke med sværd i hånd –

RIDDEREN SALLUST. Ikke! Hvorledes tænker du da at møde ham.

CÆSAR JULIAN. Jeg vil give kejseren, hvad kejserens er.

RIDDEREN SALLUST. Mener du dermed, at du vil træde af?

CÆSAR JULIAN. Kejseren er affældig.

RIDDEREN SALLUST. O, dette forfængelige håb! *(kaster sig på knæ.)* Så tag mit liv, herre!

CÆSAR JULIAN. Hvad nu!

RIDDEREN SALLUST. Cæsar, tag mit liv; jeg vil heller dø på dit end på kejserens bud.

CÆSAR JULIAN. Rejs dig, ven!

RIDDEREN SALLUST. Nej; lad mig ligge for min Cæsars fødder og tilstå alt. O, dyrebare herre, – at måtte sige dig dette! – Da jeg opsøgte dig i lejren ved Rhin, – da jeg mindede dig om vort fordums venskab under samværet i Grækenland, – da jeg bad om at måtte dele krigens farer med dig, – da, o, Cæsar, da kom jeg som en lønlig spejder i kejserens sold –

CÆSAR JULIAN. Du –!

RIDDEREN SALLUST. Mit sind havde i nogen tid været optændt af harm imod dig; du mindes hin ringe tvist i Mailand, – dog ikke ringe for mig, som havde håbet, at Cæsar skulde hjælpe min svigtende lykke på fode igen. Alt dette drog man fordel af i Rom; man holdt mig for den rette mand til at efterspore dine veje.

CÆSAR JULIAN. Og til sligt kunde du sælge dig? Så sort et bedrag!

RIDDEREN SALLUST. Jeg var ødelagt, herre; og jeg syntes, at Cæsar havde slået hånden af mig. Ja, min Cæsar, jeg forrådtte dig – i de første måneder; siden ikke. Din vennesælhed, dit store sind, al den nåde, du viste mig –; jeg blev, hvad jeg havde givet mig ud for, din trofaste tilhænger, og i mine lønlige breve til Rom førte jeg bag lyset dem, som havde udsendt mig.

CÆSAR JULIAN. Disse breve var fra *dig*? O, Sallust!

RIDDEREN SALLUST. De indeholdt intet til skade for dig, herre! Hvad andre kan have skrevet, véd jeg ikke; jeg véd kun, at jeg tidt nok vånded mig i kval under en nødtvungen og forhadet taushed. Jeg voved mig så langt frem, som jeg på nogen måde turde. Hin skrivelse, stilet til en unavngiven mand i din lejr, hvori meldes om kejserens sejrs-indtog i Rom, og som du en morgen, undervejs til Lutetia, fandt indstukket under dit telt –; ja, du fandt den dog, herre?

CÆSAR JULIAN. Ja, ja –

RIDDEREN SALLUST. Den var rettet til mig, og et lykketraf var mig gunstigt, så den kom i dine hænder. Tale turde jeg jo ikke. Jeg *vilde* tale; men jeg kunde det ikke; jeg udsatte fra dag til dag at forråde min skændsel. O, straf mig, herre; se, her ligger jeg!

CÆSAR JULIAN. Stå op; du er mig kærere således, – vunden imod min og imod din egen vilje. Stå op, du min sjæls ven; ingen skal krumme et hår på dit hoved.

RIDDEREN SALLUST. Tag heller det liv, som du dog ikke længe vil have magt til at skærme. Du siger, kejseren er affældig.

(*rejser sig.*) Min Cæsar, hvad jeg har svoret på at fortie, det røber jeg nu. Kejserens affældighed rummer intet håb for dig. Kejseren tager en ny hustru til ægte.

CÆSAR JULIAN. Ah, hvilket vanvid! Hvor kan du tænke –?

RIDDEREN SALLUST. Kejseren tager en ny hustru, herre!

(*rækker ham nogle papirer.*) Læs, læs, høje Cæsar; disse breve vil ikke levne nogen tvil hos dig.

CÆSAR JULIAN (*griber papirerne og læser*). Ja, ved solens lys og magt –!

RIDDEREN SALLUST. O, havde jeg dog turdet tale før!

CÆSAR JULIAN (*fremdeles læsende*). Han tager en kvinde til ægte. Konstanzius, – denne svindende menneskeskygge –! Faustina –, hvad står der? ung – knap nitten år gammel –, en datter af – ah! en datter af hin overmodige slægt. En ivrig kristen-kvinde altså (*folder*

papirerne sammen.) Du har ret, Sallust; hans affældighed rummer intet håb. Om han er affældig, døende, – hvad vil det sige? Er ikke Faustina from? En bebudelsens engel vil åbenbare sig; eller også –; ha-ha! kort og godt, – på en eller anden vis –, der vil skaffes en ung Cæsar til veje, og så –

RIDDEREN SALLUST. At nøle er at gå tilgrunde.

CÆSAR JULIAN. Dette har været forberedt længe og i al stilhed, Sallust! Ja, når så er, da løses alle gåder. Helena –, det var ikke, som jeg tænkte, hendes uforsigtige tunge, der fældte hende –

RIDDEREN SALLUST. Nej, herre!

CÆSAR JULIAN. – man har tænkt, – man har troet, at –; o, uudgrundelige udjævnende retfærd! derfor måtte hun afvejen.

RIDDEREN SALLUST. Ja, derfor; jeg var den, man i Rom først kasted sine øjne på. O, herre, du drager dog ikke i tvil, at jeg afslog det? Jeg skød mig ind under umuligheden af at finde en lejlighed; man forsikrede mig, at det brødefulde forehavende var opgivet, og da –!

CÆSAR JULIAN. De standser ikke ved – ved dobbelt-liget i stenkisten deroppe. Konstanzius tager tilægte. Derfor var det, at jeg skulde afvæbnes i Lutetia.

RIDDEREN SALLUST. Kun ét kan frelse dig, min Cæsar; du må handle, før kejseren kommer til kræfter.

CÆSAR JULIAN. Om jeg frivilligt drog mig tilbage i ensomheden, hengivende mig til den visdom, jeg her har været nødt til at forsømme? Vilde de nye magthavere tåle en slig tilværelse? Vilde ikke blot det, at de vidste mig ilive, være som et hængende sværd over deres hoveder?

RIDDEREN SALLUST. Den vordende kejserindes slægtninge er de mænd, som omgav Cæsar Gallos i hans sidste timer.

CÆSAR JULIAN. Tribunen Skudilo. Tro mig, ven, – jeg har ikke glemt det. Og for denne blodige kejser skal jeg vige og falde! Ham skal jeg skåne, ham, som i lange år har stolpret omkring mellem mine nærmestes lig!

RIDDEREN SALLUST. Skåner du ham, så vil han inden tre måneder stolpre omkring mellem ligene af dine tilhængere.

CÆSAR JULIAN. Ja, ja; det har du visselig ret i. Det er mig næsten som et tvingende bud at træde op imod ham. Gør jeg det, så gør jeg det ikke for min egen skyld. Er det ikke tusenders ve og vel, som her handles om? Gælder det ikke tusenders liv? Eller stod det vel i min magt at afvende denne yderlighed? Du er mere skyldig, end jeg, Sallust! Hvorfor talte du ikke før nu?

RIDDEREN SALLUST. I Rom lod de mig sværge en dyr ed på at tie.

CÆSAR JULIAN. En ed. Så. Ved dine forfædres guder?

RIDDEREN SALLUST. Ja, herre, – ved Zeus og ved Apollon.

CÆSAR JULIAN. Og dog bryder du eden?

RIDDEREN SALLUST. Jeg ønsker at leve.

CÆSAR JULIAN. Men guderne?

RIDDEREN SALLUST. Guderne – de er langt borte.

CÆSAR JULIAN. Ja, eders guder er langt borte; de hemmer ingen; de tynger ikke på nogen; de levner en mand rum omkring sig til at handle. O, denne græske lykke, at føle sig fri! – – Du sagde, at kejseren, hævnfyldt, som

han er, vil udgyde mine trofastes blod. Ja, hvem kan tvile på, at så sker? Blev Knodomar skånet? Måtte ikke denne uskadelige fange bøde med livet for en sprogfejl? Thi – jeg véd det, Sallust – de dræbte ham; det var løgn, hint rygte om barbarens hjemve. Hvad har så ikke vi at vente os? I hvilket forhadt lys har vel ikke tribunen Decentius fremstillet sagerne i Rom?

RIDDEREN SALLUST. Det skønnes bedst af hoffets skyndsomme flugt til Antiokia.

CÆSAR JULIAN. Og er jeg ikke hærens fader, Sallust?

RIDDEREN SALLUST. Soldaternes fader; deres hustruers og børns skjold og væрге.

CÆSAR JULIAN. Og hvad blev rigets lod, om jeg vakler nu? En affældig kejser, og efter ham et umyndigt barn i herskersædet; splid og oprør; alles hånd imod alles for at rane magten. – For ikke mange nætter siden havde jeg et syn. Der åbenbared sig for mig en skikkelse med en lyskreds om hovedet; den så vredt på mig og sagde: vælg! Dermed løste den sig op, ligesom en stigende morgendamp. Hidtil har jeg udlagt dette syn, som sigtende til ganske andre ting; men nu, da jeg véd om kejserens forestående giftermål – – Ja, det gælder i sandhed at vælge, før ulykken vælter ind over riget. Jeg tænker ikke på egen fordel; men *tør* jeg skyde valget fra mig, Sallust? Og er det ikke min pligt imod kejseren at væрге mit liv? Har jeg ret til at stå med hængende arme og vente på de mordere, som han i sin vanvittige angst tinger til at støde mig ned? Har jeg ret til at give den ulykkelige Konstanziøs lejlighed til at vælte en ny blodskyld over sit syndbetyngede hoved? Er det ikke bedre for ham, – som der står i skrifterne, – at han lider uret end at han over uret? Hvis derfor *det*, jeg tilføjer min frænde, kan kaldes en uret, så mener jeg, at denne min uret udjævnes derved, at den forhindrer min frænde fra at tilføje *mig* en uret. Jeg tror, at både Platon og Mark Aurel, hin Sofias kronede brudgom, skulde give mig medhold i dette. Det vilde i al fald ikke være en ganske uværdig opgave for visdomsvennerne, min kære Sallust! – O, havde jeg dog Libanios her!

RIDDEREN SALLUST. Herre, du er jo selv så vidt forfremmet i visdom, at du –

CÆSAR JULIAN. Sandt, sandt; men jeg gad dog gerne høre visse andres mening. Ikke fordi jeg vakler. Tro ikke det! Og heller ikke finder jeg, at vi har nogen grund til at mistvile om et heldigt udfald. Thi hine varslende hændelser bør ingenlunde afskrække os. At jeg beholdt håndtaget igen, da mit skjold brast under kamplegene, det tykkes mig med fuld føje at kunne udlægges således, at det skal lykkes mig at beholde, hvad min hånd har fattet tag i. Og når jeg, svingende mig op på min hest, rev til jorden den mand, der hjalp mig i sadlen, så synes det, som om dette bebuder et brat fald for Konstanziøs, hvem jeg skylder min ophøjelse. Hvorom alting er, min Sallust, så agter jeg at affatte et skrift, som hel tydeligen skal retfærdiggøre, at –

RIDDEREN SALLUST. Såre vel, nådige herre; men soldaterne er utålmodige; de ønsker at se dig og høre sin skæbne af din egen mund.

CÆSAR JULIAN. Gå, gå, og stil dem tilfreds; – sig dem, at Cæsar snart skal vise sig.

RIDDEREN SALLUST. Herre, det er ikke Cæsar, det er kejseren selv, de vil se.

CÆSAR JULIAN. Kejseren kommer.

RIDDEREN SALLUST. Da kommer han – selv tomhændet – med tusenders liv i sin hånd!

CÆSAR JULIAN. En tuskhandel, Sallust; tusenders liv imod tusenders død.

RIDDEREN SALLUST. Har dine fiender livets ret?

CÆSAR JULIAN. Lykkelig du, hvis guder er langt borte. O, denne viljens våbenførhed –!

EN STEMME (*råber dybt nede i gravgangene*). Julian, Julian!

RIDDEREN SALLUST. Ah, hvad er det?

CÆSAR JULIAN. Gå bort, du kære; gå skyndsomt bort!

STEMMEN. Døv kirkesangen, Julian!

RIDDEREN SALLUST. Det råber igen. O, så er det dog sandt!

CÆSAR JULIAN. Hvad skulde være sandt?

RIDDEREN SALLUST. At du lever hernede med en gådefuld fremmed, med en spåmand eller med en heksemester, som er kommen til dig ved nattetid.

CÆSAR JULIAN. Ha-ha; det siger man? Gå, gå!

RIDDEREN SALLUST. Jeg besværger dig, herre, – lad disse fordærvelige drømme fare. Kom med; kom op i dagen!

STEMMEN (*nærmere nedenunder*). Al møje er spildt.

CÆSAR JULIAN (*ved nedgangen til højre*). Intet tegn, min broder?

STEMMEN. Øde og tomhed.

CÆSAR JULIAN. O, Maximos!

RIDDEREN SALLUST. Maximos!

CÆSAR JULIAN. Gå, siger jeg! Træder jeg ud af dette forrådnelsens hus, så kommer jeg som kejser.

RIDDEREN SALLUST. Jeg bønfalder dig –; hvad søger du her i mørket?

CÆSAR JULIAN. Lys. Gå, gå!

RIDDEREN SALLUST. Nøler Cæsar, så frygter jeg, han finder vejen spærret.

(*Han går bort gennem gangen til venstre. Lidt efter stiger mystikeren Maximos op ad trappen; han bærer et hvidt offerbind om panden; hånden har han en lang blodig kniv.*)

CÆSAR JULIAN. Tal, min Maximos!

MYSTIKEREN MAXIMOS. Al møje er spildt, hører du jo. Hvi kunde du ikke døvet kirkesangen? Den har kvalt alle varsler; de vilde tale, men de fik ikke komme til orde.

CÆSAR JULIAN. Taushed, mørke; – og jeg kan ikke vente længer! Hvad råder du mig til?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Gå frem iblinde, kejser Julian! Lyset søger dig.

CÆSAR JULIAN. Ja, ja, ja; jeg tror det også. Jeg havde ikke havt nødig at lade dig hente den lange vej. Véd du, hvad jeg nys har erfaret –?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Jeg vil ikke vide, hvad du har erfaret. Tag din skæbne i egne hænder.

CÆSAR JULIAN (*går urolig op og ned*). I sandhed, hvad er han vel, denne Konstanziøs, – denne furie-piskede synder, denne hensmuldrende levning af et fordums menneske?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Gravmælet over ham, kejser Julian!

CÆSAR JULIAN. Har han ikke i al sin færd imod mig været som et skibsvrag uden ror, – snart drivende til venstre på mistroens strøm, snart kastet mod højre af angerens stormpust? Raved han ikke op på kejsersædet, skrækslagen, med purpurkåben dryppende af min faders

blod? måske af min moders også. – Måtte ikke alle mine slægtninge falde, for at han kunde sidde trygt? Nej, ikke alle; Gallos skântes, og jeg; – der måtte levnes et par liv, som han kunde købe sig lidt tilgivelse på. Så drev han for mistroens strømdrag igen. Angeren afpinte ham et Cæsar-navn til Gallos; så afpinte frygten ham en dødsdom over Cæsar. Og jeg! Skylder jeg ham tak for det liv, han hidtil har forundt mig? En for en; først Gallos og så –; hver nat har jeg svedet under angsten for, at den dag, der gik, skulde være min sidste.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Var Konstanziøs og døden din værste angst? Tænk dig om.

CÆSAR JULIAN. Ja, du har vel ret. Presterne –! Hele min ungdom har været én sammenhængende rædsel for kejseren og for Kristus. O, han er forfærdelig, denne gådefulde, – dette skånseløse gudemenneske! Overalt, hvor jeg vilde frem, trådte han mig stor og streng ivejen med sit ubetingede ubønhørlige krav.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Og dette krav, – var det i dig?

CÆSAR JULIAN. Altid udenfor. Jeg *skulde!* Krøb min sjæl sammen i gravende og tærende had til min slægts morder, så lød budet: elsk din fiende! Tørsted mit skønhedsbetagne sind imod sæder og billeder fra den forgangne Græker-verden, så slog kristenkravet ned i mig med sit: søg det ene fornødne! Fornam jeg legemets søde lyst og begær imod dette eller hint, så skræmte forsagelsens fyrste mig med sit: afdø her for at leve hisset! – Det menneskelige er bleven ulovligt efter den dag, da seeren fra Galilæa tog verdens-styret. At leve er ved ham bleven at dø. At elske og at hade, det er at synde. Har han da forvandlet menneskets kød og blod? Eller er ikke det jordbundne menneske blevet ved at være, hvad det var? Vor sunde inderste sjæl rejser sig imod dette; – og dog skal vi *ville* tvært imod vor egen vilje! Vi skal, skal, skal!

MYSTIKEREN MAXIMOS. Og videre, end som så, er du ikke kommen? Skam dig!

CÆSAR JULIAN. Jeg?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Ja, du, manden fra Athen og fra Efesos

CÆSAR JULIAN. Ak, hine tider, Maximos! Dengang var det let at vælge. Hvad var det, vi sysled med igrunnen? En visdoms-bygning; hverken mere eller mindre.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Står der ikke et steds i eders skrifter: enten med os eller mod os?

CÆSAR JULIAN. Vedblev ikke Libanios at være den han var, enten han i en ordstrid stod på anklagens eller på forsvarrets side? Dette her ligger dybere. Her er det en handling, som jeg skal over. «Giv kejseren, hvad kejserens er». I Athen gjorde jeg engang leg deraf; – men det ligger dybere. Du kan ikke fatte det, du, som aldrig har været under gudemenneskets magt. Det er mere end en lære, han har spredt ud over verden; det er en trolddom, som tager sindene fangen. Den, som engang har været under ham, – jeg tror aldrig han kommer helt løs.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Fordi du ikke *vil* helt.

CÆSAR JULIAN. Hvorledes skal jeg kunne ville det umulige.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Er det møjen værd at ville det mulige?

CÆSAR JULIAN. Ord-skvalder fra læresalene! I mætter mig ikke længere med sligt. Og dog –; o, nej, nej, Maximos! Men I kan ikke fatte, hvorledes vi har det. Vi er som vinstokke, der er plantede om i en fremmed uvant jordbund; – plant os tilbage igen, og vi skulde gå ud; men i det nye vantrives vi.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Vi? Hvem kalder du vi?

CÆSAR JULIAN. Alle dem, som er under den åbenbaredes rædsel.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Skyggerædsel!

CÆSAR JULIAN. Det være, som det vil. Men ser du ikke, at denne lammende rædsel har tætnet og tårnet sig til en mur om kejseren? O, jeg skønner vel, hvorfor den store Konstantin førte en slig viljebindende lære til sejr og magt i riget. Ingen livvagt med spyd og skjold slutter således op om kejsersædet, som denne betagende tro, der altid peger ud over jordlivet. Har du set rigtig på dem, disse kristne? Huløjede, blegkindede, fladbrystede er de alle tilhobe; de ligner linnedværerne i Byssos; intet æreshåb får lov til at spire i denne henrugende tilværelse; solen lyser for dem, og de ser den ikke; jorden byder dem sin fylde og de begærer den ikke; – alt, hvad de begærer, er at forsage og lide for at komme til at dø.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Så brug dem, som de er; men da må du selv stå udenfor. Kejser eller Galilæer; – *det* er valget. Vær træl under rædselen eller hersker i dagens og lysets og glædens land! Du kan ikke ville det modsigende; og dog er det *det* du vil. Du vil forene det uforenelige, – forlige de to, som ikke står til at forlige; derfor er det, at du ligger her og rådnar i mørket.

CÆSAR JULIAN. Kan du, så lys for mig!

MYSTIKEREN MAXIMOS. Er du den Akilleus, som din moder drømte, at hun skulde skænke verden? En ømskindet hæl gør ingen mand til Akilleus. Rejs dig, herre! Sejrsmodig, som en rytter på sin vælige hest, må du sætte over *Galilæeren*, hvis du skal vinde frem til kejsersædet –

CÆSAR JULIAN. Maximos!

MYSTIKEREN MAXIMOS. Min elskede Julian, se dig dog om i verden! Hine kristne med dødslængselen, som du nys nævnte, de er de færreste. Men hvorledes står det sig med alle de andre? Falder ikke sindene fra mesteren, et for et? Ja, svar mig, – hvad er der bleven af denne sælsomme kærlighedens lære? Raser ikke samfund imod samfund indbyrdes? Og nu biskopperne, hine guldbrammende herrer, der kalder sig kirkens overhyrder! Giver de selv hoffets stormænd noget efter i griskhed og herskelyst og kryberi –?

CÆSAR JULIAN. Således er de ikke alle; tænk *paa* den vældige Athanasios i Alexandria –

MYSTIKEREN MAXIMOS. Athanasios var også den eneste. Og hvor er Athanasios nu? Forjog de ham ikke, fordi han ikke var tilfals efter kejserens vilje? Måtte han ikke ty ind i den libyske ørken, hvor han er bleven opædt af løver! Og kan du så nævne mig én til, som Athanasios? Tænk på biskop Maris af Kalkedon, som nu tre gange har skiftet sind i de arianske stridigheder. Tænk på den gamle biskop Markos Arethusas; ham kender du jo fra din ungdom. Har han ikke nylic, tvært imod lov og

billighed, frataget borgerskabet al fælles ejendom og lagt den ind under kirken? Og tænk så på den affældige viljeløse biskop i Nazianz, som går til spot for sin egen menighed, fordi han svarer ja og nej til den samme sag og fordi han vil takkes alle de stridende.

CÆSAR JULIAN. Sandt, sandt, sandt!

MYSTIKEREN MAXIMOS. Disse er dine våbenbrødre, min Julian; bedre finder du dem ikke. Eller kanske du regner på hine to forventede store galilæiske lys fra Kappadokia? Ha-ha; bispesønnen Gregor fører retssager i sin fødeby, og Basilios gransker verdslige vismænds skrifter på sit landgods i de østlige egne.

CÆSAR JULIAN. Ja, jeg véd det vel. Frafald på alle kanter! Hekebolios, min fordums lærer, er bleven en rig mand på sin iver i troen og på sin skrift-udlægning; og siden den tid –! Maximos, – det er ikke langt fra, at jeg står alene i alvoret.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Du står alene. Hele din hær er på vild flugt eller den ligger slagen rundt omkring dig. Blæs til kamp, – og ingen vil høre dig; gå frem, – og ingen vil følge dig efter! Bild dig ikke ind, at du kan fremme den sag, som har opgivet sig selv. Du bukker under, siger jeg dig! Og hvor vil du så hen? Forstødt af Konstanzios vil du være forstødt af alle magter på jorden – og over jorden. Eller vil du ty til Galilæerens favn? Hvorledes står det mellem dig og ham? Har du ikke selv sagt, at du er under rædselen? Har du hans krav i dig? Elsker du din fiende, *Kanstanzios*, fordi om du ikke slår ham? Hader du kødets lyst og jordens lokkende færd, fordi om du ikke, som en hed svømmer, dukker dig ned deri? Forsager du verden, fordi om du ikke har mod til at eje den? Og véd du så visst, at – om du afdør her – du da skal leve hisset?

CÆSAR JULIAN (*går frem og tilbage*). Hvad har han gjort for mig, denne store for- dringsfulde? Holder han verdensvognens tøjler i sin hånd, så måtte han jo have kunnet – (*Salmesangen lyder stærkere oppe fra kirken.*) Hør, hør! Dette kalder de at tjene ham. Og dette tager han hen som en sød offer-røg. Lovsang over ham, – og lovsang over hende i kisten? Er han den alting vidende, hvor kan han da –?

HUSMESTEREN EUTHERIOS (*kommer hurtigt ned gennem gangen til venstre*). Min Cæsar! Herre, herre; hvor er du?

CÆSAR JULIAN. Her, Eutherios! Hvad vil du mig?

HUSMESTEREN EUTHERIOS. Du må komme op, herre; du må se det med egne øjne; – der sker jertegn ved fyrstindens lig.

CÆSAR JULIAN. Du lyver!

HUSMESTEREN EUTHERIOS. Jeg lyver ikke, herre! Jeg hænger ikke ved denne fremmede lære; men hvad jeg har set, kan jeg ikke tvile på.

CÆSAR JULIAN. Hvad så du?

HUSMESTEREN EUTHERIOS. Hele staden er i oprør. Der bæres syge og vanføre ind til fyrstindens kiste; presterne lader dem røre ved den, og de går bort helbredede.

CÆSAR JULIAN. Og det har du selv set?

HUSMESTEREN EUTHERIOS. Ja, herre; jeg har set en faldsyg kvinde gå sund ud af kirken prisende Galilæernes gud.

CÆSAR JULIAN. Ah, Maximos, Maximos!

HUSMESTEREN EUTHERIOS. Hør, hvor de kristne jubler; – nu sker et nyt jertegn igen.

LÆGEN ORIBASES (*råber oppe i gangen til venstre*). Eutherios, – fandt du ham? Eutherios, Eutherios, hvor er Cæsar?

CÆSAR JULIAN (*imod ham*), Her, her; – er det sandt, Oribases?

LÆGEN ORIBASES (*kommer frem*). Utroligt, uforklarligt, – og dog sandt; de rører ved kisten, presterne læser og beder over dem, og de vorder helbredede; en røst forkynder fra tid til anden: hellig, hellig er den rene kvinde!

CÆSAR JULIAN. En røst forkynder –?

LÆGEN ORIBASES. En usynlig røst, min Cæsar; en røst, højt under kirkens hvælving; – ingen véd, hvor den kommer fra.

CÆSAR JULIAN (*står et øjeblik urørlig, derpå vender han sig pludselig til Maximos og råber*): Livet eller løgnet!

MYSTIKEREN MAXIMOS. Vælg!

LÆGEN ORIBASES. Kom, kom, herre; de skrækslagne soldater truer dig –

CÆSAR JULIAN. Lad dem true.

LÆGEN ORIBASES. De giver dig og mig skylden for den undergående fyrstindes død –

CÆSAR JULIAN. Jeg vil komme; jeg vil stille dem tilfreds –

LÆGEN ORIBASES. Der findes kun ét middel: du må vende deres tanker i en anden retning, herre; – de er vilde af fortvilelse over den skæbne, som venter dem, hvis du nøler længer.

MYSTIKEREN MAXIMOS. Stig nu til himmels, du dåre; nu dør du for din herre og mester!

CÆSAR JULIAN (*griber ham om armen*). Kejserens rige for mig!

MYSTIKEREN MAXIMOS. Akilleus!

CÆSAR JULIAN. Hvad løser pagten?

MYSTIKEREN MAXIMOS (*rækker ham offerkniven*). Denne.

CÆSAR JULIAN. Hvad tvætter vandet af?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Dyrets blod.

(*han river offerbindet af sin pande og fæster det om Cæsars.*)

LÆGEN ORIBASES (*nærmer sig*). Hvad har du isinde, herre?

CÆSAR JULIAN. Forsk ikke.

HUSMESTEREN EUTHERIOS. Hør larmen! Op, op, min Cæsar!

CÆSAR JULIAN. Først ned, – siden op. (*til Maximos.*) Helligdommen, min elskede broder –?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Lige under, i den anden hvælving.

LÆGEN ORIBASES. Cæsar, Cæsar, – hvor går du?

MYSTIKEREN MAXIMOS. Til frihed.

CÆSAR JULIAN. Gennem mørke til lys. Ah –!

(*han stiger ned i gravgangene.*)

MYSTIKEREN MAXIMOS (*sagte, ser efter ham*). Så kom det dog.

HUSMESTEREN EUTHERIOS. Tal, tal; hvad gælder hine lønlige kunster?

LÆGEN ORIBASES. Og det nu, da hvert øjeblik er dyrebart –

MYSTIKEREN MAXIMOS (*hvisker urolig, idet han skifter plads*): Disse glidende fugtige skygger! Fy; dette slimede kryb om fødderne –!

LÆGEN ORIBASES (*lytter*). Larmen stiger, Eutherios! Det er soldaterne; hør, hør!

HUSMESTEREN EUTHERIOS. Det er sangen fra kirken –

LÆGEN ORIBASES. Nej, det er soldaterne; – der kommer de! (*Ridderen Sallust viser sig oppe i gangen omkring af en stor skare ophidsede soldater. Fanebæreren Mauros er iblandt dem.*)

RIDDEREN SALLUST. Vær sindige; jeg besværges jer —!
 SOLDATERNE. Cæsar har forrådt os! Cæsar skal dø!
 RIDDEREN SALLUST. Og hvad så, I rasende?
 FANEBÆREREN MAUROS. Hvad så? Med Cæsars hoved
 køber vi tilgivelse —
 SOLDATERNE. Frem, frem, Cæsar!
 RIDDEREN SALLUST. Cæsar, — min Cæsar, hvor er du?
 CÆSAR JULIAN (*råber nede i gravkamret*). Helios! Helios!
 MYSTIKEREN MAXIMOS. Frigjort!
 KORSANG OPPE I KIRKEN. Fader vor, du som er i himlen!
 RIDDEREN SALLUST. Hvor er han? Eutherios, Oribases, —
 hvad går her for sig?
 KØRET (*i kirken*). Helliget vorde dit navn!
 CÆSAR JULIAN (*stiger op ad trappen; han har blod på hånden, på
 brystet og på hænderne*). Fuldbyrdet!
 SOLDATERNE. Cæsar!
 RIDDEREN SALLUST. Blodig —! Hvad har du gjort?
 CÆSAR JULIAN. Kløvet rædselens tåger.
 MYSTIKEREN MAXIMOS. Det skabte er i din hånd.
 KØRET (*i kirken*). Ske din vilje i himlen, så og på jorden!
 (*sangen vedbliver under det følgende.*)

CÆSAR JULIAN. Nu står ingen livvagt om Konstanzios
 længer.
 FANEBÆREREN MAUROS. Hvad siger du, herre!
 CÆSAR JULIAN. Ah, mine trofaste! Op i dagen; til Rom og
 Grækenland!
 SOLDATERNE. Leve kejser Julian!
 CÆSAR JULIAN. Vi vil ikke se tilbage; alle veje ligger åbne
 for os. Op i dagen. Gennem kirken! Løgnerne skal
 forstumme —!
 (*han iler op ad trappen i baggrunden.*) Min hær, min skat,
 mit kejsersæde!
 KØRET (*i kirken*). Led os ikke udi fristelse; men frels os fra
 det onde!
 (*Cæsar Julian slår døren vidt op. Man ser ind i den stærkt
 oplyste kirke. Presterne står for højalteret; andægtige skarer
 knæler nedenfor omkring fyrstindens kiste.*)
 CÆSAR JULIAN. Fri, fri! Mit er riget!
 RIDDEREN SALLUST (*råber til ham*). Og magten og æren!
 KØRET (*i kirken*). Dit er riget og magten og æren —
 CÆSAR JULIAN (*blændet af lysningen*). Ah!
 MYSTIKEREN MAXIMOS. Sejr!
 KØRET (*i kirken*). — i evighed, amen!